



DEMOKRACIJA



V TEKMI ZA KRMILLO

Za mesto predsednika republike se poteguje sedem kandidatov. Objavljamo pogovor z Lojzetom Peterletom, ki mu med vsemi najboljše kaže.

INTERVJU

Dr. Marko Kranjec
Vzroki za inflacijo so večplastni



ISSN 1408-0494



9 771408 049069

NAGRADNA IGRA

Z Demokracijo do novega telefona

Tednik Demokracija svojim novim naročnikom¹ vsak mesec podarja **23 aparatov GSM Motorola F3.**

Vsi dosedanji naročniki² tednika Demokracija pa sodelujete v žrebanju za 20 dodatnih aparatov GSM. Nagradna igra traja do 31. oktobra 2007.

Rezultati žrebanj bodo objavljeni na spletni strani www.demokracija.si (na spletni strani so objavljena tudi pravila nagradne igre).

1. Priložena naročilnica z datumom po 1. 9. 2006.
2. Naročniki do 1. 9. 2006.

Motorola F3:

teža: 70 g
velikost: 114x47x9 mm
čas pripravljenosti: do 300 ur
čas pogovora: do 500 minut
glasovna pomoč v menijih
privlačen tanek design
visoko-kontrasten zaslon z odlično vidljivostjo na dnevni svetlobi in soncu
velike črke in številke za lažjo berljivost
SMS
budiilka



Slika je simbolična.

tednik
DEMOKRACIJA



Naročam tednik Demokracija

število izvodov: _____

Naročnino želim plačevati:

mesečno* 4 x letno (9 % popusta) 2 x letno (10 % popusta) 1 x letno (20 % popusta)

* Če želite uveljaviti 8 % mesečnega popusta pri naročnini, vas prosimo, da označite status, ki ga imate:

upokojenec invalid brezposeln študent ali dijak

Ime in priimek (ime podjetja): _____

Datum rojstva (samo fizične osebe): _____

Ulica: _____

Kraj, poštna št.: _____

Kontaktna oseba (samo pravne osebe): _____

Datum naročila: _____

Podpis in žig naročnika (samo pravne osebe): _____

Davčni zavezanec: _____

NE

DA

ID za DDV _____

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov:

**Demokracija, p.p. 4315,
1000 Ljubljana**

ali na faks 01 230 06 61.

Podpisani/a se zavežujem, da bom naročnik/ca in redni plačnik/ca vsaj eno leto od datuma naročila.

Cena posameznega izvoda tednika Demokracija znaša 2,50 € (599,10 SIT). Obvestilo potrošnikom: Cene so preračunane po tečaju zamenjave: 1 EUR = 239,640 SIT. Nova obzorja d. o. o., Komenskega 11, Ljubljana



Favoriti in statisti

Metod Berlec, foto: S. Sršen/RTVSLO

Pred nami je prvi krog predsedniških volitev. Po javnomnenjskih anketah je na prvem mestu Lojze Peterle, na drugem se menjavata Danilo Türk in Mitja Gaspari. Tesno za njima je Zmago Jelinčič. Darko Kranjc, Monika Piberl in Elena Pečarič igrajo vlogo statistov, a kljub vsemu poskušajo izkoristiti svojih pet minut za promocijo, ki bi jim prišla prav kdaj v prihodnje.

Med vsemi kandidati je najprepoznavnejši Lojze Peterle, ki je začel svojo politično kariero z nastopom slovenske pomladi. Bil je med ustanovnimi člani Odbora za varstvo človekovih pravic. V začetku leta 1989 je bil med ustanovitelji Slovenskega krščansko-socialnega gibanja, ki se je kmalu preimenovalo v Slovenske krščanske demokrate. Peterle je postal njihov predsednik. Na prvih demokratičnih volitvah po drugi svetovni vojni je bil leta 1990 izvoljen v takratno skupščino. Od strank znotraj Demosa je SKD dosegla največji odstotek glasov, zaradi česar je Peterle postal predsednik prve demokratično izvoljene slovenske vlade. Skupaj z Jožetom Pučnikom, Janezom Janšo, Igorjem Bavčarjem, Dimitrijem Ruplom, Ivanom Omanom in drugimi vodilnimi člani Demosa je odločilno pripomogel k slovenski osamosvojitvi. Bil je tisti, ki je ob postroju prvih oddelkov specialne brigade slovenske teritorialne obrambe v Kočevski Reki 17. decembra 1990 dejal, da je zadišalo po slovenski vojski. In to v času, ko so številni v opoziciji želeli, da se Slovenija sploh ne bi oborožila, in so v naslednjih mesecih podpisovali izdajalsko Deklaracijo za mir, ki je bila proti ustanovitvi slovenske vojske. Prav slovenska teritorialna obramba in policija sta bili temelj za slovensko osamosvojitve, kar se je pokazalo v vojni za Slovenijo. Po zmagi nad Jugoslovansko armado in doseženi osamosvojitvi je vladajoča koalicija Demos začela razpadati. Z nastopom prve Drnovškove vlade spomladi 1992 se je začelo obdobje liberalne demokracije in razhajanj med pomladnimi strankami. Zato je bila odločitev vseh treh desnosredinskih strank, ki izhajajo iz pomladnih

vrst, SDS, NSi, in SLS, da na letošnjih predsedniških volitvah podprejo Lojzeta Peterleta, za številne presenetljiva, za druge pa povsem logična. Peterle namreč izhaja iz vrednot slovenske pomladi, demokratizacije in slovenske osamosvojitve, kar je bilo nedvomno ključno za odločitev SDS, da ga podpre. Podobno velja za NSi, katere član je Peterle, in SLS. Enotna desnosredinska podpora Peterletu in njegovo modro sredinsko nastopanje v predsedniški kampanji mu dajeta prednost pred drugimi in dobre obete za drugi krog, ki pa bo verjetno precej izenačen.

V teh dneh se postavlja ključno vprašanje, kdo se bo v drugem krogu soočil s Peterletom. Večina anket je kazala, da bo to Danilo Türk. Ko so nekatere zadnje javnomnenjske ankete pokazale, da obstaja možnost, da se v drugi krog uvrsti Mitja Gaspari, so minuli petek predsedniki SD, Zares in DeSUS, strank, ki podpirajo Türka, nemudoma sklicali tiskovno konferenco in ga še enkrat javno podprli. Očitno so se Borut Pahor, Gregor Golobič in Karl Erjavec zbal, da bo njihovega kandidata ogrozil kandidat zadnje čase precej nepomembne LDS Mitja Gaspari. Slednjega je podprl predsednik zveze borcev Janez Stanovnik, kar mu daje večjo legitimnost pri volivcih, ki nostalgичno gledajo na prejšnji enopartijski režim in prisegajo na mit narodnoosvobodilnega boja. Na tranzicijski levici smo tako priče tekmi med dvema kandidatoma, ki jo je mogoče gledati v luči trenj v tem delu političnega spektra in priprav na prihodnje državnozborske volitve. Odpadniki LDS, ki so ustanovili stranko Zares, so iz nasprotovanja LDS raje podprli Türka kot Gasparija, pa čeprav so vrednostno bliže slednjemu in so z njim vsa leta dobro sodelovali. Hkrati so tudi stranke, ki podpirajo Türka, v precej hladnih odnosih. V SD namreč vidijo ustanovitev nove stranke kot slabitev njihove stranke v boju za relativno večino na prihodnjih volitvah.

Skratka, o tem, ali se bo v drugem krogu s Peterletom pomeril Türk ali Gaspari, bodo odločale malenkosti. Ne smemo izključiti niti možnosti, da ju lahko iz ozadja prehitijo Zmago Jelinčič ... **D**

Lojze Peterle izhaja iz vrednot slovenske pomladi, demokratizacije in slovenske osamosvojitve, kar je bilo nedvomno ključno, da so ga podprle vse tri desnosredinske stranke SDS, NSi in SLS.

UVODNE STRANI

- 9 Zamenjava vodstva na Darsu
10 **Pogledi:** Vonj po stalinizmu
11 **Kolumna:** Med levim in desnim

POLITIKA

- 12 Na pragu prve volilne odločitve
15 Državnik mora imeti stike z ljudmi
17 Razveljavitev komunistične sodbe
20 Nova politika ali že videno

SLOVENIJA

- 22 Še hitreje ob bok razvitim
25 Merkur in menedžerski odkup
26 Majhne spremembe, veliko ognja
28 Novi zdravstveni izzivi
30 Predvolilni študentski manevri

TUJINA

- 32 **Obletnica koroškega plebiscita**
34 O, Belgija, draga mati
36 **Globus:** Leninov mavzolej
37 **Tuji tisk:** Prikazni v Beli hiši?

INTERVJU

- 38 Dr. Marko Kranjec

DOMOZNANSTVO

- 42 Zmaga laži nad resnico
46 Baron Josef Schwegel
50 **Naši kraji:** Vitovlje
54 Frankfurtski knjižni sejem

OGLEDALO

- 56 **Film:** Zadnja naloga
58 **Avtomobilizem:** Renault twingo
60 **Zdravje:** Živeti zeleno, jesti zdravo
62 **Šport:** Vlaganja v objekte naraščajo
64 **Črna kronika:** Uboj pred diskoteko
66 **Rumeno:** Rada se vrača domov
68 **TV Kuloar:** Portret nekega pesnika
74 Jordan Cizljeva – evropsanka leta

DEMOKRACIJA, p.p. 4315,

Komenskega 11, 1000 Ljubljana, SI

Tel.: 01/ 2300 660 (uredništvo), urednik@demokracija.si;

01/ 230 06 66 (tajništvo), tajnistvo@demokracija.si

Faks: 01/ 230 06 61

Glavni in odgovorni urednik: Metod Berlec

Tehnični urednik: Bojan Jovan

Novinarji: Peter Avsenik, Gašper Blažič, Lucija Horvat, Petra Janša, Barbara Prevorčič, Vida Kocjan, Monika Maljevič, Ana Müllner, Bogdan Sajovic, Denis Vengust

Kolumnisti: Esad Babačić, dr. Metod Benedik, dr. Andrej Capuder, mag. Klemen Jaklič, dr. Janez Jerovšek, dr. Janko Kos, dr. Matej Makarovič, dr. Hubert Požarnik, dr. Andrej Rahten, dr. Ljubo Sirc, dr. Peter Starič

Stalni zunanji sodelavci: Vera Ban, Peter Colnar, Pavel Ferluga, Igor Gošte, Miran Mihelič, Marija Vodišek

38 Intervju: dr. Marko Kranjec



V svetu BS smo pregledali različne vzroke in menimo, da inflacije ne moremo pripisovati samo enemu vzroku. Jasno je, da ne pripisujemo edinega vzroka javnim financam, čeprav se ne da zanikati, da vsak proračunski primanjkljaj pospešuje aktivnosti.

14 Pogovor: Lojze Peterle

Pred nedeljskimi predsedniškimi volitvami smo se pogovarjali z Lojzeto Peterletom, ki kandidira kot neodvisni kandidat s podporo NSi, SDS in SLS. Predsednik prve povojne demokratične vlade velja za favorita.

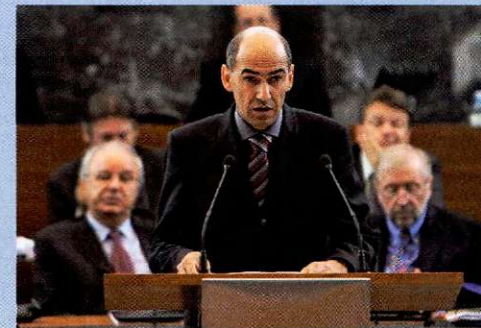


17 Razveljavitev sodbe

Vrhovno sodišče RS je sporočilo, da je ugodilo ljubljanski nadškofiji v zahtevi za varstvo zakonitosti in razveljavilo sodbo proti nekdanjemu ljubljanskemu škofu dr. Gregoriju Rožmanu.

22 Hitreje ob bok razvitim

Državni proračun za leti 2008 in 2009 je razvojno naravn, Slovenija se primerja samo še z najboljšimi. Davki se ne bodo povečali. Prejšnji teden sta proračuna predstavila predsednik vlade Janez Janša in finančni minister Andrej Bajuk.



Lektoriranje: Joža Gruden

Prelom: Tone Tehovnik

Realizacija: Nova orbita d.o.o.

Fotografija: Gregor Pohleven (urednik), agencije, arhiv Demokracije

Tisk: Ma-tisk d.o.o., Maribor

Datum natisa: dan pred izidom

Izhaja: vsak četrtek;

Cena: 2,50 EUR

Izdaja: Nova obzorja d.o.o.

Direktor: Metod Berlec

Naklada: 11.000 izvodov

TRR: 24200-9004125033, Raiffeisen Krekova banka d. d., Maribor

Poština plačana pri pošti 1102 Nenaročenih člankov in fotografij ne plačujemo in ne vračamo.

»Demokracija« je zaščiten blagovni znak, last podjetja Nova obzorja založništvo d.o.o. Vse pravice so pridržane. Ponatis celote ali posameznih delov je dovoljen le s pisno privolitvijo založnika Demokracije. Imetniki materialnih avtorskih pravic na avtorskih delih, objavljenih v Demokraciji, so podjetje Nova obzorja založništvo d.o.o. ali avtorji, ki imajo s podjetjem Nova obzorja založništvo d.o.o. sklenjene ustrezne avtorske pogodbe. Prepovedani so vsakršna reprodukcija, distribucija, predelava in dajanje avtorskih del ali njihovih delov na voljo javnosti v tržne namene brez sklenitve ustrezne pogodbe s podjetjem Nova obzorja založništvo d.o.o.

Na podlagi zakona o davku na dodano vrednost (Ur. l. RS, št. 89/98) sodi tednik Demokracija med proizvode, za katere se obračunava davek na dodano vrednost po stopnji 8,5 %.

Naročniški oddelek: narocnine@demokracija.si; Naročniki prejmejo položnico s prvo revijo v mesecu. Objave sprejemamo pisno do 15. v mesecu z veljavnostjo prvega v naslednjem mesecu. Letna naročnina za države članice Evropske zveze znaša 225,31 evrov, za druge pa 257,57 USD.

Izid nekaterih rubrik je podprlo Ministrstvo Republike Slovenije za kulturo.

Fotografija na naslovnici: S. Sršen/RTVSLO, arhiv Demokracije, fotomontaža



Bolj se mu približaš, bolj spoznaš, da je

**pravi za
predsednika.**

Petek

Aleksander Škorc

Četrtek je dan, ko se najmanj dogaja in TV ima oblast.

Najprej so na nekem soočenju pojasnjevali, zakaj se igrajo z denarjem za ceste. Seveda tega niso pojasnili, in kdor je zadevo poslušal, je na koncu vedel še manj kot na začetku. Se je pa dalo zabavati ob oglasih. Predsedniški kandidat se je igral s kockami za "malčke" in dejal, da se nanj lahko zanesemo. Vprašanje je, ali gre tipu na otročje ali pa je tako zvit, da na prefinjen način sporoča javnosti, da se rad kocka in bo podprl graditev megazabavišča. Ko bi mu dali vsaj kocke lego!

V drugem oglasu je drugi kandidat dejal, da bo manj govoril, več delal in da se ne bo smejal. Dobro. Itak ne zna povedati nič pametnega, smeji pa se kot maček Garfild nekaj sekund po zaužitju ukradenega sira. Da bi pa kaj delal? Kaj le? Celo sam je ugotovil, da je predsedniška funkcija omejena. Dodal pa je, da pa ima predsednik veliko moralno avtoriteto, a ni povedal, kateri predsednik naj bi takšen bil. Sebe verjetno ni mislil. Ali pač?

Potem so bila poročila in slišati je bilo, da so razveljavili sodbo škofu Rožmanu. Predsednik ZB je menil, da bo na vnovičnem sojenju lahko sodba zaradi novih dokazov še hujša, zgodovinarica pa trdi, da so novi dokazi v prid obtožencu. Moj sin pravi, da je skrajno bolno, da se še vedno prepiramo okoli vojnih dogodkov. Jaz ne pravim nič. Mulec ima pri meni vedno prav. In vse dokler mi bo občasno spravljal v red neubogljiv in butast računalnik, bo tako.

Nato sta se dva dentista na prefinjen način obtoževala, da lažeta. Doktorji te stvari pač obvladajo. Nasploh je tako, da čim bolj so ljudje učeni, manj se med sabo razumejo. Nerazgledana drhal v bifeju se zna v trenutku dogovoriti okoli silno zapletenih zadev.

Iz Amerike so sporočili, da je bil po njihovo pokol Armencev s strani Turkov pred mnogimi desetletji genocid. Armenci so nad novico navdušeni, Turki pa malo manj. Le kako bi tudi bili, saj so ravno sredi priprav na nov genocid nad Kurdi.

Potem je bilo četrтка konec. Veliko se je dogajalo in prav nič zgodilo. K sreči je prišel petek, ko se je zgodilo nekaj lepega. Na bližnjem hribu sem ob vdajanju še vedno toplim sončnim žarkom pošiljal misli ljubezni bitju, ki mi je daleč najljubše na svetu. In glej čudo! Dvignil se je božajoč, topel južni veter in mi prinesel čudovit odgovor, ki me je mehko in nežno ljubkoval skozi sive dneve vse do naslednjega petka. Če smem svetovati, poskusite še vi kaj podobnega.

H-umor

»Ker mi 23. oktobra poteče poslansko nadomestilo, bom redno zaposlen kot poklicni lobist.«

(Nekdanji poslanec SDS Pavel Rupar bo po novem kraljeval na parlamentarnem hodniku namesto v dvorani.)

»Zanimiv posel! Kaj neki bo le počel? Bo »luft« premikal?«

(Član DeSUS Emil Tomažič se sprašuje, kaj neki počne nekdanji predsednik njegove stranke in upokojenec Anton Rous med vladnimi uslužbenci. Menda naj bi po razrešitvi z mesta državnega sekretarja dobil drugo funkcijo.)



»Počutim se kot mlada partizanka.«

(Elena Pečarič se kljub invalidskemu vozčku ves čas počuti kot na fronti v letih 1941–1945.)

»Vsak glas manj za druge je glas več zanj.«

(Kolumnist Marko Crnkovič bi na predsedniških volitvah podprl kogar koli, samo Jelinčiča ne.)

»Bil sem zelo spredaj. Nikoli se nisem skrivaj za nikomer.«

(Predsednik stranke Zares Gregor Golobič je prepričan, da je bil tudi v času, ko je bil generalni sekretar LDS, zelo v ospredju in da torej ni deloval iz ozadja.)



»To je eklatantna svinjarija, saj gre za enega hujših kolaborantov in simbol kolaborantsva v Sloveniji.«

(Predsedniški kandidat Zmago pl. Jelinčič je ob razveljavitvi obsodbe škofa Rožmana znova odkril »golazen«.)



»Peterle je bil že predsednik vlade pa zunanji minister in predsednik stranke, Janša je bil v petih vladah, Rupel v šestih.«

(Igralka Milena Zupančič ima raje neizkušene politike.)

»Vsi ukrepi vlade za omilitev inflacije so vredni nekaj škatlic kondomov.«

(Poslanec SD Dušan Kumer je vladne protinflacijske ukrepe hitro povezal s kontracepcijskimi sredstvi. Ni pa pojasnil, ali je mislil na njihovo denarno vrednost ali na učinkovitost.)

»S spomeniki smo na Slovenskem vselej 'mešetarili', posebej še po drugi svetovni vojni (v Sloveniji imamo menda kar 4.500 spomenikov NOB), potem je bilo neke vrste zatišje, zdaj pa je spet žur.«

(Kolumnist Boris Jež se je vrnil v stare dobre čase.)



»Postavljanje prigodniške razstave v problemski prikaz zgodovine Slovencev je torej že samo po sebi friziranje zgodovine.«

(Zgodovinar Božo Repe se razburja, ker naj bi bila razstava Enotni v zmagi v Muzeju novejšje zgodovine menda postavljena v propagandne namene in zato predstavlja »skalpirano« zgodovino.)

»Kandidati, ki iščejo podporo iz tujine, tako da morajo ljudje iz tujine Slovincem dokazovati, da so primerni za slovenskega predsednika, me ne prepričajo.«

(Nekdanji predsednik države Milan Kučan predsedniškim kandidatom, ki ne spadajo v njegov ideološki krog, odreka internacionalno solidarnost, ki je sicer značilnost nekdanje zveze komunistov in Kominterne.)

Se vrača Saftijev denar?

Uprava družbe Mladina, ki izdaja teden Mladina in mesečnik Monitor (lani so pridneli 200 tisoč evrov izgube), je sporočila, da so letos začeli iskati strateškega partnerja, ki bi s svežim kapitalom vstopil v lastniško strukturo podjetja. Ugotovili so, da bi bila za to primerna le družba KB1909. In kdo je to? Gre za finančni holding s sedežem v Gorici. Največji posamični lastnik družbe je Sklad Ivan Trinko, sledijo člani upravnega odbora in 450 posameznikov. Navidezno običajna novica, če ne bi dan pred njeno objavo na spletni strani Požareport izvedeli, da gre za družbo naslednico goriške Kmečke banke, ki se ukvarja predvsem s financami in nepremičninami, vodi pa jo predsednik upravnega odbora Boris Peric. Zamejci naj bi v Mladino vložili okoli milijon evrov in dobili za to njen 45-odstotni delež. Po navedbah omenjenega portala stoji za tem Gregor Golobič, predsednik nove politične stranke Zares, niti pa naj bi vodile tudi k nekdanjemu predsedniku države Milanu



Mladino v izgubi bodo dokapitalizirali.

Kučanu, »saj KB1909 velja za simbolnega naslednika famoznega Saftija, malce skrivnostne finančne družbe zamejskih Slovencev iz Trsta, ki jo je vodil Darij Cupin in je pred mnogimi leti financirala izdajanje levosredinskega časnika Republika«. Časnik je kljub enormnim finančnim dotacijam klavno propadel, nekateri njegovi vodilni kadri pa so enormno obogateli. Po navedbah naj bi Golobič s pomočjo kapitala KB1909 poskušal priti tudi do čim večjega deleža v Primorskih novicah. Posel naj bi peljal prek Borisa Ugrina, nekdanjega člana nadzornega sveta Primorskih novic, kjer je sedel kot predstavnik malih delničarjev. Se torej z Golobičev in Kučanovo pomočjo prek Mladine v Slovenijo vrača denar, ki je bil opran prek Saftija? V. K.

Modrost tedna

»Intelektualno lena, zamaščena in slabo trenirana slovenska levica živi s spranimi možgani, ki jih ohranjajo v titostičnem svetu iluzij in utopij, po drugi strani pa se spogleduje z liberalnodemokratskim sistemom; ta shizofreni razcep povzroča pri mnogih titofilih hude bolezenske krize, zato je toliko joka, stoka in škripanja z zobmi, ko resnica o titizmu vse bolj prodira v javnost.«

(Zgodovinar Jože Dežman)

»Prepričani smo, da se bo na podlagi zgodovinskih dejstev medvojno zadržanje ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana, ki je bilo prav zaradi umešno ustvarjene negativne podobe na sodnem procesu avgusta 1946 za velik del Slovencev vse do sedaj sporno, pokazalo v novi in bolj objektivni luči. Trdno upamo, da se bodo prenehali tudi krivični napadi na njegovo osebnost, ki smo jim priče vse do danes.«

(Nadškof in metropolit Alojz Uran)

Dvojna merila »varuhov« medijske svobode

V petek, 12. oktobra, se je vlada s sporočilom za javnost odzvala na kritike (med drugim na politično motivirano peticijo novinarjev) glede vladnega omejevanja medijske svobode.

V uvodu je vladni urad za komuniciranje zapisal, da se zaveda pomena medijske svobode in pluralnosti za razvoj demokracije in politične kulture, vendar ima sama zelo omejen vpliv na to dogajanje, saj je večina medijev, še zlasti tiskanih, v zasebni lasti, medtem ko država nima omembe vrednih lastniških deležev v medijskih organizacijah. Vlada je pri tem zavrnila očitek iz nedavne peticije proti cenzuri, češ da posega v medije, pri tem pa je omenila tudi raziskavo Politbarometra, po kateri naj bi bila večina vprašanih menila, da je objektivnost poročanja v času sedanje vlade večja kot pred leti. Tudi mednarodne raziskave in analize (Nations in Transit 2007,



Blaž Zgaga in Matej Šurc sta peticijo izročila Francetu Cukjatiju.

Freedom of the Press, Reporters without borders – o njih je nedavno v Demokraciji pisal sociolog dr. Frane Adam) naj bi kazale, da medijska svoboda v Sloveniji ni ogrožena. »Na podlagi zapisanih ugotovitev lahko trdimo, da pritiskov na medijsko svobodo po nobeni meri ni mogoče razglasiti za alarmantne, kritične ali celo hujše, kot so kdaj bili,« so zapisali v vladnem uradu za komuniciranje.

Ne glede na siceršnje ostre kritike na račun vlade zaradi domnevnega zatiranja medijske svobode pa je mogoče opaziti, da so v zadnjem času utihnile kritike na račun dogajanja v časopisni hiši Delo. Dokler je bil odgovorni

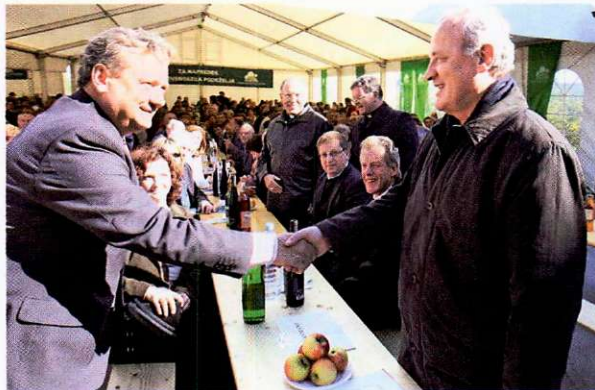
urednik Peter Jančič, je bil časopis Delo ves čas tarča kritik zaradi domnevne cenzure, po Jančičevi odstitvi in prihodu Janeza Markeša za odgovornega urednika pa Delo ni več deležno pozornosti »varuhov« medijske svobode. Razlog je bržkone tudi v navezi med predsednico nadzornega sveta (NS) Dela Andrijano Starina Kosem, predsednikom uprave Pivovarne Laško Boškom Šrotom, članom NS Dela Stojanom Zdolškom in odgovornim urednikom Janezom Markešem, ki naj bi po svojem »kopernikanskem obratu« kmalu dobil tudi odločujočo moč v vseh Delovih edicijah. Neuradno se je izvedelo, naj bi se v omenjeni časopisni hiši zaposlili nekateri dosedanji novinarji Mladine, medtem ko naj bi nekateri novinarji tednika Mag in Slovenskih novic dobili oster ukor, ker naj bi bili domnevno usmerjeni proti lastnikom Dela. Vprašanje pa je, ali bodo medijski dušebrižniki (na primer prvi podpisnik peticije proti cenzuri Blaž Zgaga, ki med cenzuro prišteva tudi popravke v svojih besedilih, ko namesto letališča Jožeta Pučnika še vedno piše letališče Brnik) tovrstne pritiske sploh opazili. G. B.

Vseslovenski shod kmetov

V nedeljo, 14. oktobra, so se slovenski kmetje že četrčič zbrali na romarskem shodu, najprej na Ponikvi in nato na Slomu. Za letošnje geslo so si izbrali besede bl. Antona Martina Slomška: »Delo nam polepša zemljo in nas oskrbi s kruhom.«

To geslo je v svoji pridigi poudaril tudi celjski škof Anton Stres, ki je pred tisočglavo množico na Slomškovi Ponikvi najprej daroval mašo. Pri tem je pojasnil, da besede po dobrih 150 letih, odkar so bile zapisane, nikakor niso zastarele in odveč, ampak imajo – kot vsaka prava preroška beseda – novo aktualnost. Opozoril je tudi, da se je povečala nevarnost, da ljudje s svojimi posegi v naravo to naravo omadežujejo, kvarijo in uničujejo. Po njegovih besedah se tega vsi zavedamo in podnebne spremembe, od katerih vsi trpimo, nam to zelo kruto dokazujejo.

Na slavnostni akademiji je navzoče najprej nagovoril minister za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Iztok Jarc in dejal, da v državi, v kateri sodi več kot tri četrtine njene površine v območja z ome-



Na shodu so govorili o izzivih na področju kmetijstva.

jenimi možnostmi za kmetovanje, več kot pol pa jo pokriva gozd, ni lahko kmetovati. Po njegovo je Slovenija pred desetletjem izbrala pot postopnih, vendar konsistentnih sprememb kmetijske politike z jasnimi cilji, da ustvari ekonomsko okolje, ki bo omogočilo primerljiv standard tudi za državljane, ki se ukvarjajo s kmetijstvom.

»V prihodnje se moramo predvsem osredotočiti na dvig konkurenčnosti kmetijskega in živilskega sektorja

ter se pripraviti na izzive, ki nam jih postavljata mednarodno okolje in klimatske spremembe,« je dejal minister. Dodal je, da je vlada prejšnji teden sprejela uredbo o ukrepih prve, tretje in četrte osi programa razvoja podeželja, ki za celotno prihodnje sedemletno obdobje predstavlja dobrih 524 milijonov evrov. Konec oktobra in v začetku novembra bo resorno ministrstvo objavilo prvih pet razpisov, drugi pa bodo sledili do konca leta. Predsednik Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije Peter Vrsk pa je izpostavil, da je kmetijska zbornica ta čas na »udaru«, Evropa pa jih hvali in vabi k sodelovanju v državi, ki se pripravljajo na vstop v EU.

Vrsk se je tudi zavzel za ohranitev kmetijskih zadrug, vendar se zaveda, da ohranitve ne bo brez velike enotnosti ljudi, ki so člani zadrug. Zaskrbljen pa je nad tem, da je slovenska kmetija štirikrat manjša od evropske. Po njegovih besedah je slovenstvo vendarle zraslo na podeželju, zato je treba imeti veliko odgovornost do narave.

Znova postavljena razstava

Razstava Enotni v zmagi, ki se je morala po ukazu ljubljanskega župana Zorana Jankovića pred nekaj meseci umakniti iz ljubljanskega gradu, je našla svoj novi dom v Muzeju novejšje zgodovine v Cekinovem gradu v Ljubljani, kjer sta sicer postavljeni razstavi Slovenci v XX. stoletju (skupaj z delom razstave Temna stran meseca) ter Boj proti veri in Cerkvi 1945–1961. Direktor muzeja Jože Dežman se je v uvodnem nagovoru zahvalil soustvarjalcem razstave in spomnil, da so bile v partijskih časih mnoge zgodovinske razstave tik pred odprtjem prepovedane. Govorila sta tudi predstavnika dveh osrednjih veteranskih organizacij, in sicer predsednik Zveze vojnih veteranov Slovenije Srečko Lisjak in predsednik združenja Sever Milan Horvat, v imenu ministrstva za kulturo pa je zbrane nagovoril Damjan Prelovšek, direktor direktorata za kulturno dediščino. Slavnostni govornik Lojze Peterle pa je dejal, da brez enotnosti v času osamosvajanja ne bi dosegli zelenega cilja. Po njegovem prepričanju je razstava izraz naše pozornosti in spoštljivega spomina na največjo slovensko narodno politično dejanje v naši zgodovini, želi pa si, da se razstava ne bi več premaknila od tam, kjer je sedaj. G. B.



Odprte razstave Enotni v zmagi

Premier z menedžerji



Premier Janez Janša z menedžerji

Predsednik vlade Janez Janša se je minuli četrtek udeležil vrha slovenskega gospodarstva, na katerem je bilo več kot 400 najvidnejših slovenskih gospodarstvenikov in menedžerjev. Zbrani so se strinjali, da je stanje gospodarstva dobro,

mora pa ostati vzdržno. Janša je dejal, da imajo ambiciozni cilji, ki si jih je zastavila vlada, realno podlago, vendar pa se soočamo tudi z različnimi objektivnimi in subjektivnimi ovirami, ki jih je treba znati premagovati. Podatki, ki jih je na srečanju predstavil premier, kažejo, da je slovenska gospodarska rast v zadnjih letih na stopnji zastavljene in za kar nekaj odstotnih točk višja od rasti v Evropi. Z zdajšnjim tempom razvoja bomo povprečje razvitosti EU dosegli prej, kot smo pričakovali. Opozoril pa je, da je povprečje razvitosti, ki ga dosegajo države članice evroobmočja, bolj oddaljen, a ne nedosegljiv cilj. Slovenija bo kot predsedujoča EU poskušala oblikovati soglasje glede bolj ambicioznih lizbonskih ciljev, med pomembnimi dogodki v tem času pa je tudi povabilo za članstvo v OECD. Predsednik Janša je med problemi, s katerimi se ta čas sooča država in se jih vlada tudi zaveda, izpostavil inflacijo in poudaril, da je zdajšnja vlada prva, ki je znižala davke in zato ne predvideva njihovega povišanja. Ustvarjati želi namreč okolje, ki bo omogočalo nadaljnji gospodarski razvoj, hkrati pa zagotavljati ustrezno stopnjo socialne pravičnosti. V. K.

Zamenjava vodstva DARS

Vida Kocjan, foto: Bor Slana

Novo vodstvo Ta teden naj bi vlada predvidoma razrešila vodstvo Družbe za avtoceste RS (Dars) in imenovala nove nadzornike v tej družbi. Radovan Žerjav, minister za promet, ki je nasledil Janeza Božiča, je pretekli teden dejal, da bo vlada najverjetneje razrešila Rajka Siročiča, predsednika Darsove uprave, in imenovala tudi nove nadzornike Darsa. O drugih članih uprave ni govoril, čeprav so se v javnosti pojavile informacije, da bo vlada zamenjala tudi njih. Žerjav je dejal, da vlada pretekli teden predloga o spremembah v nadzornem svetu Darsa ni obravnavala, glede novih imen v vodstvu Darsa pa je rekel, da koalicijsko še niso usklajena. Po drugi strani pa je bilo slišati, da bodo za člane novega vodstva imenovani izključno strokovnjaki s tega področja, kar pomeni, da strankarska pripadnost pri tem ne bo imela nobene vloge.

Presenečenje ... Zamenjava v vrhu Darsa je pri nekaterih povzročila začudenje, očitno je bil presenečen tudi Siročič sam. Po pogovoru pri ministru ni želel dajati izjav, češ da sta se tako dogovorila z ministrom. Ob tem naj spomnimo, da je na mesto predsednika Darsa prišel iz novomeškega Cestnega podjetja, sicer pa je Belokranjec, politično blizu SLS. Janez Podobnik, predsednik SLS, je bil z nameravano zamenjavo očitno dovolj zgodaj seznanjen in je dejal, da ji v stranki ne nasprotujejo. Nekoliko drugače naj bi bilo v NSi, katere član je Franci Slak, predsednik nadzornega sveta Darsa. Ta je bil nad nameravano zamenjavo začuden, rekoč, da je bilo to mesto dogovorjeno po nastopu vlade. Dodajmo, da je bil Andrej Bajuk, predsednik NSi, pretekli teden službeno v tujini, poleg tega je bil polno zaseden s pripravo in predstavitvijo državnega proračuna za prihodnji dve leti, zato njegovo stališče do tega ni znano. Minister Žerjav pa je še dejal, da ima za tovrstne ukrepe podporo premierja Janeza Janše.

Ali pa tudi ne ... Medtem ko je javnost zamenjavo Darsove uprave kar nekako pričakovala, pa je Žerjav dejal, da vodstvo po njegovem mnenju ni delalo napak pri vodenju, ampak naj bi do zamenjave prišlo, ker je uprava Darsa pod velikim pritiskom medijev, nobena uprava pa pod takim pritiskom ne more delati normalno. »Če je kdo pod pritiskom, lahko potegne kakšno nepremišljeno potezo, to pa želimo preprečiti,« je razloge za zamenjavo pojasnil minister. Tudi Žerjav ni želel razkriti podrobnosti pogovora s Siročičem, v javnosti pa je bilo slišati, da slednji ne namerava odstopiti, ampak bo počakal na zamenjavo. Zamenjava iz nekrivdnih razlogov posredno pomeni tudi ugodnosti. Da pa obstajajo tudi drugačni razlogi za nameravano zamenjavo, je Žerjav nakazal, ko je dejal, da bo morala nova uprava optimalno porabljati davkoplačevalski denar. Napovedal je še prevetritev vseh postopkov javnih naročil, oddajanja del oziroma vseh aktivnosti, ki jih Dars opravlja, in nadzor nad kakovostjo opravljenih del. Posredno se je tako minister odzval na kritike, ki že nekaj časa letijo na Dars in izvajalce pri



Nazdravljanje ob preboju šentviškega predora (na desni Ivan Zidar in Rajko Siročič).

Javnost je napovedane zamenjave vodstva Darsa pričakovala, pričakuje pa še prevetritev vseh javnih naročil in izbiro izvajalcev s tega področja.

obnovi ali graditvi slovenskih avtocest. Spomnimo med drugim na zaplete in podražitev pri graditvi šentviškega predora v Ljubljani, ki bo za promet odprt predvidoma šele ob koncu slovenskega predsedovanja EU, kar pomeni, da bo pot med letališčem Jožeta Pučnika, prestolnico in Brdom, kjer bo večina najpomembnejših dogodkov, zelo obremenjena. Podobnih zapletov je še več. Spomnimo le še na trojanski predor, kjer je vozišče po dveh letih uporabe popolnoma izrabljeno in zato nevarno. Žerjav je napovedal, da bo ministrstvo naročilo tujo neodvisno in strokovno analizo o tem vozišču, ukrepalo pa bo glede na izsledke. Zaskrbljiva je tudi prometna varnost na drugih slovenskih cestah, kar priznava tudi minister. Poleg vsega tega je v javnost prišla analiza nemškega avtomobilskega kluba Adac, ki je pregledal varnost na 50 evropskih avtocestnih gradbiščih, izsledki za slovenska pa so porazni. Med drugim so opozorili na slabe in nezadostne cestne oznake, prekratke pasove za vključevanje, preozke vozne pasove in podobno. Prepih na prometnem področju torej ne bo škodil. ■



Vonj po stalinizmu

Gašper Blažič

Za nami sta poskus odkritja doprsnega kipa dr. Marka Natlačena in razveljavitev obsodbe škofa Rožmana.

Teško je reči, ali je sočasnost obeh dogodkov naključna, dejstvo pa je, da sta znova priklicala »duha iz steklenice«. Ali bolje: duha stalinističnega diskurza. Nekaj podobnega se je zgodilo že pred petimi leti, ko je bil na dvorišče ljubljanske teološke fakultete postavljen kip dr. Lamberta Ehrlicha – tudi tedaj so se oglasili »dušebrižniki«, ki so po časopisih na vso moč zatrjevali, da je bil dr. Ehrlich likvidiran »kot narodni izdajalec«. Skratka, eno samo opravičevanje partijskih umorov. Tako dr. Natlačena kot dr. Ehrlicha pa je likvidiral isti morilec, to je Franc Stadler-Pepe, ki so ga kasneje razglasili za »narodnega heroja« in še danes ga del slovenske javnosti časti zaradi njegovega silnega »junaštva«. Nekateri še tik pred predsedovanjem Slovenije Evropski uniji zagovarjajo tovrstna zločinska dejanja. Grozljivo!

Če je torej napovedana slovesnost ob odkritju doprsnega kipa dr. Natlačena – brez udeležbe najvišjih političnih predstavnikov – pustila grenak priokus, je mogoče pozdraviti razveljavitev obsodbe škofa dr. Gregorija Rožmana. S to potezo je slovensko sodstvo storilo to, kar bi moralo dejansko storiti že zdavnaj, pa ne samo zaradi proceduralnih napak v sodnem procesu, pač pa predvsem zaradi vsebinskega vidika. Škof Rožman je bil skupaj z dr. Miho Krekom postavljen na isto zatožno klop z nacistom Erwinom Rösenerjem, kar je absurd brez primere, poleg tega pa je bilo sojenje nenavzočemu Rožmanu predvsem partijsko sojenje razrednemu sovražniku z namenom moralne diskreditacije institucije, ki jo je zastopal, to je Katoliške cerkve. Nič čudnega torej, da so se stranke sedanje levice na rzsodbo vrhovnega sodišča odzvale skrajno negativno. Pri tem jih ne zanimajo dejstva, pač pa jih bolj skrbi to, da bi se jim z razveljavitvijo krivične obsodbe podrl še en mit, ki je očitno še vedno del njihove politične identitete. Veliko o tem pove tudi to, da naslednikov komunistične oblasti ne zanimajo preveč osebnosti, kot so Odilo Globocnik, Milko Vizjak in Lovro Hacin. Verjetno se zavedajo, da si z njimi ne bi mogli dosti pomagati, saj jih dandanes nihče ne zagovarja. Zato pa so jim bili in so jim še vedno veliko nevarnejši tisti, ki so bili na protikomunistični strani in si pri tem niso umazali rok. Vse to dokazuje, da je bila za komuniste vedno najbolj neprijetna trdna moralna drža tistih, ki so se uprli komunističnemu nasilju.



Razlog za optimizem

Peter Avsenik

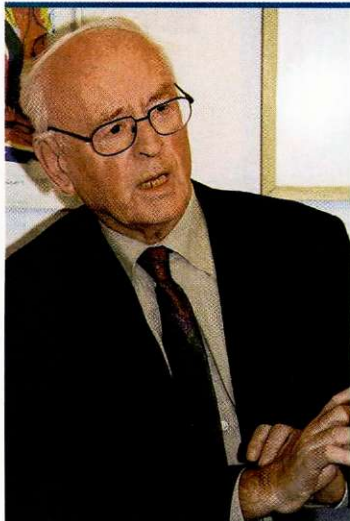
Nov sedežni red v evropskem parlamentu je del priprav na uveljavitev reformne evropske pogodbe.

Na plenarnem zasedanju evropskega parlamenta pred tednom dni so poslanci podprli predlog nove razdelitve sedežev.

Predlog vključuje zmanjšanje števila poslancev s 785 na 750, pri čemer bodo sedeže izgubile vse večje države, manjše pa jih bodo pridobile – Slovenija bo imela enega poslanca več. Poleg nje bodo sedeže pridobile še Avstrija, Švedska in Malta. Predlog je sprožil špekulacije o trgovanju s sedeži na pogajanjih o novi evropski pogodbi, saj bo o obojem odločal neformalni vrh EU, ki v teh dneh poteka na Portugalskem. To bi bilo še posebej problematično, če predlog, ki ga je vložil avtor poročila o razdelitvi sedežev Alain Lamassoure, ne bi dobil tako velike večine – zanj je namreč glasovalo skoraj dvainpolkrat več, kot jih je bilo proti. Na drugi strani pa tolikšna večina – potem ko se je EU močno opekla z zavrženima referendumoma glede evropske ustavne pogodbe v Franciji in na Nizozemskem – vnovič vliva optimizem glede reformne pogodbe. To je med drugim dokazala naša zahodna sosedka Italija, ki je v evropskem parlamentu izgubila kar šest sedežev, največ, pa kljub temu veta na novo pogodbo po zagotovilih premierja Romana Prodiya ne bo vložila.

Razlog za optimizem je tudi dejstvo, da se z besedilom nove pogodbe ta čas strinja kar 25 članic EU od 27, zadržani sta le Velika Britanija in Poljska. Slednja po besedah premierja Jaroslawa Kaczynskega zahteva, da se v besedilo pogodbe med drugim vključi mehanizem Joanina, ki predvideva, da lahko dovolj velika manjšina članic unije, ki nasprotujejo določenim dogovorom, zamrzne sporne odločitve za »razumen rok« več mesecev. A zahtevo Kaczynskega je treba gledati tudi v luči skorajšnjih parlamentarnih volitev na Poljskem.

Besedilo novega sporazuma, ki obsega kar 250 strani, je ljudem bistveno manj razumljivo, kot je bila propadla ustavna pogodba. Čeprav ohranja večino njenih določil, se zdi, da gre za prehodni dokument, vsaj kolikor bodo evropski voditelji poskušali doseči večjo pripadnost svojih prebivalcev skupni evropski ideji. Ker se je še nedavno zdelo, da je Evropa zaradi propadlih referendumov zašla v slepo ulico in je kazala zametke globoke krize, bi bilo sprejete skupne evropske reformne pogodbe ta čas zadosten razlog za optimizem glede prihodnosti Evropske unije.



Med levim in desnim

Dr. Janko Kos

Po mnenju mnogih sta pojma levica in desnica neprimerna za razumevanje politično-ideološkega življenja Slovenije. Res so z njima težave, njun pomen razumejo eni tako in drugi drugače, eni nočejo slišati zanju, drugi se ju celo sramujejo. Kljub temu se jima javno mnenje noče odreči, političnim analitikom sta uporabno orodje, množična občila ju vztrajno uporabljajo.

Bolj kot levica in desnica nasploh sta za politično-ideološki zemljevid Slovenije uporabna – zmerne levice in zmerne desnice, postavljenih med skrajno levo in skrajno desno stran. Toda kaj je ta sredina? Zmes levega in desnega ali enaka oddaljenost od obeh skrajnosti? Premislek o tem je primerno začeti z ugotovitvijo, da si skrajna levica in skrajna desnica na Slovenskem nista enakovredni ne po moči in ne po vplivu. Slovenski politično-ideološki zemljevid je asimetričen. Za zmerno levico stoji ideološko agresivna, z medijskimi, kulturnimi in izobraževalnimi institucijami podprta skrajna levica, po svojem duhu bolj ali manj anarhistična. Nasprotno je skrajna desnica ideološko šibka, brez opore v institucijah, potisnjena v zasebnost in na ulico. Skrajno levičarstvo lahko močno vpliva na zmerno levico, zveza sredinske desnice z ekstremnim desničarstvom pa komajda obstaja. Zato se zdi, kot da je desna stran bolj naravnana k sredini kot zmerna levica, ki pogosto podlega idejam skrajnega levičarstva. Na primer ob vprašanju homoseksualnosti, Romov, priseljencev, Cerkev in kulture, še posebej pa vojske, Nata in Amerike.

Kljub asimetričnosti je med levim in desnim sredinstvom najti več stičnih točk. Oba sta za človekove pravice, zoper smrtno kazen in pedofilijo, za obzirnost do Romov in islama, za dopuščanje splavov, za priznanje homoseksualnosti in seveda za parlamentarno demokracijo, socialno in pravno državo. Vendar ne brez značilnih razlik. Levica se zavzema za neomejen, od države plačan splav, desnica bi ga želela regulirati. Levica bi delovanje Cerkev rada čim bolj ogradila, desnica mu je naklonjena, ker je v dobro družbi in državi. Homoseksualcem priznava desna stran pravice v mejah zasebnosti, leva stran bi jih hotela po načelih levičarskega anarhizma razširiti v javnost, vse do uradnih porok. Levica nasprotuje gospodarski in vojaški moči Amerike, sprejema pa

njeno kulturo. Desnica to moč previdno odobrava in ne ljubi te kulture. Toda v nekaterih stvareh ne ena ne druga še nista rekli zadnje besede. Skrajna levica seveda nasprotuje kapitalizmu, njeni upi so še zmeraj pri anarhično razumljenem socializmu. Zmerna levica in desnica kapitalizem sprejemata, čeprav sramežljivo in s pridržki. Naklonjeni sta privatizaciji, levica samo gospodarski, desnica še zdravstveni in šolski. Pri tem se ne ena ne druga nista docela odrekli državni lastnini. Obe sta za zaupanje Evropski zvezi, toda desnica je bolj nacionalna. Levica negotovo niha med nacionalizmom in globalnim kozmopolitstvom v upanju, da se bo narodne zavesti rešila v združenji Evropi. Leva in desna stran, povezani v zmerno sredino, spoštujeta avtohtone manjšine. Ali pa bosta enotni ob morebitni želji priseljenih manjšincev postati enakopraven državni subjekt? Na tako zarisanem politično-ideološkem zemljevidu so položaji parlamentarnih strank dovolj prepoznavni. V zmerno levico sodijo LDS, SD in Zares, ta ali ona občasno bliže skrajnemu levičarstvu, ob njih še DeSUS in SNS, obe s prvinami desničarskega nacionalizma. V desno sredino se postavljajo Nova Slovenija, SLS in seveda SDS. Ta se zdi najbližja pravi sredini, dlje od preveč levega in preveč desnega. Razmestitev strank ustreza njihovim socialnim podlagam. Zmerna levica prevladuje v velikih mestih in v teh imajo svoj sedež tudi skrajne leve skupine. Zmerna desnica je doma v manjših mestih in na podeželju. Skrajna desnica, kolikor obstaja, je razpršena v predmestjih malih in velikih urbanih središč.

Usoda Slovenije je zapisana sredini. Toda ta mora zmeraj znova dokazovati, da je zares prava, razumno sredinska, h konsenzu naravnana, neobčutljiva za skušnjave levega in desnega ekstremizma.

Nauk iz take politično-ideološke geografije je morda ta, da v slovenski politiki ne more za dolgo prevladati ne izrazito leva ne desna stran. Usoda Slovenije je zapisana sredini. Toda ta mora zmeraj znova dokazovati, da je zares prava, razumno sredinska, h konsenzu naravnana, neobčutljiva za skušnjave levega in desnega ekstremizma. Prav to pa je najtežje. ■



Na pragu prve odločitve

Gašper Blažič, foto: Stane Sršen/RTVSLO, Gregor Pohleven, Bor Slana

Volilna kampanja predsedniških kandidatov se približuje sklepnemu dejanju, saj bo v nedeljo znano, kdo bo izločen iz predsedniške bitke. Malo verjetno je namreč, da bi zmagovalca dobili že v prvem krogu.

Med sedmimi predsedniškimi kandidati štirje veljajo za kandidate za drugi krog, in sicer Lojze Peterle, Danilo Türk, Mitja Gaspari in Zmago Jelinčič. Slednjemu javnomnenjske raziskave presenetljivo kažejo precejšnjo podporo, ki bi se lahko povzpela do dvajsetih odstotkov, kar pomeni, da bi Jelinčič lahko presenetil. Za zdaj pa nobenemu od kandidatov ne kaže, da bi šel čez mejo petdesetih odstotkov, kar bi pomenilo zmago že v prvem krogu. Temu je še najbliže Lojze Peterle, ki z ljudskim pristopom v zadnjem času osvaja tudi glasove z leve.

Gasparijeva prednost Z bližanjem volitev se čedalje bolj

zastruje tudi boj na levi, ki je v predsedniško tekmo vstopila z dvema kandidatom, in sicer z Danilom Türkem in Mitjo Gasparijem. Čeprav je kazalo, da ima Türk širšo podporo, saj ga podpirajo tri stranke (SD, Zares in DeSUS), Gasparija pa samo ena (LDS), se zdi, da v zadnjem času izgublja bitko z Mitjo Gasparijem, ki je glede na svoj izvor kandidat »zdravih sil«. Po nekaterih namigih naj bi bil »incident« pred nekaj tedni, ko se je Türk verbalno spopadel s predsednikom zveze borcev Janezom Stanovnikom zaradi odnosa do komunistične revolucije in povojnih pobojev, načrtovan za to, da bi ideološko jedro leve za vsako ceno v drugi krog pripeljalo Mitjo Gasparija.

Janez Stanovnik ga je že javno podprl. Gaspariju zagotovo po eni strani škodi dejstvo, da je fi-



Milan Kučan molči.

nančni strokovnjak in ga tako obravnava tudi volilno telo, na predsedniški funkciji pa svoje izobrazbe, podobno kot sedaj Janez Drnovšek, ne bi mogel koristno uporabiti, saj ima predsednik države v resnici zelo malo vpliva na gospodarstvo. Poleg tega Gaspari nima izrazite osebnostne karizme. Zanimivo pa je, da so prav na gospodarskem področju poskušali v zadnjem času nekateri mediji »sesuti« Peterleta zaradi domnevne negativne vloge v aferi Slovin.

Slamnati kandidati Kot se je pokazalo do zdaj, letošnja volilna kampanja ni tako umazana kot pred petimi leti, ko so mediji najprej spodnesli Franceta Arharja, nato pa so poskušali diskrediti-

rati tudi Barbaro Brezigar zaradi njene domnevne negativne vloge v aferi Depala vas. Leta 1997, ko je za predsednika države znoval kandidiral Milan Kučan, je predvolilno kampanjo začinila razprava o zakonu o lustraciji, ki jo je volilno telo prepoznalo kot kampanjo tedanje opozicije (SDS in SKD) proti Milanu Kučanu. Poleg tega je sedanji predsedniški kandidat Zmago Jelinčič istega leta volivce Jožefa Bernika označil za »golazen«. Zanimivo je, da sta desnosredinski prostor tistega leta zastopala dva kandidata (sedanji predsednik SLS Janez Podobnik in nekdanji poslanec NSi Jožef Bernik, pogojno pa bi tedaj lahko zraven šteli še Marjana Cerarja), prav tako leta 2002 (sedanja generalna državna tožilka Barbara Brezigar in finančnik France Arhar). Tako je Peterletova predsedniška kandidatura – o njej se je začelo govoriti že pred dvema letoma, ko so nekateri novinarji špekulirali o Peterletovih ambicijah za prevzem vodenja NSi, pri čemer se je že tedaj omenjalo, da Peterleta bolj zanima predsedniška kandidatura – dejansko prva, ki je potegnila za seboj celoten desnosredinski prostor (če odštejemo kandidaturu Jožeta Pučnika za predsednika predsedstva leta 1990), čeprav je najprej kazalo drugače. Levica je v preteklosti nastopala predvsem z Milanom Kučanom in kasneje z Janezom Drnovškom v glavni vlogi. Čeprav so stranke na levi praviloma predlagale svoje kandidate, so navadno ti igrali obrobno vlogo, podobno kot na prejšnjih volitvah Lev Kreft oz. leta 1997 Franc Miklavčič (Krščansko-socialna unija) in Bogomir Kovač (LDS). Leta 1992 je LDS, ki je tedaj zmagala na parlamentarnih volitvah, za predsednika države predlagala Ljuba Sirca, medtem ko je Jelko Kacin zastopal barve Demokratske stranke. Vendar je Sirc tedaj prejel zelo malo glasov, saj je velika večina volivcev podprla Kučana, da je zmagal že v prvem krogu (uspeh je ponovil leta 1997). Vse to dokazuje, da je levica dostikrat predlagala »slamnate« kandidate, ki niso imeli možnosti za uspeh, dejansko pa je podprla Kučana in Drnovška. Slednja se za zdaj o kandidatih nista javno opredelila, Kučan pa se je izrazil samo posre-

dno, češ da ne bo podprl kandidata, ki išče podporo v tujini, s čimer je mislil Lojzeta Peterleta.

Jelinčičeva filozofija Posebnost letošnjih predsedniških volitev je, da sta med sedanjimi kandidati po odhodu Kučana in Drnovška edini zares uveljavljeni politični osebnosti prav Lojze Peterle kot predsednik nekdanje Demosove vlade in kasneje zunanji minister ter Zmago Jelinčič kot dolgoletni vodja nacionalistov, ki dejansko poseeblja svojo stranko. V zvezi z Jelinčičem se je nedavno pojavi-



Predsednik SNS Zmago Jelinčič



Favorit za predsednika Lojze Peterle



Kandidata levice Mitja Gaspari in Danilo Türk

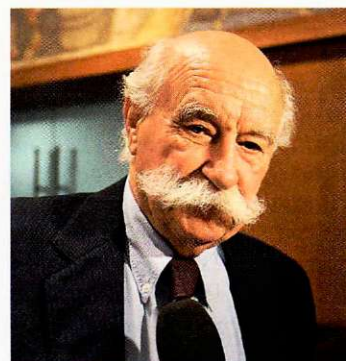
la zanimiva spletna stran, ki sicer govori v prvi osebi (kot bi jo pisal sam Jelinčič), vendar razkriva vse umazane podrobnosti Jelinčičeve preteklosti, od kraje v cerkvah in Narodnem muzeju, kasnejšega sodelovanja z Udbo pa vse do Jelinčičevih »kopernikanskih obratov« v parlamentu, zaradi katerih je leta 1993 razpadla poslanska skupina SNS. Zanimiv je tisti del spletne strani, ki opisuje Jelinčičevo življenjsko filozofijo: »Moja ži-

vljenjska filozofija je povzročanje zmede povsod, kamor stopi moja noga in kamor seže moj glas. Danes bom za NATO pakt, jutri proti, danes za EU, jutri proti, toda vsak dan sem ZA denar!«

V primerjavi s Peterletom in Jelinčičem sta bila Danilo Türk in Mitja Gaspari v prejšnjih letih manj izpostavljeni. Slednji se je po osamosvojitvi Slovenije vrnil iz Beograda in leta 1993 na Drnovškovo pobudo postal minister za finance (od izvolitve vlade do prevzema ministrstva ga je nadomeščal poslanec LDS Janez Ko-

pač). Čeprav sam ni bil član LDS, je kasneje večkrat kandidiral na njeni listi, po volitvah leta 2000 pa ga je novoizvoljena oblast pod vodstvom LDS spravila na mesto guvernerja Banke Slovenije. Ker letos ni dobil podpore za še en mandat, je LDS brzkone videla priložnost, da Gasparija izkoristi kot žrtev, saj je že prej tako vlogo uspešno izkoristil Zoran Jankovič, ki se je po odhodu iz Mercatorja zavihtel na mesto ljubljanskega župana. V ozadju pa je že mogoče slišati špekulacije, da bi Gasparija, če mu ne bi uspelo zmagati na predsedniških volitvah, LDS lahko ponudila kot kandidata za predsednika vlade. Ta funkcija je tradicionalno sicer rezervirana za predsednika zmagovalne stranke, vendar je vprašanje, ali bi bil Pahor, ki je resno meril na kandidaturu za predsednika države, pripravljen prevzeti premiersko mesto, če bi na volitvah zmagala SD. Zato se na levi širijo ugibanja, ali bi lahko v vlado povabili Zorana Jankoviča, kar pa je malo verjetno, saj naj bi Jankovič najprej končal mandat ljubljanskega župana, pri čemer bo moral pokazati otipljive rezultate, če se bo hotel povzpeti v vlado.

Jeziček na tehtnici Kakor koli že, nedeljske volitve bodo brzkone prinesle kakšno presenečenje, še posebej spričo dejstva, da bi lahko o izidu volitev odločile glasovnice iz tujine, ki bodo v Slovenijo prispele kakšen teden dni po volitvah. Prav glasovnicam iz tujine pa mediji namenjajo veliko pozornost, tudi zaradi tega, ker je volilno telo v diaspori večinsko bolj desno orientirano in bi utegnilo prinesiti zmago Peterletu. Vsekakor bodo ti glasovi, če bodo razlike zelo majhne, jeziček na tehtnici. Izid drugega kroga pa bo predvsem odvisen od tega, katerim kandidatom iz prvega kroga lahko finalista pobereta glasove. V Peterletovem volilnem štabu upajo, da se ne bo zgodilo tako kot na županskih volitvah v Mariboru, kjer je v prvem krogu zmagal Gregor Pivec, v drugem pa je pridobil premalo glasov, zaradi česar je izgubil boj s Francem Kanglerjem. Vsekakor bo predsedniška bitka napeta vse do uradne razglasitve izidov. ■



Predsednik ZZB NOB Janez Stanovnik



Državnik mora imeti stike z ljudmi

Gašper Blažič, foto: Gregor Pohleven

Pred nedeljskimi predsedniškimi volitvami smo se pogovarjali z Lojzetom Peterletom, ki kandidira kot neodvisni kandidat s podporo Nove Slovenije, Slovenske demokratske stranke in Slovenske ljudske stranke.

Nekdanji predsednik prve povojne demokratične vlade Lojze Peterle med predsedniškimi kandidati velja za favorita, saj mu ankete napovedujejo največ podpore, poleg tega njegova kandidatura velja za najbolj »ljudsko«. V svojih odgovorih je diplomatski, precej raje kot o polpretekli zgodovini govori o prihodnosti naše države in Evrope nasploh.

V nedeljo bodo predsedniške volitve, na katerih se boste pomerili s šestimi kandidati. Dosedanje ankete kažejo, da imate najvišjo podporo javnosti. S kakšnimi pričakovanji vstopate v predsedniško bitko?

V to bitko sem vstopil z namenom, da zmagam, in sem vesel, da gre za ljudsko kandidaturo, saj imam podporo iz celotnega političnega spektra. Sem tudi zelo vesel, da te kandidature Slovenija ne doživlja kot blokovske kandidature.

Menite, da bi lahko v drugem krogu dobili glasove volivcev tistih petih kandidatov, ki se ne bodo uvrstili v drugi krog?

Nekaterih gotovo.

Za predsednika države pravijo, da ima malo pooblastil, kljub temu pa je pri nas voljen neposredno. Bili ste že predsednik vlade, kjer ste imeli v rokah pre-

cej več formalnih vzvodov oblasti kot predsednik države. Kje vidite poslanstvo predsednika države?

Ključno pooblastilo predsednika države je najmočnejša demokratična legitimacija, ki jo ima njegova izvolitev, saj je edini izvoljen z vsaj polovico in enim glasom udeležencev. To tudi daje predsedniku status v očeh ljudi. Ljudje pričakujejo, da se bo predsednik postavil na njihovo stran, da bo legitimiteto izkoristil zanje, za Slovenijo, da se bo zavzemal za socialno pravičnost, da bo promoviral Slovenijo, se znal zavzeti za vsakega, če bo menil, da se mu je zgodila krivica. Ne trudim se, da bi predsedniku pristojnosti dodajali ali odvze-

mali. Jaz bi znal biti predsednik v okviru tega, kar ustava in zakoni določajo zdaj, in z namenom, da bi slovenski politični vrh deloval etnotno in usklajeno.

Omenili ste, da je vaša kandidatura ljudska. Za vas mnogi pravijo, da ste ljudski človek. Kaj za vas to pomeni?

To je eden od komplimentov, ki sem ga najbolj vesel. To pomeni, da lahko vsak pride do mene oz. da sem se sposoben pogovarjati z vsakim človekom, naj ima končano osnovno šolo ali pa štiri doktorate. Bil sem že predsednik vlade in sem že tedaj imel pogovore z državljanke in državljani. Politik oz. državnik, ki nima

stika z ljudmi, je omejen v svojem delovanju.

Prisegate torej na popularnost, ne pa tudi na populizem?

Nekateri ne ločijo med populizmom in popularnostjo. Sem popularen, nisem pa populist. Populist se ponavadi malo zlaže, sam tako ne delujem. Kar sem obljubil, sem tudi storil. Ko smo obljubili samostojnost, smo to uresničili. Če nimam v rokah pristojnosti, pač rečem, da bom uporabil svoj vpliv, kjer imam pristojnosti, pa lahko obljubim, da bom nekaj naredil.

Pogosto se govori o zdravju nosilcev oblasti, v zvezi s tem je bilo zadnje čase veliko ugibanj glede zdravstvenega stanja Janeza Drnovška. Sami ste premagali raka, eden od zdravnikov pa vam je napovedal skorajšnjo smrt. Toda videti je, da ste v odlični kondiciji.

Tako je. Če bi imel težave z zdravjem, ste lahko prepričani, da ne bi šel v to kandidaturo. Zastopam ameriške standarde, da mora biti predsednik države sposoben opravljati svojo funkcijo. Zato mora v ZDA predsednik, ki ima tudi večje pristojnosti, letno poročati o svojem zdravju. Zdravstveno stanje sem preveril ob napovedi kandidature in nisem imel težav.

Predsednik države je tudi vrhovni poveljnik Slovenske vojske, za katero se zadnje čase veliko govori, da je v krizi. Kako sami gledate nanjo?

Vemo, kako pomembna je bojna morala v vojski. Na prvi dan napada JLA smo imeli 22 tisoč vojakov o obrambo domovine. Želim si, da ta duh ne bi nikoli zapustil Slovenske vojske ne glede na barvo oblasti. Sedaj je nekaj težav, ker nekateri niso skrbeli, da bi se osamosvojitveni duh v Slovenski vojski ohranil. Slovensko vojsko potrebujemo najprej zase, samo na tej podlagi se udeležujemo mednarodnih misij. Želim si takšnih razmer, da bi mladi s ponosom služili v Slovenski vojski.

Decembra 1990 ste bili kot predsednik prve povojne demokratične vlade slavnostni govornik

na postroju Teritorialne obrambe v Kočevski Reki ...

Vem, za kaj je šlo, ko sem dejal, da je prvič zadišalo po slovenski vojski. Vem tudi, kaj je to za vojake pomenilo. Če tisti fantje in možje ne bi bili pripravljene tvegati vsega za obrambo domovine Slovenije, se midva verjetno sedaj ne bi pogovarjala za Demokracijo.

Veliko vprašanj vzbuja tudi predsedniška rezidenca. Nekateri menijo, da bi se moral predsednik države seliti v kakšen pomembnejši objekt; med drugim se je pojavil predlog, da bi bili predsedniški prostori v Tivolskem gradu, do koder bi iz mestnega jedra vodila nekakšna promenada. S tem naj bi bolj poudarili državniški odnos do predsednika republike in njegov položaj. Vaš komentar?

To ni moje osebno vprašanje, ampak zadeva državo. Države imajo praviloma rezidence za predsednika. Prepričan sem, da bo Slovenija enkrat imela predsedniško rezidenco. V dosedanjih poskusih ji ni uspelo. Sam se z lokacijami ne ukvarjam.

Od prvih demokratičnih volitev naprej sta bili na predsedniškem položaju dve osebi, ki sta pri ljudeh vzbujali precej mešane občutke, to sta Milan Kučan in Janez Drnovšek. Sami ste se sešli z obema. O čem ste govorili z njima?

Želel sem oba srečati, ker sta doslej edina vodila državo, zanimala pa so me njune izkušnje z vodenjem države. Oba sta mi povedala nekaj zanimivih in koristnih stvari. Nismo se pogovarjali o vrednotenju njunega dela, o tem imamo lahko različna mnenja, mislim pa, da sem storil prav in sem vesel, da sta me oba sprejela. To jemljem tudi kot del političnega bontona.

Toda prav danes (intervju je bil 11. oktobra, op. G. B.) je bilo mogoče v medijih zaslediti izjavo Milana Kučana o tem, da nima zaupanja v kandidate, ki iščejo podporo v tujini. Vas so že podprli nekateri evropski politiki.

Sam nisem iskal podpore, prijatelji iz Evrope so mi jo sami

ponudili. Vprašali so, kaj lahko naredijo zame. Nekateri so prišli v Ljubljano, drugi so dali samo pisno podporo. Gospa Merklova pa je poslala video. Na podporo sem ponosen. Slovenija ni otok, ampak odgovorna članica EZ. Dobro moramo poznati evropsko igro, kar bo še posebej pomembno pri predsedovanju EZ. Treba je graditi mrežo zaveznikov in zadovoljen sem, da jo imam. Spominjam se, kako pomembno je bilo za mednarodno priznanje Slovenije, da sem se lahko opiral na tako pomembne zaveznike, kot sta bila nemški kancler Helmut Kohl in avstrijski zunaji minister Alois Mock.

Omenili ste predsedovanje Evropski uniji, kar je za vas kot za poznavalca evropske politike bržkone velik izziv. Kako se boste spoprijeli z njim?

Predsednik lahko veliko pomaga s svojimi izkušnjami in svojo vlogo. Slovenija bo morala šest mesecev voditi igro. Prijatelji me ne sprašujejo, kaj bo na dnevnem redu, ampak za katere rešitve imamo zagotovljeno večino. Tu velja



Dokler se bomo na enak način spraševali o preteklosti, ne bomo dosegli ničesar.

izpostaviti predvsem jugovzhodno Evropo. Moje znanje bi tako Sloveniji lahko zelo koristilo. Svoje izkušnje sem pripravljen zastaviti za to, da bo Slovenija dobro opravila svoje poslanstvo v prihodnjem letu. Med prioriteta mi je tudi boj proti raku, kjer lahko sam veliko pri-

spevam. Želim si, da bi prišlo do ustanovitve mednarodne delovne skupine za boj proti raku.

Pa še to: Slovenija bo morala v imenu Evropske zveze urejati odnose tudi v svetovnem merilu. Na primer vrh Evropska zveza-Latinska Amerika. Ključno je to, da nas zanima globalno dogajanje. Latinska Amerika namreč ni samo skupnost nekdanjih kolonij, ampak je v skupnem evropskem interesu, da sodelujemo z njo. Latinska Amerika se precej zanima za Slovenijo, na primer za Luko Koper kot okno v Srednjo Evropo.

Kako sicer vidite prihodnost Evropske zveze?

Želim si sodelovanja v duhu nove evropske pogodbe. Pred EZ je vrsta novih izzivov, ki zahtevajo več skupne politike, naj gre za klimatske spremembe, energijo, zunanjo politiko, imigracije, mednarodni terorizem, boj proti trgovini z mamili. Tudi z zdravjem se bomo ukvarjali čedalje bolj.

Ne potrebujemo samo nove pogodbe. Vsa Evropa potrebuje več veselja do življenja. V nekaterih državah – v Franciji, na Irskem, Cipru – se to že pojavlja. Celo pri nas se kažejo optimistični trendi. Proces združevanja Evrope še ni končan. Evropska perspektiva za jugovzhodno Evropo mora ostati odprta.

Doslej ste se veliko angažirali v zunanji politiki. Bili ste predsednik vlade, dvakrat ste bili zunanji minister, kot poslanec državnega zbora ste sodelovali v delovnih telesih na področju zunanje politike, ta čas ste evropski poslanec. Govorite tudi precej jezikov. Kaj lahko predsednik države naredi na področju zunanje politike? Se

vam zdi, da mora biti njegovo delovanje usklajeno z vlado oz. zunanjim ministrom?

Najprej moram pripomniti, da mora biti delovanje državnega vrha usklajeno, od predsednika države do predsednika državnega zbora in vlade, zunanjega ▶

► ministra. Sem bi dodal tudi državni svet. Želim si, da delujemo čim bolj enotno, povezano. Predsednik lahko doda veliko uporabnih elementov, ker predstavlja državo na najvišji ravni, od svojih sogovornikov dobiva informacije, pobude in komentarje. Dobro sodelovanje lahko prinese dobre uspehe. Ne zanima me soloigra, ampak skupna prizadevanja; kar pa lahko stori samo predsednik, bi želel opraviti po najboljših močeh.

Izvolitev za predsednika bi pomenila vaše slovo od evropskega parlamenta. Kdo vas bo v evropskem parlamentu nasledil?

Za zdaj še ni čisto jasno. Če bi šli po vrstnem redu na listi, potem bi bil to poslanec Anton Kokalj.

Nedavno je izšla vaša druga knjiga z naslovom Evropski večeri. O čem pripoveduje?

Ta knjiga pripoveduje o slovenski odličnosti. Za pogovore sem izbiral ljudi, vendar ne po političnih kriterijih, ampak po kriterijih uspešnosti in prepoznavnosti v svetu. To so na primer kirurg dr. Vinko Dolenc, arhitekt Boris Podrecca, izdelovalec ultralahkih letal Ivo Boscarol, izdelovalca jadrnic brata Jakopin itd. Knjiga govori o Slovencih, na katere je Slovenija lahko ponosna.

Verjetno ste zadovoljni, da pripadate generaciji, ki je aktivno sodelovala pri osamosvojanju Slovenije. Danes, na dan intervjuja, boste na Cekinovem gradu odprli razstavo Enotni v zmagi, ki je bila letos umaknjena z ljubljanskega gradu ...

Še nikoli nisem kakšne razstave odpiral dvakrat. To razstavo bom odprl tako rekoč že drugič. Želel bi, da postane potujoča razstava, ker je tako pomembna, ne pa zato, ker bi je kje ne marali. Za razstavo o ključnem narodno-političnem dejanju bi se morali potegovati, ne pa da se je morala seliti s prvotne lokacije.

Pred predsedniškimi volitvami se znova veliko razpravlja o polpretekli zgodovini, manj pa o prihodnosti. Sedanji predsednik Drnovšek je pred leti organiziral pogovore o prihodnosti



Jaz bi znal biti predsednik v okviru tega, kar ustava in zakoni določajo zdaj, in z namenom, da bi slovenski politični vrh deloval enotno in usklajeno.

Slovenije. Bi vi s tem nadaljevali? Kakšen je vaš pogled na prihodnost?

Najprej bi rekel, da vprašanja o polpretekli zgodovini niso nadležna, so pa dolgočasna, ker sem že tolikokrat odgovoril nanje in ne vidim razloga, da bi odgovarjal vedno znova. Gotovo me zanima leto 1945, toda kot kandidata za predsednika me še bolj zanima leto 2020. Dokler se bomo na enak način spraševali o preteklosti, ne bomo dosegli ničesar. Zgodovinarji nezadržno prinašajo nova spoznanja in dejstva, gledajo z novih vidikov. Podoba o tistih časih se nam tako dopolnjuje. Politiki naj to vzamejo na znanje.

Kar se tiče pogovorov o prihodnosti Slovenije, pa bi rekel, da sem že z Evropskimi večeri dal vedeti, kakšen tip pogovorov o prihodnosti me zanima. Vsekakor bi želel združevati Slovenijo pri skupnih projektih in na skupnih imenovalcih, in sicer tako, da bi odlične ljudi, ki so prinesli kvaliteto v naš prostor, ne glede na njihovo politično opredelitev povabil k pogovoru o boljši Sloveniji. Predsednik države je prvi, ki na najvišji ravni pripomore, da združuje sile države. Vesel sem tega, kar je začel Drnovšek, in mogoče bi bilo naprej voditi zadevo. Obžalujem pa, da je relativno malo vsebine s teh pogovorov končalo v projektnem smislu.

Predsednik SD Borut Pahor je bil kritičen do Drnovška, ker iz pogovorov o prihodnosti Slovenije ni naredil konkretnih zaključkov ...

Predsednik sicer lahko naredi zaključke, realizacija pa je večinoma odvisna od drugih.

V času predvolilne kampanje so se pojavili tudi napadi na vas v zvezi z nekaterimi aferami, kot je bila npr. afera Slovin. Vaš komentar na to?

Pravosodje je svoje postopke končalo in ne vidim potrebe po tem, da bi zadeve znova obširno komentiral. Za časopis Finance sem izrazil svoje stališče in zame je zadeva končana.

Nekatera območja Slovenije so nedavno prizadele poplave. Ob tem ste se že angažirali pri zbiranju pomoči za prizadete. Kaj nameravate v zvezi s tem storiti kot predsednik države?

Treba je delati na več ravneh. Dal sem osebni prispevek neki družini, pomagal na dobrodelnem koncertu, ki je dal večji prispevek potrebnim, angažiral sem evropski parlament, prek stikov z evropsko komisijo poskušam organizirati hitro pomoč. Menim, da bo v prihodnosti potrebne še več solidarnosti, kajti posledice klimatskih razmer se že kažejo. Narava je nepredvidljiva, vremenski reki ne držijo več tako kot nekoč. Treba se bo globalno pripraviti na spremembe.

Predsedovanje Slovenije Evropski uniji je tudi priložnost, da bi tuji državniki obiskali prizadeva območja. Bi tudi to lahko vplivalo na večjo zavest za globalno varovanje okolja?

Prav gotovo. Na ogled sem povabil tudi ljudi iz evropskega parlamenta. Eden od njih je obvestil predsednika evropske komisije o tem, kar je videl, in ga prosil, naj komisija zadeve v skladu s pravili hitro uredi.

Če boste zmagali, boste nazdravili s cvičkom?

Mislím, da bomo večkrat nazdravili. Vesel bi bil, če bi bil pri roki cviček. Dobil pa sem že nekaj steklenic dobrega vina, tudi penine, na zalogo. Verjetno jih bomo odprli več hkrati. ☑

Razveljavitev komunistične sodbe

V. M., foto: Gregor Pohleven, arhiv Demokracije

V četrtek, 11. oktobra, je Vrhovno sodišče RS sporočilo, da je ugodilo ljubljanski nadškofiji v zahtevi za varstvo zakonitosti in razveljavilo sodbo proti nekdanjemu ljubljanskemu škofu dr. Gregoriju Rožmanu iz leta 1946.



Sodbe Vrhovnega sodišča RS so bili posebej veseli na ljubljanski nadškofiji.

Razveljavilo je tudi tisti del sodbe iz leta 1946, ki se tiče predsednika Slovenske ljudske stranke in ministra v begunski vladi dr. Mihe Kreka. Sramotna komunistična sodba je veljala kar 61 let, kar je za Slovenijo, še posebej pa za slovensko sodstvo, neizmerna sramota.

Montiran proces 30. avgusta 1946 je Vojaško sodišče IV. armade v Ljubljani na montiranem komunističnem procesu »obsodilo« ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana na kazen odvzema prostosti s prisilnim delom za dobo 18 let, izgubo političnih in državljskih pravic za dobo 10 let po prestani kazni ter zaplembo celotnega premoženja, dr. Miho Kreka pa na odvzem prostosti s prisilnim delom za dobo 15 let, izgubo političnih in državljskih pravic za dobo 10 let po prestani kazni in zaplembo celotnega premoženja. Vrhovno sodišče Jugoslavije je 1.

septembra 1946 pritožbi obsojenih zavrnilo, sodbo Vojaškega sodišča IV. armade potrdilo, dr. Gregorija Rožmana in dr. Miho Kreka pa dodatno obsodilo še na izgubo državljanstva, stransko kazen izgube političnih in državljskih pravic pa znižalo na 5 let.

Varstvo zakonitosti Zahteva za varstvo zakonitosti je bila na Vrhovnem sodišču RS vložena konec leta 2005. Vložila jo je pooblaščenka nadškofa in metropolita Alojza Urana, odvetnica Lidija Grbec. Pri vložitvi zahteve je nadškofija uporabila zakonsko možnost, ki jo je omogočila novela zakona o kazenskem postopku, sprejeta malo pred tem, da lahko zahtevo za varstvo zakonitosti kot izredno pravno sredstvo za vse tiste umrle nekdanje obsojence (na komunističnih sodnih procesih), ki nimajo najožjih sorodnikov (potomcev), to pa so

predvsem duhovniki, redovniki in redovnice, vložijo tudi cerkvene ustanove.

Z zahtevo za varstvo zakonitosti je nadškofija sodbi iz leta 1946 očitala bistvene kršitve določb kazenskega postopka, predvsem



Škof dr. Gregorij Rožman

da vojaško sodišče ni imelo pristojnosti soditi nevojaškimi (civilnimi) osebami, da Rožmanu in Kreku ne bi smelo soditi v njuni nenavzočnosti na sodišču in zaradi kršitve pravic obrambe. Rožmanov zagovornik je bil namreč identičen s tožilcem in zato obsojenca niti formalno ni zagovarjal ali branil, temveč mu je celo škodoval, ko prejetih (razbremenilnih) listin ni uporabil za obsojenčevo obrambo, ampak jih je molče izročil tožilstvu. Poleg tega sodišče in tožilstvo nista bili dve različni ustanovi. Zahteva je uveljavljala tudi druge kršitve določb postopka, med drugim kršitev kazenskega zakona, češ da dejanja, opisana v sodbi, nimajo znakov očitane kaznivega dejanja in da je bil izrek zaplembe premoženja nezakonit.

To ni bila prva zahteva za varstvo zakonitosti te boljševidne sodbe. 6. novembra 1998 jo je vložil že tedanji generalni državni tožilec Anton Drobnič. Bilo je tik pred koncem njegovega mandata, potem ko je videl, da je slovensko sodstvo še vedno povsem pod vplivom komunističnega razumevanja resnice in pravice, po katerem so vsi tisti, ki jih komunisti določijo za svoje sovražnike, avtomatsko krivi. Vendar takrat zahteva ni prišla do Vrhovnega sodišča RS, saj jo je Drobničeva naslednica Zdenka Cerar 17. marca 1999 – prvi dan, ko je nastopila funkcijo – umaknila, češ da zadeva ni v »narodnem interesu«, kar je bilo podlo politikantsko dejanje nove tožilke.

Izredna pravna sredstva

Zahtevo za obnovo kazenskega postopka zoper Gregorija Rožmana je 29. decembra 1995 na Okrožnem sodišču v Ljubljani vložil tedanji generalni državni tožilec Anton Drobnič. Sodišče je ▶

► zahtevo za obnovo brez predpisane naroka in brez postavitve zagovornika 25. septembra 1996 zavrnilo. Sklep so tožilstvu vročili zadnji delovni dan v letu. Zoper ta sklep je tožilec 3. januarja 1997 vložil pritožbo. Višje sodišče v Ljubljani je 20. novembra 1997 tožilčevi pritožbi ugodilo in sklep okrožnega sodišča razveljavilo, zadevo pa vrnilo sodišču prve stopnje v novo odločanje z naročilom, da obsojencu postavi zagovornika po uradni dolžnosti in zahtevo za obnovo obravnava s strankami na sodnem naroku.

V novem postopku je okrožno sodišče postavilo zagovornico (Slobodanko Klinc) po uradni dolžnosti, ni pa opravilo nobenih poizvedb niti ukazanega naroka. 7. decembra 1998 je zahtevo za obnovo kazenskega postopka spet zavrnilo. Tožilstvu ga je vročilo 28. decembra 1998, spet tik pred novoletnimi prazniki. Rožmanova zagovornica pritožbe ni vložila. Tožilstvo je 31. decembra 1998 – že po koncu mandata Antona Drobniča – vložilo pritožbo in višje sodišče je 28. oktobra 1999 sklep okrožnega sodišča znova razveljavilo, zadevo pa vrnilo sodišču prve stopnje v nadaljnji postopek in novo odločitev pred popolnoma spremenjenim senatom.

Komunistično sodstvo V novem postopku je okrožno sodišče 27. septembra 2000 opravilo le formalni narok, na katerem je bila Rožmanova zagovornica spet povsem pasivna, na narok pa je sodišče povabilo tudi nekaj članov zveze borcev, ki so se prijaviли kot oškodovanci, in jim dalo besedo, čeprav po zakonu v tej fazi postopka to ni bilo mogoče in dopustno. Sodišče je narok končalo in napovedalo, da bo sklep izdalo pisno. Potem pa od sodišča dolgo ni bilo nobenega glasu. Procesno je bila zadeva v enakem stanju kot pred izdajo prvega sklepa leta 1996. Od vložitve zahteve za obnovo postopka 29. decembra 1995 do 27. septembra 2000 je poteklo pet let, to je bil čas, ki je presegl vse zakonite in vse razumne roke za sodno odločitev.

Odločitev senata okrožnega sodišča, ki so ga sestavljali pred-



Leta 1937 je škofa Rožmana portretiral Slavko Pengov (slika je v nadškofijski palači).

sednica Marjeta Švab Širok, poročevalec Marko Puš in član Janez Koščak, z dne 15. septembra 2003 je prišla na naslov pritožnika šele decembra 2003. Seveda zopet zavrnilna, s pojasnilom, da sodišče ne bo ugotavljalo, ali se je v okviru NOB izvajalo tudi komunistično revolucionarno nasilje, kar je bil glavni obnovitveni razlog, češ da je to stvar zgodovinarjev. Hkrati je številna dela in ekspertize zgodovinarjev zavrnilo, sklicujoč se na znano marksistično načelo, da je zgodovina subjektivni pogled zgodovinarjev na preteklost. Sklep sta s pritožbama, vložanima 1. in 23. decembra 2003, izpodbijali višja državna tožilka in Rožmanova zagovornica. Pritožbi je Višje sodišče RS v senatu pod predsedstvom Janke Šolinc, poročevalca Andreja Hrovatha in članice Jelke Tkalič v Ljublja-

ni, 29. aprila 2004, zavrnilo kot neutemeljeni. Protislovna odločitev okrožnega sodišča je tako postala pravnomočna.

Postopek z zahtevo za obnovo kazenskega postopka je tako tekel od 29. decembra 1995 do 29. aprila 2004. Osem let in pol je zmagovala komunistična pravna logika, po kateri dejstva niso bila pomembna, pomembno je bilo le to, da so nedolžni ljudje še naprej – po več kot šestdesetih letih – obsojeni in klevetani in da komunistična revolucija še naprej žre slovenske otroke.

Posebna izjava sodišča Razveljavitveno sodbo je Vrhovno sodišče RS pospremilo s posebno izjavo, s katero je obrazložilo okoliščine tega sodnega primera. V njej je zapisalo, da povojni kazenski procesi, posebej zoper znane, zgodovinske

osebe, v današnjem času niso samo predmet zanimanja pravne stroke oziroma sodstva, ampak se v zvezi z njimi še vedno ali šele zdaj odpirajo nove, doslej neraziskane ali ne dovolj osvetljene zgodovinske, politične ali pravno-etične dimenzije. »V javnosti, v medijih, v državnem zboru in stališčih političnih strank je mogoče pogosto zaslediti zelo različna, tudi kontroverzna stališča in vrednotenja povojnih kazenskih procesov in njihovih protagonistov kot tudi dejanj, zaradi katerih so ta sojenja potekala. Nedvomno je zato podan javen interes za njihovo razjasnitev in ovrednotenje neodvisno od vladajoče ideologije političnega sistema, v katerem so ti procesi potekali. Časovna razdalja in demokratičen sistem, v katerem deluje neodvisno sodstvo to omogočata.«

Sporočilo ob sodbi, je zapisalo Vrhovno sodišče RS, bo javnosti omogočilo oziroma ji bo olajšalo ustvariti si svoje mnenje oziroma razumeti glavne pravne vidike odločanja, »pri katerem so pogosto reducirani, kolikor niso vsebovani v samem pravu, širši moralno-etični in zgodovinski vidiki, izključeni pa politično-ideološki, pač v skladu z ustavno zahtevo po nepristranskem odločanju kot bistveni prvini prava oziroma sojenja.«

Tako pod sodbo, ki obsega nekaj čez petnajst strani, kot pod spremljajočo izjavo, ki obsega štirinajst strani, je podpisan vodja kazenskega oddelka in podpredsednik Vrhovnega sodišča RS sodnik Marko Šorli.

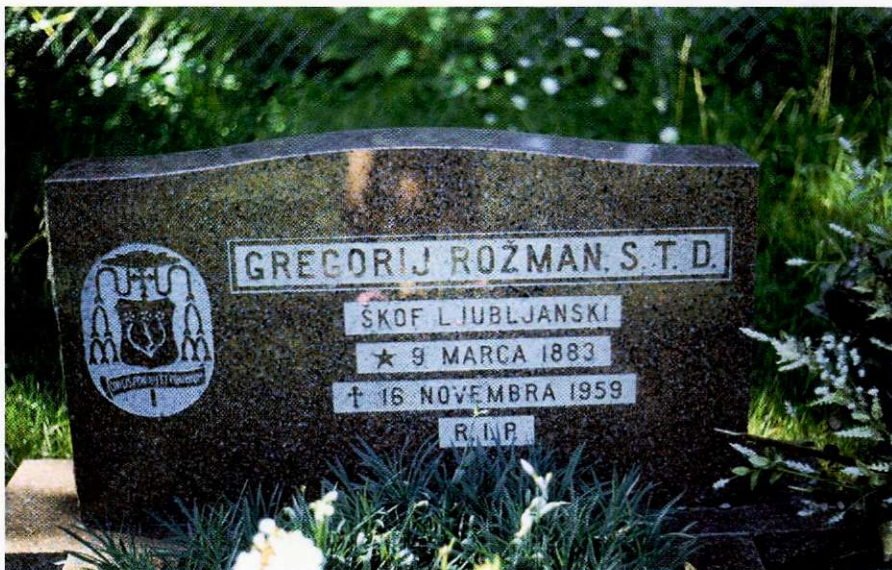
Rehabilitacija pravne države

V primeru, ko je sodba razveljavljena, sodišče prve stopnje, ki dobi zadevo v sojenje, vzame za podlago prejšnjo obtožnico. Tožilec lahko pred začetkom glavne obravnave obtožbo umakne, na glavni obravnavi pa jo lahko tudi spremeni. Pričakuje se, da bo tožilstvo obtožnico proti Rožmanu in Kreku umaknilo, saj bi v nasprotnem primeru v Sloveniji še



Grob škofa Rožmana v Lemontu pri Clevelandu. Za nekatere niti sedanja razsodba ni dovolj, da bi njegove posmrtno ostanke vrnili v Slovenijo.

Vrhovno sodišče je razveljavilo tudi sodbo proti dr. Mihi Kreku. Na sliki Krek in Rožman julija 1948 na letališču v Clevelandu



naprej doživljali izpade postkomunističnega sodstva, ko se preganjajo žrtve, njihovi rablji pa so privilegirana kasta.

Izjava nadškofa Urana Nad razsodbo Vrhovnega sodišča RS je s kar dvema izjavama izrazil zadovoljstvo ljubljanski nadškof Alojz Uran, ki je vložil zahtevo za varstvo zakonitosti. Kot je dejal, je Vrhovno sodišče RS z njo opozorilo na številne pravne pomanjkljivosti v sojenju škofu Rožmanu, saj je šlo za totalitarno vojaško sodišče, ki je služilo interesom tedanje komunistične oblasti v želji uničiti Cerkev.

Razsodba Vrhovnega sodišča RS pomeni razbremenitev ljubljanske nadškofije in Cerkve na Slovenskem po dolgi ideološki vojni, ki je trajala vse od leta 1945, poudarja nadškof Uran. Razsodba, ki razveljavlja sodbo montiranega političnega sodnega postopka, končno omogoča korektno razjasnitev vloge, ki jo je imel škof Rožman v težkem in zapletenem času druge svetovne vojne. Nadškof je prepričan, »da se bo na podlagi zgodovinskih dejstev medvojno zadržanje ljubljanskega škofa dr. Gregorija Rožmana, ki je bilo prav zaradi umetno ustvarjene negativne podobe na sodnem procesu avgusta 1946 za velik del Slovencev vse do zdaj sporno, pokazalo v novi in bolj objektivni luči. Trdno upamo, da se bodo nehali tudi krivični napadi na njegovo osebnost, ki

smo jim priče vse do danes.« Za Cerkev na Slovenskem razsodba pomeni pomemben korak k normalizaciji odnosov v slovenski družbi, ki jo še toliko let po drugi svetovni vojni obremenjuje ideološka razdeljenost in nestrpnost do Cerkve, dodaja nadškof Uran.

Blatenje medijev se nadaljuje

Pri poročanju o sodbi so se spet izkazali mediji. Skoraj vsi so škofa Rožmana poskušali kompromitirati z očitki, s katerimi so operirali v preteklosti. Pri kazovalih so slike, ko je slikan v navzočnosti nemškega oficirja, govorili so o kolaborantstvu, pri čemer so si pomagali z nekaterimi komunističnimi zadrteži, kot so zgodovinar Božo Repe, pravnik Ljubo Bavcon ali predsednik borcev Janez Stanovnik. Prva med njimi je bila POP TV. Radio Slovenija si je 11. oktobra v popoldanskih osrednjih poročilih privoščil bedno pobalinstvo, ko je škofu Rožmanu pripisal, da je »prisegel pokorščino nemškemu okupatorju«. V oddaji *Utrip* na prvem programu *Televizije Slovenija* 13. oktobra je avtorica Mojca Pašek Rožmanu očitala, da je podprl kolaboracijo (domobrancelj), kar je posebej grda laž, če pri tem hkrati ne poveš, da je ta »kolaboracija« nastala šele kot odgovor na enoletno krvavo nasilje komunistov in partizanov, in to med vojno oziroma okupacijo. Ti bedni ljudje še vedno izkoriščajo v medijih (celo

v nacionalnih) zaupane jim naloge in blatijo žrtve, s čimer hočejo prikazati zločince (komuniste) kot neomadeževane. To je seveda jalovo početje, saj je Slovenija prekrita z neverjetno količino in težo komunistično-partizanskih zločinov, ki nam jih ti agenti revolucije poskušajo kar naprej prodajati, zavite v celofan »NOB«. Predsedniku borcev Janezu Stanovniku se je očitno svet že tako porušil, da govoriči o nekakšni še hujši obsodbi škofa Rožmana, na podlagi nekakšnih »novih« in »še hujših« obremenilnih dokazov, ki jih seveda ni. Zelo se je s svojimi javnimi izjavami osmešil tudi zgodovinar Božo Repe, ki je dejal, da je zgodovinopisje o Rožmanu izreklo drugačno sodbo kot sodišče. Katero zgodovinopisje? Očitno je tem ljudem v demokraciji, ko veljajo druge norme in druga morala kot v totalitarizmu, to težko dojeti. Kje je njihovo dostojanstvo?

Privilegiji zločincev Medtem pa pokojnine 30.000 komunističnih borcev letno stanejo davkoplačevalce 15 milijard tolarjev, da o astronomskem denarju, ki ga letno prejema Stanovnikova zveza borcev za svojo protidemokratsko rovarjenje, sploh ne govorimo. Poleg tega imajo borci še vrsto drugih privilegijev. Na tisoče in tisoče njihovih spomenikov po vsej Sloveniji je bilo postavljenih izključno z davkoplačevalskim denarjem. Skoraj vsi so danes zavarovani kot kulturni spomeniki. Ko pa so sorodniki nekdanjega bana dr. Marka Natlačena prejšnji teden hoteli postaviti spomenik nekdanjemu predsedniku Slovenije, ki so ga financirali sami, so borci zagnali vik in krik. Da ne govorimo, koliko je borcev, ki so pripeti na državne jasli, in koliko njihovih spomenikov je odraz najhujšega zločina. In ti ljudje si drznejo še kar naprej dihati za vrat tej Sloveniji! ■



ELEKTROPROM

Že 40 let z vami!

EVJ ELEKTROPROM d.o.o.
Loke pri Zagorju 22
1412 Kisovec
www.elektroprom.si

uprava 03-56-57-150
trgovina EVJ Center Kisovec
03-56-71-234
trgovina EVJ Trbovlje
05-90-23-203
storitve 03-56-57-150

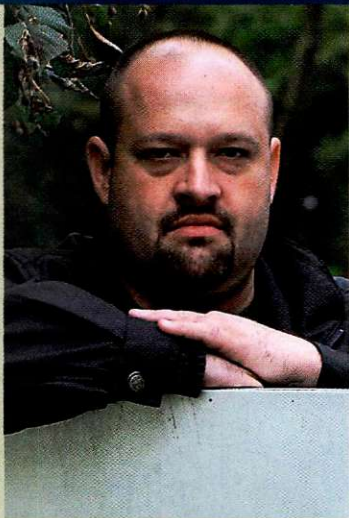
- elektroinstalacije
- strojne instalacije
- projektiranje za področje strojnih in elektro instalacij
- geodetske storitve
- daljinsko ogrevanje z lesno biomaso
- kabelsko komunikacijski sistemi
- grafitne ščetke
- trgovine EVJ Center
- delovni stroji in nizke gradnje
- bar Sedmica

lokalna televizija ETV



http://etv.elektroprom.si

komerciala:
03-56-57-150
uredništvo:
03-56-57-177



Volilna kampanja za predsednika države, ki smo ji pričre, spominja na zelo zaprto nogometno tekmo: na videz se ne dogaja nič pretresljivega in za povprečnega gledalca deluje nepriljavno, vendar se zadaj skriva napet taktičen boj. Večina analitikov ocenjuje to kampanjo kot izredno dolgočasno in nerazburljivo. Kandidati se drastično izogibajo temu, da bi se izpostavili s kakšnim drznejšim stališčem, kaj šele da bi napadli katerega od nasprotnikov.

Nova politika ali že videno

Dr. Matevž Tomšič, foto: Gregor Pohleven, Bor Slana

Vsi poskušajo biti v čim večji meri 'predsedniki vseh državljanov', kar pomeni, da želijo biti sprejemljivi za čim širši krog volivcev. Zato se izražajo pozitivno o vsem in vsakomur, tudi če ti niso njihova ciljna publika in bi v primeru bolj kritične države ne izgubili kaj dosti.

Takšno obnašanje je v načelnem smislu sicer razumljivo in celo zaželeno, saj je predsednik države v pretežni meri simbolna funkcija, zato se od njenega nosilca pričakuje, da deluje povezovalno, ne pa konfliktno (kar se je še pred kratkim dogajalo pri aktualnem predsedniku). Vendar to 'drenjanje' v sredini, iz katerega logično sledi precejšnja mnenjska uniformnost, otežuje možnost izbire pri volivcih, tako da v tem primeru v končni fazi odločajo podobe in medijska vsečnost kandidatov, ne njihova jasno profilirana stališča. Čeprav predsednik države v slovenski ustavni ureditvi nima večjih pristojnosti izvršilne narave, prav simbolna narava njegove funkcije predpostavlja, da se na načelni ravni opredeljuje do najpomembnejših družbenih vprašanj in na ta način pripomore k oblikovanju vrednot državljanov.

Predsedniška kampanja in stranke Vendar pa dogajanje v predsedniški kampanji prekriva strukturne premike v slovenskem političnem prostoru. Gre namreč za pozicioniranje strank v smislu pridobivanja čim boljših izhodišč pred parlamentarnimi volitvami prihodnje leto. Sam rezultat na predsedniških volitvah, na katerih – z delno izjemo Lojzeta Peterleta – ne sodelujejo politični prvokategorniki, je v tem smislu drugotnega pomena, čeprav ni čisto brez simbolne vrednosti. To je verjetno razlog, da si nobena stran ne upa kaj posebej tvegati in s tem ogroziti svojih pozicij. Do volitev je sicer še eno leto, kar je v spremenljivem političnem prostoru, kakršen je slovenski, še precej, tako da tudi na podlagi sedanjih anket (ki se med seboj precej razlikujejo) nikakor ni mogoče napovedati zmagovalca. Vseeno pa je v obdobju pred predsedovanjem Slovenije Evropski uniji, ko lahko

pričakujemo manjšo politično dinamiko na notranjem področju, s stališča vseh strank potrebno, da si ustvarijo čim boljši startni položaj in čim širši manevrski prostor – za ravnanje pred volitvami in še posebej po njih.

Je na levi kaj novega? V prvi vrsti imamo opraviti s političnim prestrukturiranjem na t. i. levi, ki z večjo ali manjšo intenzivnostjo poteka že vse dovolilno obdobje. Čeprav predvsem SD že nekaj mesecev ankete kažejo vodilno mesto med političnimi strankami, zmaga te stranke in celotne opcije nikakor ni nekaj samoumevnega. Očitna je precejšnja neenotnost med strankami te opcije. To je prišlo do izraza že pri določanju predsedniških kandidatov, saj se niso mogli poenotiti okoli skupnega kandidata. Tako povzroča glavno napetost in negotovost v predsedniški tekmi prav vprašanje, kdo se bo v drugem krogu pomeril s Peterletom: Türk kot kandidat SD in Zares ali Gaspari kot kandidat LDS (če ne bo obeh skupaj presenetil Jelinčič). Pomanjkanje vzajemne naklonjenosti je prišlo

Vprašanje je, kaj lahko prinese ustanovitev stranke Zares, katere jedro tvorijo prebežniki iz LDS.

do izraza tudi ob pobudi Liberalne akademije o predvolilni koaliciji vseh 'naprednih' levih sil, ki naj bi naredile konec po njihovem mnenju katastrofalni vladavini Janševе vlade, saj nobena od naslovljenih političnih grupacij ni pokazala posebnega navdušenja nad tem.

Vprašanje je, kaj lahko prinese ustanovitev stranke Zares, katere jedro tvorijo prebežniki iz LDS. Kot je v slovenski politični folklori zadnjih let običajno, se poskuša le-ta predstaviti kot alternativa celotnemu obstoječemu strankarskemu sistemu, češ da presega uveljavljene delitve na levo in desno, konservativno in liberalno itd. Vendar je pri tem vprašljivo, ali lahko ponujajo takšno alternativo ljudje, ki so pretekla leta v pomembni meri soustvarjali slovensko politiko. Novi predsednik stranke Gregor Golobč je nedvomno oseba, ki ji ne manjka strateških in organizacijskih sposobnosti, a ima na svojih ramenih tudi kar nekaj obremenilne prtljage, saj je dolgo časa dajal ton politiki tedaj vladajoče LDS, zato – ne nujno vselej po svoji krivdi – simbolizira številne negativne pojave, kot so klientelizem, oblastniška aroganca, ideološki ekskluzivi-

O avtorju

Matevž Tomšič je leta 2002 doktoriral iz sociologije na Fakulteti za družbene vede, kjer še vedno predava, čeprav bo nadaljeval svojo akademsko kariero na Fakulteti za uporabne družbene študije v Novi Gorici. Znanstveno in raziskovalno se ukvarja s preučevanjem demokratizacije in družbenega razvoja, pri čemer ga zanima tudi problematika kulturne sfere, predvsem vloga intelektualcev in kulturne elite v politiki in javnosti. Ta čas sodeluje pri dveh mednarodnih projektih, ki se ukvarjata v vprašanji demokratičnega vladanja in medkulturnih odnosov v EU. Sam ali v soavtorstvu je napisal več deset znanstvenih in strokovnih prispevkov v domačih in tujih publikacijah. Poleg tega objavlja publicistične članke v različnih slovenskih medijih, največ v dnevniku Večer.

zem itd., ki so bili pogosto močno navzoči v tem obdobju. Poleg tega nekatere izjave in stališča zaresnikov, izrečeni v javnosti in zapisani v osnutku njihove programske izjave, ki temeljijo na pavšalnih in neargumentiranih ocenah o katastrofičnosti razmer v slovenski politiki in družbi in za katere je značilen precej bojevit besednjak (npr. o totalitarnih nastavkih, primitivizmu oblasti itd.), nikakor ne kažejo na preseganje ideoloških delitev, ki vsa ta leta tako obremenjujejo slovenski politični prostor, ampak prej njihovo generiranje (s pozicij, tipičnih za slovensko levico). To je sicer do neke mere pričakovano, saj so se tukaj znašli nekateri, ki so se že v okviru LDS 'izkazovali' z ideološko zagrizenostjo in negativizmom. Vendar takšno ravnanje nikakor ne predstavlja 'nove politike'. Na ta način je tudi malo verjetno, da bi stranki Zares uspelo pridobiti kakšen večji delež sredinskih in neopredeljenih volivcev, na katere računa. Tako bo s strani volivcev kljub vsemu sprejeta kot del politične levece, zato bo lahko kvečjemu odščipnila del glasov SD in LDS, s tem pa celo ogrozila strankarski primat prve. V tem smislu se zna zgoditi, da bo učinek njenega nastanka predvsem drobitev glasov na levici in ne njena ekspanzija v smeri politične sredine.

V tem smislu Zares – vsaj za zdaj – ne pomeni preseganja konceptualne izpraznjenosti, ki je značilna za celoten strankarski prostor – tako za njegovo levo kot desno polovico. LDS z novo vodstveno ekipo na čelu z ambiciozno, a politično neprofilirano Katarino Kresal doslej še ni pokazala kakšne svežine v idejah in pristopu, tako da ni jasno, kakšna naj bi bila njena nova liberalna politika. V nekaterih vidikih je celo opazna kontinuiteta s Kaci-

novo ero, predvsem glede odnosov s Hrvaško, kjer se stranka gradi na principu zaostrovanja. Tudi SD kljub javnomnenjskemu vzponu ne ponuja kaj dosti drugega kot medijsko všečnost svojega predsednika Pahorja, ki gradi priljubljenost na spravljivosti in nekonfliktnosti, a brez jasnih in konkretnih vsebinskih opredelitev (poleg tega bo prihod nekaterih bolj konfliktnih oseb v stranko kaj lahko pokvaril njeno podobo zmernosti).

Zagate vladajoče koalicije Tudi vladajoča koalicija ima že kar nekaj časa velike težave z obvladovanjem politične agende in motiviranjem volivcev za svoje cilje, posledica tega pa je šepajoča javna podoba. Reformni zagon, ki je bil gibalno vladne politike v začetku mandata, je že pred časom popustil. Zamenjala ga je nekonsistentnost pri izvajanju politik in popuščanje raznim interesnim skupinam, poleg tega se ohranjajo nekatere negativne prakse iz eldeesovskega obdobja (predvsem vzpostavljanje različnih klientelističnih povezav). Čeprav so težnje po deetatizaciji družbe privedle do tega, da je institucionalno okolje zdaj bolj naklonjeno individualnim pobudam, kar se posebej izraža denimo na izobraževalnem področju, pa je to še vedno premalo za izvedbo dejanskega konceptualnega preskoka.

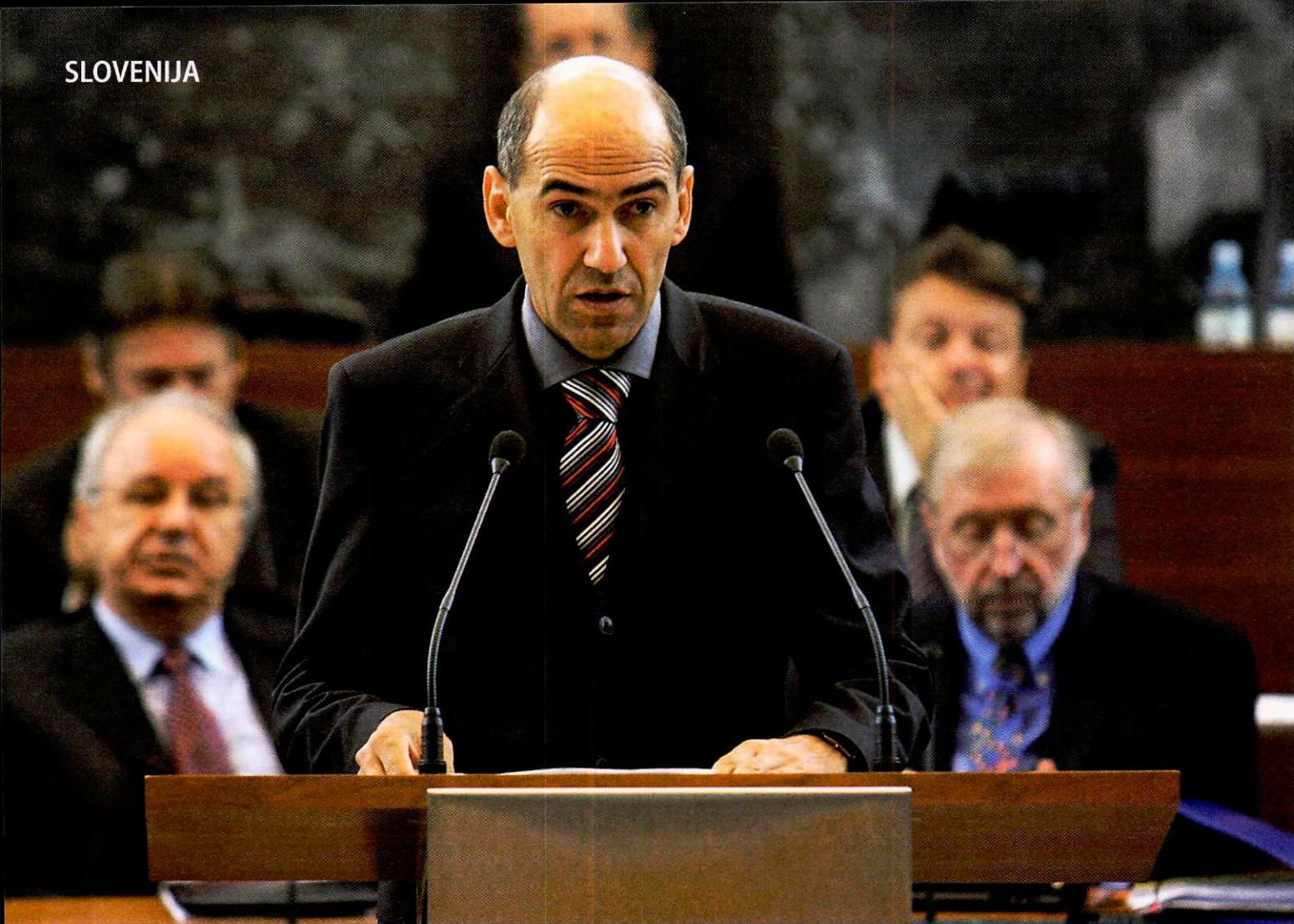
Razmeroma nizka javnomnenjska podpora vladi je razlog za živčnost med strankami, ki jo sestavljajo. Predvsem manjše koalicijske stranke so očitno nezadovoljne s svojim položajem in podobo, zato je čedalje več zaostrovanja in izsiljevanja z raznimi pobudami. S tem se poskuša javnosti prikupiti s svojo 'pokončno' držo (in ob tem še iztržiti kakšen položaj za strankine ljudi). Predvsem SLS in DeSUS predstavljata nevalgični točki te koalicije. Obe sta izrazito interesno naravnani stranki, saj je prva zastopnica kmečkega, druga pa upoko-

SDS kot največja vladna stranka deluje sicer relativno notranje stabilno, vendar se sooča s težavami sočasnega izvajanja vladnih politik in vzdrževanja notranje kohezivnosti.

jenskega lobija, pri čemer oba močno obremenjujejo javna sredstva. Poleg tega so pri obeh navzoči tudi ideološko-populistični elementi: pri SLS nacionalistično zaostrovanje do Hrvaške, pri DeSUS enobejevska nostalgija. NSi že nekaj časa pesti kriza identitete, ki izhaja iz vloge manjšega partnerja v navezi s SDS. Slednja kot največja vladna stranka deluje sicer razmeroma notranje stabilno, vendar se sooča s težavami sočasnega izvajanja vladnih politik in vzdrževanja notranje kohezivnosti (obstajajo nekateri indici, na primer pred časom izraženo nezadovoljstvo štajerskih lokalnih odborov in razvpito pismo Andrijane Starina Kosem, da tudi tu stvari niso tako trdne, kot se zdijo).

Slovenska politika ima torej kljub deklariranim razlikam, ki se pogosto manifestirajo izrazito zaostreno, marsikaj skupnega. Predvsem gre za odsotnost svežih in inovativnih idej, kako se soočiti z izzivi globalne družbe. Zato tudi priseganje na novo politiko običajno zveni le kot ponavljanje starega. **D**





Predsednik vlade Janez Janša in finančni minister Andrej Bajuk sta predstavila proračun za prihodnji dve leti.

Še hitreje ob bok razvitim

Vida Kocjan, foto: Gregor Pohleven, arhiv Demokracije

Državni proračun za leti 2008 in 2009 je razvojno naravnani, Slovenija se primerja samo še z najboljšimi. Davki se ne bodo povečali, prav tako ne bo treba povečati davka na dodano vrednost.

Predsednik vlade Janez Janša in minister za finance Andrej Bajuk sta pretekli teden v okviru 29. izredne seje državnega zbora poslankam in poslancem predstavila proračunski memorandum za leti 2008 in 2009, predlog sprememb proračuna Republike Slovenije za leto 2008 in predlog proračuna za leto 2009. Janša je poudaril, da bo lahko Slovenija s predlaganim proračunom še hitreje dohitevala razvitejša članice Evropske unije. Izpostavil je tudi precejšnje zmanjšanje proračunskega primanjkljaja; ta se prihodnje leto zmanjšuje za tretjino, na 0,6 odstotka bruto domačega proizvoda (BDP), v letu 2009 pa se bo

zmanjšal na 0,3 odstotka BDP. »Predlog državnega proračuna za prihodnji dve leti je varčno in razvojno naravnani,« je dejal Janša. Slovenija se po njegovih besedah od vstopa v evrsko območje primerja samo še z najboljšimi.

Proračunski dokumenti za prihodnji dve leti so pripravljene tako, da omogočajo nadaljevanje dobrega razvojnega tempa in hitro povečevanje blaginje v Sloveniji. Pripravo predlaganih proračunskih dokumentov je

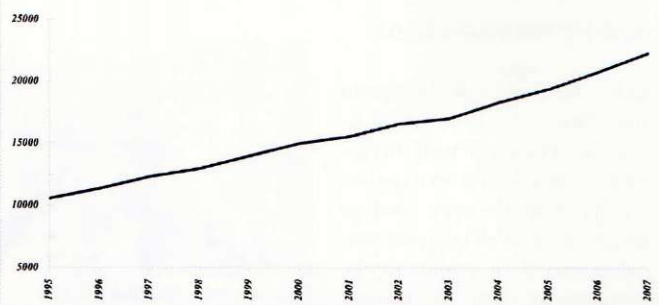
po besedah predsednika vlade zaznamovalo dejstvo, da je vlada doslej sprejela večino predvidenih ekonomskih in socialnih reform. »Sprejeti ukrepi večinoma že dajejo dobre rezultate,« je dejal premier in poudaril, da se Slovenija danes po večini kazalnikov uvršča med najhitreje razvijajoče se države Evropske unije in tudi evroobmočja.



O proračunskih dokumentih ta teden razpravljajo poslanci.

Učinki reform Pripravo predlaganih proračunskih dokumentov je po Janševih besedah zaznamovalo dejstvo, da je vlada doslej sprejela večino predvidenih socialnih in ekonomskih reform, sprejeti ukrepi pa večinoma že dajejo dobre rezultate. Po napo-

SLO - BDP po kupni moči v € na prebivalca



Podatki kažejo rast kupne moči na prebivalca, merjeno v evrih.

vedi naj bi bila Slovenija tudi v prihodnjih letih najuspešneje razvijajoča se nova članica EU. Edini makroekonomskega podatka, ki se je po prevzemu evra poslabšal, je inflacija. Po napovedih Urada RS za makroekonomske analize in razvoj (Umar) naj bi se letna stopnja inflacije do leta 2009 znižala na 2,7 odstotka, vendar je Janša dejal, da je vlada predlog proračuna za prihodnji dve leti pripravila tako, da bi se morala inflacija v pričakovani okvir vrtniti že prej. Janša je prepričan, da oba proračuna vključujeta vse proračunske ukrepe za doseganje ciljev, kot so bolj prilagodljivo in konkurenčno gospodarstvo, višja gospodarska rast, večja zaposlenost, na znanju temelječ gospodarski in družbeni razvoj, učinkovitost socialne države ter skladen trajnostni razvoj vseh regij v Sloveniji.

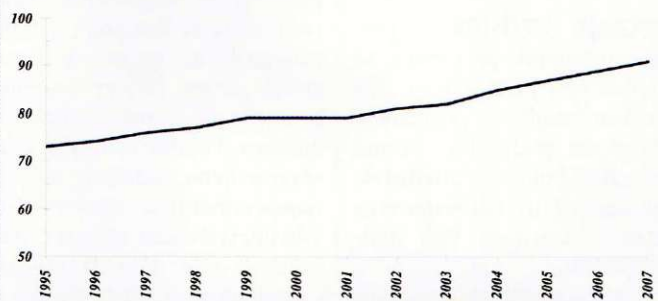
Številčni podatki Predlog sprememb proračuna za leto 2008 predvideva 8,63 milijarde evrov prihodkov in 8,86 milijarde evrov odhodkov. Predvideni proračunski primanjkljaj naj bi tako znašal 230,4 milijona evrov (0,6 odstotka BDP). V letu 2009 pa predlog proračuna predvideva 8,99 milijarde evrov prihodkov in 9,11 milijarde evrov odhodkov. Proračunski primanjkljaj je predviden v višini 125,4 milijona evrov (0,3 odstotka BDP). V letu 2008 Slovenija namenja enkratni znesek v višini 0,1 odstotka BDP za potrebe predsedovanja EU; če tega stroška ne bi bilo, bi imeli že prihodnje leto praktično izravnani proračun.

Ceste, železnice Premier je ob tem omenil še povečana sredstva

za promet, brez katerih bi lahko proračunski primanjkljaj v letu 2009 popolnoma odpravili. Posodobitev železniškega omrežja, dokončanje avtocestnega križiča in začetek graditve prepotrebni prometnih razvojnih osi bodo imeli izjemne pozitivne učinke na razvoj slovenskega gospodarstva in razvoj Slovenije kot celote, država pa lahko srednjeročni proračunski cilj strukturno uravnoteženega proračuna kljub tem investicijam doseže v letu 2010. Razvojno naravnost proračuna potrjuje tudi to, da so vanj tokrat celovito vključili projekte iz resolucije o nacionalnih razvojnih projektih.

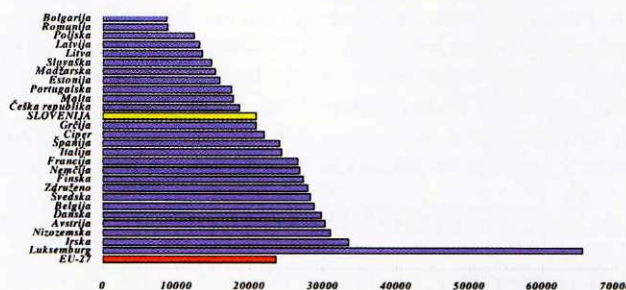
Dohitevanje razvitih Po besedah finančnega ministra Andreja Bajuka je predlog državnega proračuna za naslednji dve leti izraz zaveze vlade, da mora fiskalna politika pospešiti dohitevanje ravni bolj razvitih držav članic EU, nadaljevala pa se bo s preudarno politiko načrtovanja javne porabe in prihodkov, s čimer bo pomembno pripomogla k makroekonomski stabilnosti Slovenije. Bajuk je spomnil na izpolnitev vseh zahtevanih maastrichtskih kriterijev, visoko gospodarsko rast in predčasno doseganje cilja o zmanjšanju strukturnega primanjkljaja države pod načrtovano raven enega odstotka BDP. K takšnemu rezultatu je med drugim gotovo pripomogla pravilno usmerjena fiskalna politika v zadnjih letih, je dejal Bajuk ter omenil še uspešno izvedbo davčne reforme in konservativno načrtovanje fiskalne politike v ugodnih gospodarskih razmerah. Takšna

SLO - BDP po kupni moči v % povprečja držav EU



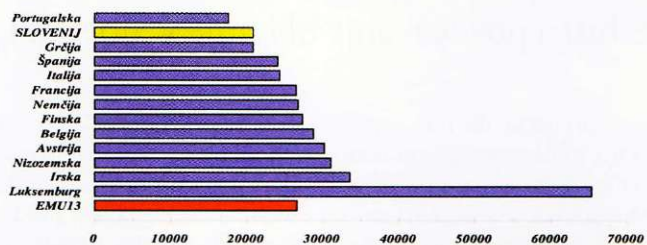
Po napovedih Eurostata bomo v letu 2007 dosegli 91 odstotkov BDP EU oziroma bo ta približno 22.300 evrov na prebivalca.

EU-27 - BDP po kupni moči v € na prebivalca - 2006



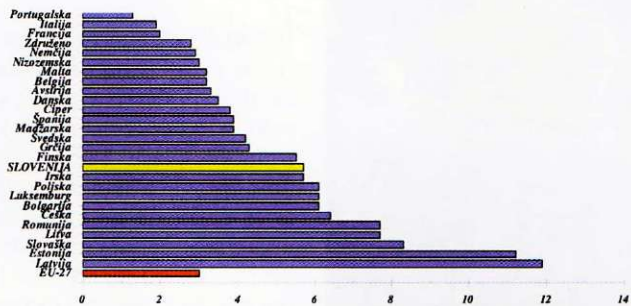
Po kupni moči na prebivalca je Slovenija v letu 2006 prehitela povprečje 27 držav članic EU.

EMU13 - BDP po kupni moči v € na prebivalca - 2006



V primerjavi s t. i. starimi članicami EU je bila kupna moč slovenskih prebivalcev v letu 2006 nekoliko nižja od povprečja in enaka kupni moči Grkov, bila pa je boljša od kupne moči na Portugalskem.

EU-27 - Rast BDP v % - 2006



Podatki kažejo, da je bila gospodarska rast BDP v Sloveniji v letu 2006 bistveno višja kot v drugih državah članicah EU.

Vir pri vseh tabelah: Gradivo premierja Janeza Janše pri predstavitvi državnega proračuna v DZ za naslednji dve leti (spletna stran: http://www.kpv.gov.si/fileadmin/kpv.gov.si/pageuploads/datoteke_dinamika/2007-10/drugo/12okt07_govor_pv_dz_proracun.pdf)

► politika se bo nadaljevala tudi v letih 2008 in 2009.

Povečanje sredstev V predlogu sprememb proračuna za leto 2008 se v primerjavi z zdaj veljavnim najbolj povečujejo sredstva na področjih prometa, zunanje politike, kmetijstva, gospodarstva in zdravstvenega varstva. Poleg tega več sredstev namenjajo tudi znanosti in tehnologiji ter aktivni politiki zaposlovanja. Tudi Bajuk je podobno kot Janša dejal, da so spremembe na področju financiranja železnic ključni razlog, da se področje prometa v predlogu proračuna za leto 2008 v primerjavi s sprejetim proračunom najbolj povečuje. Vodenje investicij za železniški promet se je namreč z agencije za železniški

med katerimi je graditev V. in X. železniškega koridorja. Pri predstavitvi odhodkovne strani proračuna za leto 2008 je Bajuk poudaril, da se zaradi upada števila upravičencev znižujejo odhodki za transferje posameznikom. Vendar to ni posledica spremenjene področne zakonodaje, s čimer bi se omejevalo število upravičencev, ampak čedalje boljšega materialnega položaja državljanov in državljanek ter uspešne vladne politike, je dejal. Po drugi strani se prihodnje leto znižujejo odhodki, namenjeni za področje notranjih zadev in varnosti, kjer se končuje projekt graditve južne meje, zato je popolnoma razumljiva posledica zniževanje sredstev za ta namen. Znižujejo se tudi sredstva za lokalno samoupravo, kjer pa

Janša je poudaril, da so proračunski dokumenti za leti 2008 in 2009 pripravljene tako, da omogočajo nadaljevanje dobrega razvojnega tempa in hitro povečevanje blaginje v Sloveniji.

promet preneslo na nov organ v okviru ministrstva za promet. Slovenija se bo morala po Bajukovih besedah v prihodnje soočiti še s pomembnimi prednostnimi nalogami za zagotovitev večjega razvojnega potenciala,

gre le za pravilnejšo izkazovanje odhodkov za regionalni razvoj, nikakor pa ne za manj sredstev občinam. Sicer pa je v predlogu proračuna za leto 2009 največji del odhodkov namenjen za izobraževanje, pokojninsko varstvo, socialno varstvo in promet – prometno infrastrukturo in komunikacije.

Davki K nadaljnji razbremenitvi in povečanju konkurenčnosti gospodarstva pomaga tudi postopno odpravljanje davka na izplačane plače. Ta bo dokončno odpravljen leta 2009. Bajuk je še dejal, da ne bo potrebna nikakršna sprememba stopnje davka na dodano vrednost (DDV), ki jo je vlada pred leti omenjala kot možnost.

S predstavitvijo predloga proračuna v DZ je začel teči rok za vlaganje dopolnil. Poslanci, poslanske skupine in zainteresirana delovna telesa lahko dopolnila vlagajo do vključno ponedeljka, 22. oktobra. **D**

Obljube v celoti izpolnjene

Poudarki iz govora ministra Bajuka



Finančni minister Andrej Bajuk

- Leto 2007 je za Slovenijo uspešno in glede na javnofinančno situacijo tudi prelošno. V tem letu smo uspešno izpeljali uvedbo evra. Nadvse upravičena so se izkazala pričakovanja vlade v zvezi z vplivom in s posledicami gospodarskih in socialnih reform, ki so potekale v okviru gospodarske in socialne stabilnosti. Danes so vidni pozitivni učinki vpliva programa reform, tako davčne kakor tudi drugih, vključno z umikom države iz gospodarstva in spremembo delovnopravne zakonodaje, na gospodarsko rast in celostni razvoj Slovenije.
- Slovenija je izpolnila vsa zahtevana maastrichtska merila in dosegla visoko gospodarsko rast v letu 2006; ta se nadaljuje oziroma celo povečuje tudi letos. Ugotavljamo, da bo Slovenija že letos dosegla in preseгла svoj ambiciozni srednjeročni cilj iz leta 2005, da bo v skladu z reformirano različico Pakta stabilnosti in rasti, ki so jo predsedniki držav članic sprejeli ob začetku leta 2005, znižala strukturni primanjkljaj države pod načrtovano raven 1 odstotka BDP leta 2009. Po zadnjih ocenah ministrstva za finance bomo ta cilj dosegli že v tem letu.
- Vlada je od svojega nastopa decembra 2004 znižala odhodke države za kar 3 odstotne točke, kar je za 50 odstotkov več in eno leto prej, kot je zapisano v koalicijski pogodbi za celotno obdobje štiriletnega mandata.
- Če upoštevamo predlog sprememb proračuna za leto 2008 in predlog proračuna za leto 2009, se bo delež odhodkov države, to je poraba celotne države, znižal za več kot 4 odstotne točke BDP.
- V letu 2008 bo inflacija ostala na ravni iz leta 2007, to je 3,4 odstotka, predvsem zaradi statističnega učinka rasti cen v letu 2007. V letu 2009 pa se bo povprečna inflacija znižala na raven iz leta 2006 in naj bi znašala 2,5 odstotka.
- Zadnje ocene fiskalnih agregatov kažejo, da bodo pričakovani prihodki države v celoti v letu 2007 znašali okoli 43 odstotkov BDP. V letu 2006 je ta delež znašal 44,1 odstotka BDP. Po istih ocenah bodo odhodki države v letu 2007 znašali 43,6 odstotka BDP. V letu 2006 je bil ta delež 45,3-odstoten.
- Državni primanjkljaj bo v letu 2007 po sedanjih ocenah znašal le 0,57 odstotka BDP, kar je najmanj od leta 2000.
- Želim poudariti, da je ocena pričakovanega primanjkljaja celotne države v letu 2007 – 0,57 odstotka BDP – najnižja od leta 2000 dalje. V letu 2000 je ta primanjkljaj znašal 3,8 odstotka BDP, v letu 2001 se je povišal na 4 odstotke BDP, potem 2,5 odstotka, 2,7 in v letu 2004 2,3 odstotka BDP.
- V prvem letu te vlade se je primanjkljaj države znižal na 1,5 odstotka, v letu 2006 na 1,2, v letu 2007 pa naj bi znašal le 0,57 odstotka. To je pomemben dosežek, če vemo, da smo hkrati zmanjševali davčno breme tako za prebivalstvo kot za gospodarstvo.

Slave Klavora 1
9000 Murska Sobota
Slovenija
tel.: 02/537 1949
fax.: 02/537 1948
GSM: 041/34 66 46
GSM: 031/34 51 51
<http://www.radio-viva.com>
e-mail: viva@radio-viva.com

Sindrom Nade Klemenčič

Vida Kocjan, foto: Gregor Pohleven

Predsednik uprave Merkurja je "dodelal" sistem menedžerskega prevzemanja, ki ga je v temelju vzpostavila že ekipa Nade Klemenčič, nekdanje predsednice uprave Zavarovalnice Triglav. Zdaj so na potezi nadzorne ustanove.



Potem ko je konzorcij petih lastnikov Merkurja (družba Merfin, Banka Koper, Sava in Interfin Naložbe iz Slovenije ter Euro-Veneto iz Zagreba) 3. oktobra objavil namero za prevzem družbe, je le-ta v javnosti naletela na precejšnji odziv. Načrtovano je bilo, da bo na koncu vsaj 90-odstotni lastnik Merkurja postala družba Merfin, ki je v lasti 65 vodilnih v Merkurju, v njej pa ima skoraj tretjinski delež (31 odstotkov) Bine Kordež, predsednik uprave Merkurja. Slednji je dejal, da bo Merfin za odkup tolikšnega deleža potreboval kar 400 milijonov evrov.

Vloga agencije Na nameravani menedžerski odkup so se odzvali nekateri in vlado pozvali, naj skupaj z Banko Slovenije in agencijo za trg vrednostnih papirjev v okviru pristojnosti pregleda prevzem. O tem, da mora omenjena agencija bedeti na tovrstnih poslih, je prepričan tudi Marko Kranjec, guverner Banke Slovenije. Po mnenju nekaterih pa agencija, ki jo vodi Neven Borak (mandat mu poteče v začetku prihodnjega leta, objavljen pa je že javni razpis za novega direktorja), v vseh letih kopičenja

delnic pri prijateljskih družbah ni dokazala usklajenega delovanja posameznih družb.

Kordeževo premoženje Zaradi izredno visokega zneska, ki ga je v družbo Merfin vložil Bine Kordež, smo nanj naslovili vprašanje o tem, kolikšno je sploh njegovo premoženje. Odgovoril nam je, da »svoje premoženja ne razkriva, ker gre za osebno zadevo. Dejal pa je, da je lastnik polovice družinske hiše. „Od vrednostnih papirjev ste lahko



Bine Kordež premoženja ne razkriva.

v medijih zasledili, da sem manjši družbenik v Les investu, d. o. o., ki je odkupil Lip Bled, v zadnjih dneh pa sem prodal naši družbi Merfin vse svoje delnice Merkurja. Te delnice sem v celoti kupil že v času lastninskega preoblikovanja Merkurja v letih 1994–1998.” Čeprav ga takrat še nismo nič vprašali o tem, kako je financiral delež v Merfinu, ki bo financiral nakup Merkurja, nam je Kordež kar sam od sebe postregel z naslednjim odgovorom: „Izračuni in špekulacije, kolikšno vrednost Merkurja imam prek družbe Merfin, nimajo prave osnove. Za zdaj je vrednost naših naložb enaka vrednosti kreditov in neto premoženja iz tega naslova ni. Seveda pa računamo, da bomo z uspešnim poslovanjem v naslednjih letih premoženje povečali bolj, kot bodo stroški kreditiranja, in samo to in takrat bo naš zaslužek.” Ob tem dodajmo, da je Bine Kordež lani v Merkurju zaslužil 130 tisoč evrov neto, pri čemer je polovica osnovna plača, druga polovica pa izplačila zaradi uspešnosti poslovanja.

Še slabše Čeprav je bila plača visoka, pa ta in drugo Kordeževo

premoženje ne moreta zadoščati za to, da bi lahko pokrival tretjino od 520 milijonov evrov vrednega deleža v Merkurju. Toliko naj bi bil po njegovih besedah danes vreden Merkur. Tretjina pomeni več kot 170 milijonov evrov. Bine Kordež bi moral, če bi imel pri bankah takšen status, kot ga imamo navadni državljani, zagotavljati poroštvo za vračilo najetih posojil v višini trikratnika tega deleža. Kordežovo današnje premoženje bi moralo biti v vrednosti Merkurja. Tolikšno pa očitno ni, kar pomeni, da bo svoj del posojil za nakup Merkurja zavaroval z delnicami, ki jih bo šele kupil s tem denarjem. Tu pa smo pri zgodbi, znani iz časov Nade Klemenčič in nekaterih drugih, ki so tako kupovali delnice Triglava (najeli posojilo, kupili delnice in te zastavili kot poroštvo za vračilo posojila). Razlika med Merkurjem in Zavarovalnico Triglav je le ta, da je Nada Klemenčič to počela v vlogi fizične osebe in bi za posojilo jamčila s svojim premoženjem, Bine Kordež (in drugi) pa to delajo kot družbeniki Merfina. Kordež bo kot fizična oseba v tem primeru ostal „čist”. □

Slovenske posebnosti

Slovenija ima pri lastninjenju družbenega premoženja nekatere posebnosti. Ena od njih je, da so vsi, ki so se dokopali do neznanško velikih deležev v gospodarskih družbah, s tem pa tudi do enormnega zasebnega premoženja, člani ali pa vsaj pripadniki LDS, SD in Foruma 21, ki so dediči nekdanje KPS. To je najmanj moralno sporno. Zanimivo, da nihče izmed novodobnih bogatašev ne sodi k SDS. Vsekakor pričakujemo, da bodo nadzorne institucije, ki so pristojne za presojo pravilnosti in ustreznosti tekočih lastniških sprememb, sprotno spremljale in sprejemale ustrezne odločitve – tudi v primeru Merkurja.



Jože Tanko, SDS

Majhne spremembe, veliko ognja

Vida Kocjan, foto: Gregor Pohleven, arhiv Demokracije, Bor Slana/BOBO

Pri razdeljevanju denarja za invalide in športnike želi vlada doseči demokratično in enakomernejšo zastopanost različnih družbenih skupin ter čim širše soglasje, temu pa nekateri nasprotujejo.



dlagale 16 članov, humanitarne organizacije v razširjeni sestavi 12 (od tega po enega na predlog Rdečega križa, Karitas oziroma Gorske reševalne službe), vlada pa neposredno dva člana.

Spremembe Vlada predlaga predvsem spremembo sestave svetov obeh fundacij (FIHO in FŠO), saj želi zagotoviti bolj demokratično in enakomernejšo zastopanost različnih družbenih skupin kot tudi športnih panog, ki doslej niso bile aktivno vključene v odločanje pri razdeljevanju javnih sredstev fundacij. Pri sprejemanju finančnega načrta, zaključnega računa in pravilnika o pogojih, merilih in razporeditvi sredstev fundacij naj bi se namreč večina spremenila v dvetretjinsko večino pri sprejemanju odločitev. Ta bo potrebna tudi pri sprejemanju aktov, s katerimi se bo določal obseg sredstev, ki jih obe fundaciji razdelita v posameznem letu, določeni bodo tudi pogoji, merila in razporeditev denarja. Predvidena je še profesionalizacija funkcije direktorjev obeh fundacij. Medresorsko skupino, ki je oblikovala zakonski predlog sprememb, je vodil Simon Starček, direktor direktorata za šport v okviru ministrstva za šolstvo in šport. Starček

Vlada je v želji čim bolj pravičnega in preglednega razdeljevanja denarja za invalide in športnike pripravila predlog sprememb zakona o preoblikovanju Loterije Slovenije in ga poslala v parlamentarno obravnavo. Parlamentarni odbor za kulturo, šolstvo in šport je pretekli teden že obravnaval spremembe, ki neposredno zadevajo Fundacijo za financiranje invalidskih in humanitarnih organizacij (FIHO) in Fundacijo za šport (FŠO). Po napovedih naj bi bile spremembe zakona sprejete na oktobrski seji državnega zbora, veljati pa naj bi začele novembra po objavi v uradnem listu.

Preglednost delitve V okviru odbora za kulturo, šolstvo in šport je postal očiten razkol med

humanitarnimi in invalidskimi organizacijami glede njihove zastopanosti v svetu fundacije FIHO. Spomnimo, da je od zastopanosti članov posameznih ustanov odvisna tudi moč pri delitvi denarja, saj tako FIHO kot FŠO letno razdelita več mili-

jonov evrov (za primerjavo, FŠO bo drugo leto delil 12 milijonov evrov). Po predlogu, ki ga je pripravilo ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ), bi se spremenilo razmerje v prid invalidskih organizacij, ki bi v novi sestavi 30-članskega sveta FIHO pre-



Delitev denarja za invalide bo morala biti preglednejša.



Fundacija za šport letno razdeli več milijonov evrov.

Alenka Jeraj, poslanka SDS, je na naše vprašanje, kaj je tisto, zaradi česar je treba zakon o lastniškem preoblikovanju Loterije Slovenije dopolniti, odgovorila: »Z novelo spreminjajmo sestave svetov obeh fundacij, saj ju želimo. Sveti fundacij namreč sprejemajo odločitve in odločajo o dodelitvi sredstev posameznim društvom in zvezam. Računsko sodišče je že opozorilo na nepravilnosti, ko se posamezniki pojavljajo hkrati kot prosilci za sredstva in tisti, ki sredstva delijo. V zadnjih letih je bilo tudi veliko pritožb na delitev sredstev iz posameznih društev in zvez. Obe fundaciji sta dopolnili svoja pravila in tako pripomogli k pravičnejši razdelitvi sredstev, nova sestava svetov pa bo to še izboljšala.«



Alenka Jeraj, poslanka SDS

DZ težko nadzira delovanje direktorja, vlada je lahko pri tem veliko bolj operativno telo in se lahko hitreje odzove na nepravilnosti.

je v okviru dosedanje razprave o spremembah dejal, da zdajšnjima svetoma obeh fundacij mandat poteče februarja prihodnje leto, šele nato pa bosta oblikovana nova sveta s petletnim mandatom. Vlada bo v roku 30 dni po uveljavitvi zakona imenovala vršilca dolžnosti direktorja FŠO in FIHO. Oba bosta svoje delo opravljala poklicno s prav tako petletnim mandatom, ki se lahko tako kot mandat članov sveta opravlja največ dvakrat zapored. Sicer pa spomnimo, da je Loterija Slovenije z lastniškim preoblikovanjem leta 1998 v 40-odstotni lasti FIHO in 10-odstotni lasti FŠO, največji delež v njej pa imata Kapitalski sklad pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter Slovenski odškodninski sklad (10 odstotkov).

Zakaj spremembe? Drago Balent, sekretar na MŠŠ, ki je vodil prvo medresorsko delovno skupino, ki je pripravila stališča sprememb, je dejal: »FŠO v preteklosti ni delovala po zakonu o upravnem postopku, poleg tega pa se sedanji direktor po našem mnenju ni dovolj dobro odzval na naše zahteve po vpogledu v delovanje fundacije. DZ težko nadzira delovanje direktorja, vlada je lahko pri tem veliko bolj operativno telo in se lahko hitreje odzove na nepravilnosti. Prav tako ni bilo v svetu zastopanih kolektivnih iger, šport za vse oziroma rekreacija, študentski šport pa ima težave z legitimnostjo. Nekatero organizacije, ki lahko predlagajo člane sveta, ne obstajajo več, prav tako pa Planinska zveza Slovenije po včlanitvi v OKS ni več med samostojnimi predlagatelji, ker bi bila s tem v privilegiranim položaju glede na druge,« je nekatere razloge, ki so predlagatelje vodili v spremembo sestave sveta FŠO, pojasnil Balent. Med tem je svet FIHO postal le številčnejši, po besedah predsednika Nacionalnega sveta invalidskih organizacij (NSIO) Borisa Šuštaršiča pa se organizacije, ki predlagajo člane ter njihova razmerja, niso spremenile. Šuštaršič je tudi javno izrekel podporo spremembam zakona.

Spremembe potrjene Nekateri v opoziciji spremembam nasprotujejo, na parlamentarni seji pa so s

Obisk vlade na Koroškem

Slovenska vlada je pretekli teden že drugič v svojem mandatu obiskala Koroško. Premier Janez Janša in njegova ministrska ekipa sta opravila 75 različnih srečanj, na delovnih sestankih pa so večino časa namenili ugotavljanju razvojnih premikov regije od zadnjega obiska pred dvema letoma. Obisk je vlada sklenila v Mežici na srečanju z župani, gospodarstveniki in drugimi predstavniki koroškega javnega življenja ter z večerno dobrodelno nogometno tekmo v Slovenj Gradcu. Premier je ob tem dejal, da je Koroška v času od prejšnjega obiska napredovala, in čeprav je še vedno na sedmem mestu med 12 statističnimi regijami, je zaostanek za slovenskim povprečjem vidno zmanjšala. Regija je nadpovprečno izvozno usmerjena in je na tem segmentu druga v Sloveniji, nadpovprečna pa je tudi po gospodarnosti poslovanja in donosnosti kapitala. Nadpovprečno je povečevala tudi dodano vrednost na zaposlenega. V letih 2005 in 2006 se je število gospodarskih družb povečalo za pet odstotkov, hkrati pa se je brezposelnost v regiji znižala za 32 odstotkov, kar je eden najboljših rezultatov v Sloveniji. Zanimivo je, da se Koroška danes sooča celo s pomanjkanjem kadrov na



nekaterih področjih. Janša je na kratko povzel dosedanja vladna prizadevanja v zvezi s projektom tretje razvojne osi in napovedal, bo vlada občinam do konca oktobra predstavila po mnenju stroke najboljšo različico trase. Med najpomembnejše koroške projekte sodi tudi okoli 100 milijonov vredno gospodarsko središče Noordung, ki naj bi ponudilo do 2.000 novih delovnih mest, v prihodnjih dveh letih pa bodo izvedeni vsi potrebni postopki za njegovo uresničitev. Korošcem je zagotovil, da bodo dobili svojo pokrajino, a le če bo v Sloveniji prišlo do realizacije pokrajinske ureditve, kar pa po njegovem ni odvisno le od vladne koalicije, saj je za ključni pokrajinski zakon potrebna dvetretjinska večina v DZ. Na vprašanje, kako si razlaga nekatera nasprotovanja ustanovitvi koroške pokrajine, je Janša odgovoril, da gre za »žalosten pojav, ko nekateri ljudje – od poslancev do državnih svetnikov – doma govorijo eno, ko pa pridejo v Ljubljano, govorijo drugo«. Predstavniki koroškega političnega, gospodarskega in družbenega življenja so menili, da je bil vladni obisk uspešen in produktiven.

svojimi predlogi intervenirali tudi predstavniki organizacij, ki se jih sprememba zakona dotika. Druga žgoča tema je bila sestava Fundacije za šport (FŠO). Predsednik Olimpijskega komiteja Slovenije (OKS) Janez Kocijančič na primer pravi, da predlagane spremembe

pomenijo zmanjševanje pomena civilne družbe in povečanje vpliva politike. Po večurni razpravi je bil predlog sprememb zakona potrjen brez večjih dopolnil. Sestavi svetov obeh fundacij bosta tako ostali taki, kot je predlagalo ministrstvo. **D**

Novi izzivi zdravstva

Peter Avsenik, foto: arhiv Demokracije

Raziskava Evropski indeks uporabnikov zdravstvenega varstva za leto 2007, ki jo je v začetku oktobra predstavil Bruselj, je pokazala, da se Slovenija med 29 državami po uporabnikom najbolj prijaznem zdravstvenem sistemu uvršča na 21. mesto.



Bruseljska ocena slovenskega zdravstvenega sistema ni ustrezna.

Slaba uvrstitev – Slovenija je zdrsrnila kar za devet mest, je slovensko javnost presenetila, ministrica za zdravje Zofija Mazej Kukovič pa je na tiskovni konferenci poskušala izid raziskave prikazati kot priložnost za slovenski zdravstveni sistem, predstavila pa je tudi mogoče izboljšave. Leta 2005 prvič objavljeno raziskavo sestavlja pet glavnih kazalnikov: pacientove pravice in informiranost pacientov, čakalne dobe, izid zdravljenja, radodarnost sistema in dostopnost zdravil.

Poslani nepreverjeni podatki

Ministrica je v zvezi z izsledki raziskave poudarila, da podatkov zanjo ni poslalo ministrstvo za zdravje ali druge javne zdravstvene institucije v okviru ministr-

stva. Po poročanju nekaterih medijev se je kmalu izkazalo, da je bila slaba uvrstitev posledica preprostejšega dejstva, da niti pristojni na ministrstvu niti na Inštitutu za varovanje zdravja (IVZ) niso imeli časa in volje, da bi želene podatke pripravili. Kot so zapisali v Dnevniku, je ministrstvo prošnjo za pripravo relevantnih podatkov naslovilo na IVZ, vendar se tam nihče ni zganil niti ni nihče pregledal podatkov, ki so bili poslani ustanovi Health Consumer Powerhouse.

Kakor koli, direktor raziskav za omenjeni indeks Arne Björnberg je Slovenijo v poročilu okrcal zlasti zaradi počasnega dostopa do novih zdravil in zaradi dolgih čakalnih dob. Država pa se je dobro odrezala na področjih pravic pa-

cientov do drugega mnenja in dostopnosti do lastnih medicinskih izvidov pa tudi glede dobre odzivnosti družinskih zdravnikov, ki pacienta obiščejo še isti dan, ko jih ta potrebuje. Za izboljšavo stanja na drugih področjih pa je ustanova Sloveniji priporočila zlasti skrajšanje časa, ki je potreben za uvedbo novih zdravil v sistem javnega subvencioniranja.

Glede na prijaznost do uporabnikov

Splošna dostopnost zdravil je v Sloveniji primerljiva z EU.

zdravstvenih storitev se je letos najbolj odrezala Avstrija, blizu vrhu so še Nizozemska, Francija, Švica in Nemčija, med novimi članicami EU pa se je z 12. mestom najbolj izkazala Estonija. Ker pa so se glavne kritike slovenskega zdravstvenega sistema nanašale na dostopnost zdravil, pogledjmo, kakšno je v Sloveniji pravzaprav stanje na tem področju glede na evropska merila.

MZ: dostopnost je primerljiva

Kot so nam pojasnili na ministrstvu, je prvi pogoj, da je zdravilo dostopno v Sloveniji, to, da je izdelovalec zdravila pripravljen preskrbovati naš trg z njim. Poleg tega mora pridobiti dovoljenje za promet in prijaviti ceno, po kateri bo zdravilo prodajal. Če želi, da bi bilo zdravilo plačano iz javnih sredstev, mora začeti postopek za razvrstitev zdravila na liste Zaveda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS). Na podlagi strokovnih in ekonomskih kriterijev nato komisija za razvrščanje zdravil na liste zdravilo uvrsti na pozitivno (ki jo sofinancira ZZZS) ali na vmesno listo.

Poleg zagotovil o kakovosti, varnosti in učinkovitosti zdravila je po besedah tiskovne predstavnice ministrstva za zdravje eden





Čakalne dobe se bodo skrajšale z organizacijskimi ukrepi.

bistvenih kriterijev dostopnosti tudi cena zdravila. Ta mora biti oblikovana v skladu s pravilnikom o cenah zdravil, ki določa, da inovativno zdravilo (takšno, ki ga lahko izdeluje le podjetje, ki ga patentira), ki je plačano iz javnih sredstev, ne sme presegati najnižje cene enakega zdravila v Franciji, Avstriji ali v Nemčiji. Za generično zdravilo (izdelujejo ga tudi druge farmacevtske družbe) pa cena ne sme presegati 85 odstotkov povprečnih cen enakih generičnih zdravil v Franciji, Avstriji in v Nemčiji.

Po podatkih ministrstva za zdravje je v Sloveniji dostopnost do inovativnih in generičnih zdravil v primerjavi z drugimi državami v EU dobra. »Zdravila – predvsem inovativna –, ki se predpisujejo na recept, se na listo zdravil v mnogih primerih razvrščajo hitreje kot denimo v Avstriji in v Franciji,« pravi tiskovna predstavnik ministrstva. Vendar je šele uvedba novega pravilnika o cenah zdravil (sprejet je bil januarja letos) omogočila, da so tudi cene glede na omenjene tri države primerljive – prej so bile cene glede na evropska merila previsoke. Tako za omenjena zdravila ne plačuje-

mo več kot v omenjenih primerjalnih državah.

Splošna dostopnost zdravil, ki so plačana iz javnih sredstev, pa je v Sloveniji v primerjavi s Francijo, z Avstrijo in Nemčijo celo boljša. V Sloveniji namreč ni participacije (doplačila za zdravilo, katerega ceno krije ZZZS) kot v večini evropskih držav, tudi davek na dodano vrednost se krije iz javnih sredstev.

Načrti nove ministrice Ministrica Zofija Mazej Kukovič se z nekaterimi izsledki raziskave, čeprav za Slovenijo iz prej navedenih razlogov ni ustrezna, strinja.

Možnosti za izboljšavo zdravstvenega sistema na področjih dostopnosti zdravstvenih storitev in zdravil ministrica vidi zlasti v spremembah zakonodaje. Tako je bil nedavno že sprejet zakon o zdravilstvu, v parlamentarni obravnavi pa je še zakon o pacientovih pravicah. V njem so med drugim opredeljeni zastopniki pacientovih pravic, ki bodo delovali na sedežih območnih zavodov za zdravstveno varstvo. Glede čakalnih dob je ministrica Mazej Kukovičeva prepričana, da se bodo skrajšale z organizacijskimi spremembami in z učinkovitejšim nadzorom.

Sicer pa se je nova ministrica na eni svojih prvih tiskovnih konferenc osredinila tudi na dostopnost bioloških zdravil. Po njenih besedah lahko pacienti za ta zdravila porabijo do 50.000 evrov na leto, država pa pacientu iz tega naslova krije le 1.800 evrov. V Sloveniji je po njenih besedah velika težava tudi dostop do specialistov, saj primanjkuje usposobljenega kadra, prav tako pa ni dovolj dobro opredeljeno delovanje koncesionarjev in javnih zavodov. Ministrica je v zvezi s tem napovedala strokovno reševanje problematik.



Ministrica Zofija Mazej Kukovič

Sprejet zakon o zdravilstvu

Zakon o zdravilstvu, ki je kar nekaj časa buril duhove v državnem zboru, je bil v začetku meseca končno sprejet. Gre za ureditev, ki zdravilstvo opredeljuje kot dejavnost, ki jo opravljajo zdravniki z namenom, da izboljšajo zdravje uporabnika, vendar pa prevzemajo za bolnikovo zdravstveno stanje tudi vso odgovornost. Ta odgovornost bo odslej zagotovljena s pridobitvijo licence. Zdravilske dejavnosti bodo po novem lahko opravljale le osebe, ki imajo najmanj srednješolsko izobrazbo zdravstvene smeri in opravljen preizkus iz zdravstvenih vsebin, ki jih predpiše ministrstvo. Homeopatsko, kiropraktično in osteopatsko dejavnost pa bodo odslej lahko opravljali le še tisti, ki bodo končali medicinsko fakulteto in imeli pridobljene licence s posameznih področij. Pri izvajanju zdravilske dejavnosti se bodo lahko uporabljale metode tradicionalnega kitajskega zdravilstva, tradicionalnega indijskega zdravilstva in homeopatije. Na zakon je državni svet kmalu po njegovem sprejetju zaradi domnevne neuskkljenosti s stroko poskušal izglasovati veto, a mu je za ta ukrep zmanjkalo en svetniški glas.



Na Inštitutu za varovanje zdravja niso pripravili ustreznega poročila.

Govorila je tudi o morebitnih rešitvah na področju izidov zdravljenja. Tako pričakuje izboljšave na področju zdravljenja rakavih obolenj. Sprejet je bil namreč presejalni program za zgodnje odkrivanje raka na doj-

ki, debelem črevesu in danki. »Pri tem bo v prihodnosti pomembno vlogo imel tudi Onkološki inštitut, ki bo dal državljanom evropsko primerljive standarde za zdravljenje raka,« je prepričana ministrica. ■

tel.: 03/ 897 50 05

www.radiovelenje.com

107,8 MHz

RADIO VELENJE



Bodo mariborski študentje opeharjeni?

Predvolilni študentski manevri

Peter Avsenik, foto: Gregor Pohleven, arhiv Demokracije

Pismo, s katerim se je na nas obrnila tako imenovana študentska iniciativa, spet vzbuja sum o nepravilnostih pri delovanju Študentske organizacije Univerze v Mariboru (ŠOUM). Tokrat pri volitvah v študentski zbor.

Kot navaja pismo, so študentje že na prvi študijski dan doživeli razočaranje. Razočarala jih je študentska organizacija. »Res lepa dobrodošlica vsem prvim letnikom je bila začinjena še z nečim. Z razpisom volitev v študentski zbor ŠOUM na prvi študijski dan,« navaja avtor pisma.

Zrežirane volitve? Volitve na prvi študijski dan so po njihovem mnenju problematične zlasti zato, ker se študentje prvih letnikov, ki so komaj prišli na fakultete, tam še ne znajdejo. To po mnenju pisca pomeni inscenirane volitve – podobno kot pred dvema letoma, ko so večino kandidatov, ki niso kandidirali kot neodvisni (ŠOUM-ovi) kandidati, izločili zaradi nepopolnih vlog. »Očitno se nekateri zelo bojijo izgubiti svoje

dobro plačane sedeže kvaziborcev za pravice študentov in so temu pripravljene podrediti vse drugo,« navaja in dodaja, da so ti funkcionarji brez pomislekov pripravljene tudi trditi, da si zaslužijo plače, ki krepko presega 5 tisoč evrov. »Vendar mislimo, da je to skrajno neprimerno za študentske volitve, saj ni možnosti za dopolnjevanje vlog in na ta način ŠOUM-ova struja že pred volitvami onemogoči njihovo demokratično izvedbo, saj vsem, ki niso njihovi kandidati, vzamejo pravico biti voljen,« piše avtor pisma, ki kot primer nedemokratičnosti izvedbe volitev navaja volitve predsednika države, kjer imajo kandidati možnost v določenem roku dopolniti kandidature.

Spomnimo. Že v preteklih letih so se v zvezi z volitvami v ŠOUM

dogajale stvari, vredne pozornosti. 2001 naj bi bili denimo člani volilne komisije na volišče prinesli volilne skrinjice, polne že izpolnjenih listkov; v predvolilni pretep pred leti je bil vpleten tedanji podpredsednik ŠOUM Zoran Kačičnik. Kot navaja pisec pisma, je predlanskim Univerza v Mariboru prepovedala izvajati volitve v prostorih fakultet in visokih šol, zato so te potekale kar na ulicah. To se je zgodilo, potem ko je volilna komisija zavrnila kar enajst kandidatur študentov, ki vladajočim na ŠOUM niso bili všeč.

Na ŠOU v Mariboru so nam zagotovili, da so bile volitve razpisane v skladu s Študentskim odlokom o volitvah, ki predvideva, da so volitve razpisane praviloma drugi ponedeljek novega študijskega leta. Če bi bile volitve razpisane, kot predvideva

odlok, bi to pomenilo, da bi volitve potekale 31. oktobra, na dan reformacije, praznik pa je tudi naslednji dan. »Zato je predsednik študentskega zbora Jurij Cvitanič poiskal najboljšo mogočo rešitev in razpisal volitve že teden dni prej,« nam je dejal član Študentske volilne komisije Aleksandar Jovanović. Glede volitev pred dvema letoma pa Jovanović pravi, da so bile omenjene vloge zavrjene zaradi pomanjkljivosti, o čemer so kandidati bili pisno obveščeni. »Zanimivo bi bilo videti, ali bi anonimnež napadel recimo tudi predsednika državnega zbora, ki razpisuje volitve za predsednika države, če bi volilna komisija izločila kandidata, ki ne bi podal popolne vloge (na primer brez podpisov državljanov oziroma poslancev), še meni član volilne komisije.

Primer, ki ga navaja Jovanović, je sicer nedvoumen, vendarle pa to še ne pojasnjuje vprašanja, zakaj roka za dopolnitev vlog – kot trdi študentska iniciativa – pred dvema letoma ni bilo.

Skoraj 6 tisočakov plače Glede plače direktorja ŠOUM Draga Žure, tudi dolgoletnega člana zunajparlamentarne stranke SMS, pa tiskovna predstavnik Lidija Novak pravi, da Žura poleg svoje funkcije opravlja še naloge predsednika sveta Fundacije Solidarnostni sklad ŠOUM, predsednika nadzornega odbora Univerzitetne športne zveze Maribor, člana sveta Zavoda LITERA, člana sveta Zavoda ŠOUM, člana sveta Zavoda PIP, člana sveta Zavoda za mladinsko popotništvo, člana sveta Univerzum Minerva, člana sveta Zavoda Bodi zraven, ki so vsi organi pravnih oseb, ustanovljenih s strani ŠOUM, za to pa ne prejema nobenih dodatnih denarnih nadomestil.

»Takšna situacija je posledica zagotavljanja nadzora nad delovanjem posameznih, s strani ŠOUM



Direktor ŠOUM Drago Žura



Mariborski župan Franc Kangler

ustanovljenih pravnih oseb. Poleg tega pa nosi odgovornost za celotno poslovanje ŠOUM, ki zajema tudi izvajanje subvencionirane študentske prehrane v Mariboru, Celju, Velenju, Kranju, Ptuj, Slovenj Gradcu, Šentjurju, Žalcu in Murški Soboti,« je dejala Novakova. Za mesec avgust 2007 je tako direktor ŠOUM prejel denarno nadomestilo v višini 5.906 evrov bruto.

Kljub utemeljitvi je številka še vedno neverjetna – še pose-

bej zato, ker je težko verjeti, da se Žura vsem svojim funkcijam lahko posveča, kot bi se moral. Vendar pa to ni edino, kar mariborskim študentskim funkcionarjem – zelo priročno sicer v času predvolilnega boja, pa vendarle – očitajo nasprotniki Žure in njegovih privržencev.

Županska kampanja Med drugim jih je zmotilo, da je že omenjeni Aleksandar Jo-

vanović, ki je z Žuro v dobrih odnosih, letos prevzel mesto predsednika Študentske volilne komisije in da je v okviru svojih pooblastil za delovno področje študentske prehrane imenoval kar zunajzakonsko partnerico Tjašo Starčič. Slednja opravlja tudi funkcijo nadzornice nad delovanjem ŠOUM, po mnenju nasprotnikov Žure pa redno zastopa prav njihove interese. Pri tem Drago Žura celo meni, da glede na njuno ločevanje službenega in zasebnega življenja to ni nič spornega.

A zgodba se tu še ne konča. Da je Jovanović kot član SLS financiral predvolilno kampanjo mariborskega župana Franca Kanglerja, je jasno, saj je to slednji že priznal. A po mnenju nasprotnikov Žure, ki so po slovenskih medijih razpošiljali zanimive anonimke, naj bi bili ta denar vzeli kar v fondu iz prodaje študentskih bonov. Kangler in Žura sta te navedbe zavrnila, vendar pa je zanimivo, da prodajo bonov vodi zunajzakonska partnerica Draga Žure. ■

Posta Slovenije d.o.o., Slomškova trg 10, Maribor

Elektronski sveči

AKCIJA samo v oktobru



Nika 2,0900 €



5,3900 €
Aeterna

Elektronski sveči

NOVO v ponudbi



Mojca 3,6000 €



Vita 3,3200 €

Sveče

AKCIJA samo v oktobru



Nika 0,6500 €

Akcija velja do porabe zaloga



1,2519 €
Spirala



Koral 1,5440 €
Samo na večjih poštah



Ipis 2,5455 €



Buča 1,7900 €



Vložek Buča 0,9900 €



Ema 1,2519 €



Viva 3,9434 €
Samo na večjih poštah

www.posta.si

Na pošto po raznovrstne sveče po ugodnih cenah.

To pa še ni vse. Kot se boste lahko prepričali sami, na poštah ponujamo še veliko več. Izbira je res velika, zato ne odlašajte, oglasite se na vaši najbližji pošti.

Zanesljivo vsepovsod
POŠTA SLOVENIJE
POŠTA IN FINANCE

Koroški plebiscit: razmere so vroče

Lucija Horvat, foto: spletna stran koroškega deželnega glavarja

Oktober je minilo 87 let od koroškega plebiscita, na katerem se je večina Korošcev odločila za državno pripadnost Avstriji in ne tedanji Kraljevini SHS. Po toliko letih je ozračje med slovensko manjšino in nemško večino spet zaostreno.



Haiderjevi žaljivi napadi na slovensko manjšino se nadaljujejo.

Desetega oktobra leta 1920 se je 59 odstotkov udeležencev koroškega plebiscita v coni A izreklo za to, da južna Koroška pripade Avstriji, 41 odstotkov pa se jih je odločilo za Jugoslavijo. Koroški deželni zbor je takrat koroškim Slovencem obljubil, da bodo v prihodnje vedno spoštovali njihove narodne, jezikovne in kulturne pravice. Toda ni bilo vedno tako in ozračje med slovensko manjšino in nemško večino se na avstrijskem Koroškem praviloma vedno zaostri v tednih pred obletnico plebiscita. Na to sta letos opozorili dve slovenski organizaciji na avstrijskem Koroškem, Narodni svet koroških Slovencev (NSKS) in slovenska stranka Enotna lista (EL). Kot ocenjuje NSKS, je slovenska manjšina še vedno »tarča hudih in žaljivih napadov s strani najvišjega predstavnika dežele«, za Enotno listo pa so razmere »zaskrbljive«.

Sporna brošura Najbolj zaskrbljiva je brošura Zveze koroških brambovcov, ki je nastala kot združenje nekdanjih borcev za koroško južno mejo, v kateri so zapisi o tako imenovanem obrambnem boju po koncu prve svetovne vojne. V predgovoru, ki ga je napisal deželni glavar Jörg Haider, so zapisane trditve o še vedno obstoječih slovenskih ozemeljskih zahtevah do avstrijske Koroške, zaradi katerih na jugu dežele ne sme priti do dodatnih dvojezičnih krajevnih tabel, ker bi tako nastalo slovensko ozemlje. Manjšina se mora po Haiderjevih besedah podrediti vodilni kulturi v deželi. Še huje je, da brošuro delijo po šolah avstrijske Koroške. Slovenske organizacije so se na sporni Haiderjev predgovor v brošuri Zveze koroških brambovcov že odzvale. Tako je NSKS že zahteval preprečitev širjenja brošure na šolah, hkrati pa jo je posredoval državnemu tožilstvu v Celovcu kot dodatni obremenilni

material v postopku proti deželnemu glavarju Haiderju, proti kateremu tečejo preiskave zaradi suma zlorabe uradnega položaja v vprašanju dvojezičnih krajevnih tabel. Zaradi širjenja brošure s spornim uvodnikom pa Haiderju NSKS očita še dodatno zlorabo uradnega položaja, ker je Haider tudi predsednik deželnega šolskega sveta. Kot ocenjuje NSKS v izjavi za javnost, se odnosi med slovenskim in nemškim prebivalstvom na avstrijskem Koroškem ne razvijajo v pozitivno smer tudi zaradi Haiderjevih žaljivih napadov na slovensko manjšino. V deželi na-



Marjan Sturm in Josef Feldner

mreč še vedno vlada politika, ki je usmerjena v dokončno asimilacijo slovenske narodne skupnosti.

Spomin na 70. leta Na Haiderjev neprimerni zapis v brošuri Zveze koroških brambovcov se je odzvala tudi slovenska stranka Enotna lista, ki je v izjavi za javnost zapisala, da gonja proti vsemu slovenskemu v deželi, ki jo izvajajo predstavniki KAB in Haiderjevega Zavezništva za prihodnost Avstrije, dobiva skrb zbujajočo razsežnost, saj je nestrpnost prišla na dan celo na športnih prireditvah; na nogometnih tekmah je namreč slišati zmerjanje slovenskih športnikov. Kot pravijo v Enotni listi, vsi dogodki spominjajo na zelo razburkana 70. leta, ko je bilo narodnostno ozračje na avstrijskem Koroškem še zlasti razgreto.

Brez popuščanj Uradne slovesnosti dežele Koroške ob obletnici plebiscita, na katero so predstavniki slovenske manjšine uradno povabljeni le vsakih pet let, so se v sredo začele že dopoldne, ko so položili vence k spomeniku brambovcem na celovškem pokopališču v Trnji vasi, osrednja slovesnost pa je bila ob 11. uri na dvorišču deželnega dvorca v Celovcu. V svojem govoru je deželni glavar Haider brez popuščanja spet kritiziral avstrijsko ustavno sodišče zaradi odločb o dodatnih dvojezičnih topografskih napisih in odvetnika Rudija Vouka zaradi njegovih pritožb ter pri tem dejal, da so v slovenski manjšini še vedno nacionalistični kalivci miru, ki se ne držijo pravil mirnega sožitja, česar po njegovo ni mogoče sprejeti. V svojem nagovoru je Haider dejal, da obljuba koroškega deželnega zbora iz leta 1920, ki je slovenskim Korošcem obljubil enakopravno sožitje, velja za vse in zato nacionalistični posamezniki ne smejo



Uradna slovesnost avstrijske Koroške ob obletnici plebiscita

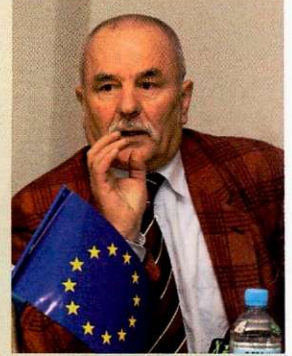
ogrožati socialnega miru v deželi. Pri tem je namignil na odvetnika Vouka, ki je dosegel odločbe ustavnega sodišča o dvojezičnih krajevnih tablah. Kritiko je namenil tudi državnemu tožilstvu, ker ne ukrepa proti odvetniku Vovku, ki naj bi bil javno zagotovil, da bo še naprej kršil zakone in s prehitro vožnjo skozi enojezično označena naselja poskušal doseči odločbe ustavnega sodišča. Haider je zagotovil, da ne bo miroval, dokler ta krivica ne bo odpravljena in dokler ne bodo kaznovani tisti, ki menijo, da lahko s kršenjem prava ogrožajo socialni mir. Prepričan je, da je bilo za Slovence na Koroškem že veliko narejenega; omenil je most čez Dravo pri Lipici severno od Pliberka in šolstvo, saj 40 odstotkov šolarjev na jugu avstrijske Koroške obiskuje dvojezični pouk.

Samo v nemščini Kljub zaostrenim razmeram na avstrij-

skem Koroškem pa ob obletnici plebiscita ne smemo pozabiti, da sta predsednik Zveze slovenskih organizacij (ZSO) Marjan Sturm in predsednik Heimatdiensta (KHD) Josef Feldner dan pred obletnico v Celovcu predstavila skupno knjigo o dialogu med slovensko in nemško narodno skupnostjo na avstrijskem Koroškem. Knjiga *Na novo misliti o Koroški* je sad medsebojnih pogovorov obeh nekdanjih političnih nasprotnikov, ki sta jih imela maja letos o vzrokih za narodnostne spore na avstrijskem Koroškem. V knjigi sta predstavila tudi svoje predloge za rešitev teh sporov. Sturm in Feldner sta o njih razpravljala maja letos, in sicer na pobudo avstrijskega preučevalca mirovnih in konfliktnih vprašanj Wilfrieda Grafa. Njuno temeljno spoznanje je bilo, da se nihče ne bi smel bati dialoga, čeprav se v nekaterih vprašanjih še vedno nista mogla strinjati. Dialog sta pisca knjige, ki je žal izšla samo v nemščini, začela leta 2005 v okviru prizadevanj konference o konsenzu za ureditev vprašanja dvojezičnih krajevnih tabel na avstrijskem Koroškem. Takratni avstrijski kancler Wolfgang Schüssel je tedaj za posredovanje v sporu prosil zgodovinarja Stefana Karnerja. Rezultat razprav v Karnerjevi skupini je bil predlog za ureditev topografskega vprašanja s 148 dvojezično označenimi naselji na avstrijskem Koroškem, ki še zdaj ni povsem končano. **D**

Tedenski utrip

PRESEDNIK ZA ZAMEJCE Jože Wakounig, predsednik Zbora narodnih predstavnikov, najvišjega telesa v Narodnem svetu koroških Slovencev, je dejal, da se zamejci nikakor nočejo vmešavati v slovenski volilni boj, veseli pa jih, da je naše koroško vprašanje tematika pri teh volitvah in da kandidati Mitja Gaspari, Lojze Peterle in Danilo Türk podpirajo odločna stališča NSKS. »Pričakujemo tudi, da bo novi slovenski predsednik iskal živi stik z nami, koroškimi Slovenci, in da si bo kot moralna avtoriteta prizadeval za večjo skrb vlade za Slovence v



Jože Wakounig, NSKS

zamejstvu,« je še dejal in tako komentiral nekatere izjave predsedniških kandidatov. Med televizijsko razpravo kandidatov za predsednika je Zmago Jelinčič izpostavil problem dvojezičnih krajevnih tabel. Svojemu protikandidatu Türku je postavil vprašanje, kakšen odnos namerava ob tem vprašanju zavzeti on, in mu očital, da v svojem desetletju pri OZN ni niti enkrat odprl tega vprašanja. Türk je po lastni izjavi večkrat načel koroško vprašanje v raznih organih za področje človekovih pravic. Pred generalno skupščino OZN pa bi bila morala po njegovo to spraviti slovenska vlada.

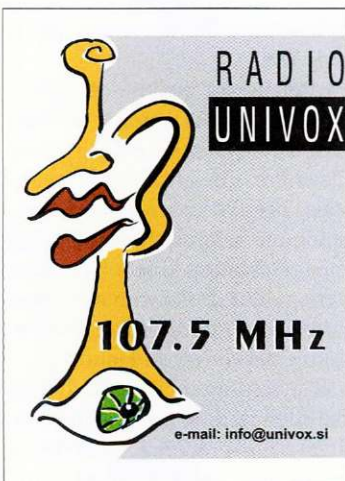
SLOVENSKO IME V Miljah so v prostorih občinske knjižnice E. Guglia predstavili publikacijo z naslovom „Pravica do imena in priimka“, ki jo je izdala SKGZ v sklopu projekta pravnega urada. Brošuro je uredila absolventka na Pravni fakulteti v Trstu Marjetica Možina, ki je knjigo predstavila skupaj z deželnim tajnikom SKGZ Igorjem Gabrovcem. V zadnjem času se vse več pripadnikov slovenske manjšine v Italiji odloča za vnovično pridobitev izvirnega priimka ali za pridobitev slovenske oblike imena. Po odobritvi zaščitnega zakona je postopek mnogo preprostejši, predvsem pa brezplačen. Priročnik SKGZ povzema temelje pravnih virov, ki zagotavljajo vsakemu državljanu neodtujljivo pravico do imena in priimka v izvorni obliki, ponuja pregled nad zakonskimi določili, ki urejajo postopke za udejanjenje te pravice, ter ponazarja potek postopkov s praktičnimi napotki in primeri.

KRAŠKA OBČINA Primorski dnevnik je poročal o računalniško obdelani videopredstavitvi samostojne kraške občine, ki je potekala v dvorani Prosvetnega doma na Opčinah v Italiji. Pripravili so tudi pogled nazaj, v leto 1992, ko je propadla akcija za novo občino, in oris sedanjega prav nič spodbudnega stanja, primerjave stroškov raznih občinskih dajatev in storitev. Predstavitve je kazala upanje, da bodo osamosvojitvena prizadevanja tokrat vendarle uspešna, na kar je opozarjal tudi zadnji projicirani napis na platnu:

»2007 – zdaj ali nikoli več!« Prvi del srečanja je obsegal videopredstavitve z vrsto podatkov in napisov, ki sta jih prebrala David Malalan v slovenščini in Paolo Varani v italijanščini. Odvetnik Armando Fast je presodil, da bo kraško občino težko doseči, a je treba vztrajati, da bi vsaj kaj dosegli.



Tramvaj na Opčinah





Medtem ko Yves Leterme sestavlja novo koalicijo, belgijsko vlado vodi odhajajoči premier Guy Verhofstadt.

O, Belgija, draga mati

Petra Janša, foto: Reuters

Minili so štirje meseci, odkar so v Belgiji potekale parlamentarne volitve, dogovora o sestavi nove vlade pa še vedno niso dosegli, kar je povečalo bojzani o morebitnem razpadu države.

Kar je nekoč veljalo le za hipotetično razpravo o možnostih razpada federalne Belgije, je sedaj postalo predmet vsakdanjih pogovorov, saj belgijske politične stranke očitno niso sposobne premostiti razlik in oblikovati koalicijske vlade. Yves Leterme, vodja flamskih krščanskih demokratov (CDV), je, potem ko je propadel še zadnji poskus, da bi z liberalno stranko oblikovali vladno koalicijo, belgijskemu kralju Albertu II. konec avgusta vrnil mandat, a mu je ta čez mesec dni spet poveril man-

dat za sestavo nove vlade. Kralj je tako prvič po zasedbi prestola leta 1993 igral vlogo posrednika pri oblikovanju vlade. Nekdanja koalicijska vlada liberalcev in socialistov premierja Guyja Verhofstadta pa medtem še naprej opravlja naloge, vendar nima mandata za radikalnejše politične spremembe.

Kamen spotike Belgija je z 10,5 milijona prebivalcev med manjšimi državami v Evropi. Razdeljena je na tri avtonomne regije: Flandrijo, Valonijo in Bruselj, ki

je pravzaprav enklava v Flandriji. Razdeljena je tudi na tri jezikovne skupnosti: flamsko oziroma nizozemsko na severu ter francosko in nemško govorečo skupnost na jugu. Vsaka skupnost ima svojo vlado in parlament, v njeni izključni pristojnosti pa sta izobraževanje in kultura.

Belgijska zvezna vlada mora biti sestavljena iz enakega števila francosko in flamsko govorečih ministrov, poleg tega jo mora podpreti večina spodnjega doma parlamenta, zaradi česar sestavljanje vlade pogosto traja več tednov. Premier je običajno vodja zmagovalne stranke v Flandriji, saj v severni regiji živi približno 60 odstotkov od desetih milijonov Belgijcev.

A ker novoizvoljeni premier Yves Leterme ne more najti partnerjev na valonski strani, se zdi, da Belgija drsi v vse večjo politično krizo. Glavni kamen spotike

so pravzaprav ustavne reforme, ki naj bi dale več avtonomije regijam. Flandrija je ekonomsko najbolj razvita regija in reforme naj bi predvsem zmanjšale finančne transferje, ki jih severna regija namenja revnejši južni regiji, francosko govoreči Valoniji.

Pomemben kamen spotike pri oblikovanju kompromisa pa je tudi jezik.

»Belgijskost sploh ne obstaja,« pravi vodja skrajne flamske desnice Vlaams Belang Filip Dewinter. »Belgijski jezik ne obstaja, belgijski narod ne obstaja. Sploh nič belgijskega ne obstaja,« meni Dewinter, ki je v flamskem parlamentu doslej zaman poskušal pridobiti podporo za referendum o neodvisnosti Flandrije.

K dvomom o obstoju belgijske identitete je ob praznovanju državnega praznika 21. julija z nepoznavanjem belgijske kulture

Brabançonja, državna himna Belgije, kjer državljani prisegajo, da bo Belgija večno živela, ter nacionalno geslo »Enotnost daje moč« se vse bolj zdita utopija.

Belgijski kralj Albert II. že drugič poveril mandat Yvesu Letermu za sestavo nove vlade.



pripomogel tudi najverjetnejši novi premier. Leterme namreč ni vedel, kaj 21. julija praznuje Belgija, na vprašanje, ali pozna belgijsko himno brabançonne, pa je zmagovalc parlamentarnih volitev pokimal in začel peti – francosko marseljezo.

Poleg tega si je že pred začetkom volitev nakopal jezo Valoncev z izjavami, da so prebivalci Valonije neumni in da se niso sposobni naučiti flamsčine.

Podobno sliko o belgijski identiteti kažejo tudi javnomnenjske ankete. Več kot 40 odstotkov vprašanih meni, da je samostojna Flandrija s šestimi milijoni prebivalcev popolnoma sprejemljiv koncept. Na drugi strani bi tri četrtine Nizozemcev po anketi nizozemskega programa RTL podprle pridružitve Flandrije Nizozemski.

Usoda Bruslja Poznavalci političnih razmer v Belgiji menijo, da gre v tej državi za soobstoj treh različnih zavesti; ali flamske ali valonske, belgijske in ne nazadnje evropske. Belgija bi za obstoj države potrebovala voditelja, ki bi znal prestopiti mejo dveh belgijskih entitet ter pozval k skupnemu sodelovanju vseh državljanov. Ko-



Jezik – kamen spotike

nec koncev se bodo morali Belgijci vprašati, kaj bi z neodvisnostjo pridobili in kaj izgubili.

Prav ironično se zdi, da se v državi, ki je že leta 1945 kot ustanovna članica pristopila v skupnost Združenih narodov, aprila 1949 v NATO, nato pa bila leta 1957 glavna pobudnica pri ustanavljanju Evropske gospodarske skupnosti, predhodnice



Je Bruselj edina vez med Flandrijo in Valonijo?

današnje Evropske skupnosti, pogovarjajo o razpadu države. Resda se je proces federalizacije končal šele leta 1993, ko je Belgija uradno postala federacija s tremi zveznimi enotami, in da Belgija, kot jo poznamo danes, nima dolge zgodovine, bi tamkajšnji politiki morali resno razmisliti o usodi belgijske in evropske prestolnice.

Bruselj za zdajšnje stanje v državi, ki dobiva razsežnosti hude politične krize, krivi seveda politiko stranke Flamski interes (Vlaams Belang), ki se zavzema za flamsko neodvisnost. Nekateri stranko resda uvrščajo na skrajno desnico, vendar gre za legalno politično organizacijo, kar pomeni, da s svojim delovanjem (do sedaj) ni prestopila ustavnih okvirov. Po številu glasov, dobljenih na zadnjih volitvah, je to tretja največja stranka v Belgiji in druga največja v flamskem delu države, kar pomeni, da njena stališča uživajo precejšnjo podporo med Flamci.

Tako belgijska kriza sproža tudi ugibanja o prihodnosti evropske prestolnice – mesta s 162 kvadratnimi kilometri, 10 odstotki prebivalstva Belgije in 20 odstotki bruto domačega proizvoda. Kaj pa bi bil Bruselj brez Belgije, se sprašujejo politični analitiki.

Nekdanji dolgoletni francoski predsednik Charles de Gaulle je Belgijo nekoč označil za državo, ki so jo izumili Britanci, da bi ujezili Francoze. Sedaj pa se v medijskih komentarjih čedalje bolj uveljavlja mnenje, da bi belgijsko politično krizo poleg Španije morala zaskrbljenostjo spremljati predvsem Velika Britanija. **D**

Nove grožnje Ete

Prejšnji petek je Španija praznovala državni praznik, »Día de la Hispanidad« ali dan, ko je Krištof Kolumb prispel v Ameriko. Med vojaško parado, ki ji je kot vsako leto predsedoval kralj Juan Carlos I., prišli pa so seveda tudi predstavniki najvišjega političnega vrha s predsednikom vlade Zapaterom na čelu, so se slišali žvižgi in glasni vzkliki, ki so jasno pokazali nestrinjanje s sedanjo vlado. Pred dobrim tednom je namreč v baskovski prestolnici Bilbao znova eksplodirala bomba, podstavljena pod avtomobil nekega telesnega stražarja, ki je bil edini ranjen v eksploziji.

Nekaj dni pred tem pa je španska policija aretirala velik del vodstva prepovedanega političnega krila Ete Batasuna. 23 vodilnih članov Batasune so aretirali med sestankom v mestu Segura. Pernando Barrena, najvišji predstavnik Batasune, ki je še na

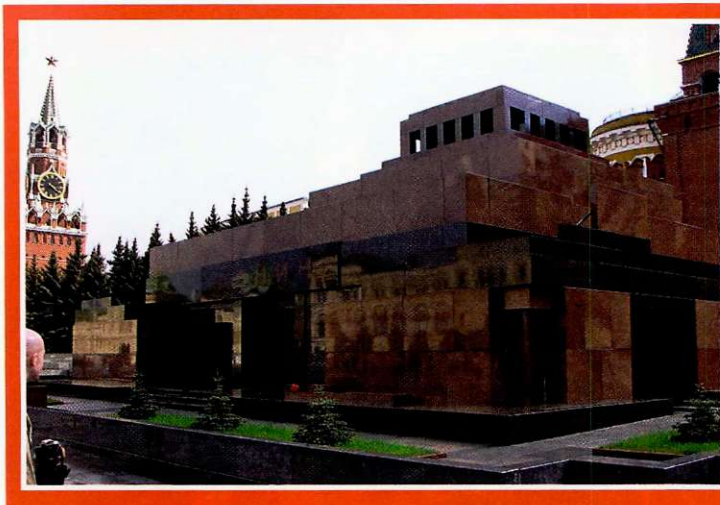


V Bilbao je znova eksplodirala bomba.

prostosti, je dejal, da je vlada pod vodstvom Joséja Luisa Rodrigueza Zapatera z aretacijo »zaloputnila vrata« baskovskemu gibanju za neodvisnost. Po aretaciji se je več sto baskovskih separatistov podalo na ulice v španski Baskiji in protestiralo proti aretaciji skoraj celotnega vodstva Batasune. Največje

demonstracije so bile v Bilbao, ob koncu pohoda pa se je oglasil tudi dolgoletni aktivist Batasune Tasio Erkiza in dejal: »Res je, da nas je prizadelo, da se počutimo onespobljene in jezne zaradi tolikšne krivice, muk in aretacij. A znova so v zmoti, kot so v zmoti že več let, ker mislijo, da bodo te ljudi spravili na kolena. To jim ne bo uspelo ne z lepa in ne z grda.«

V skoraj štiri desetletja dolgem boju za neodvisnost Baskije je Eta ubila 819 ljudi. Tako Eta kot Batasuna sta na seznamu terorističnih organizacij EU in ZDA.



Zaprtje mavzoleja

Ruska vlada se ukvarja z mislijo, da bi razpisala referendum o zaprtju Leninovega mavzoleja – stavbe, kjer leži mumificirano truplo očeta ruske revolucije. Večini se namreč zdi neumno, da bi imeli sredi države grobnico, država pa si želi normalnega življenja. Sicer pa se Rusija z idejo o zaprtju Leninovega mavzoleja srečuje že od leta 1991, od razpada Sovjetske zveze. Njegovo zaprtje so vse doslej preprečevale dolge vrste ljudi, predvsem z ruskega podeželja, ki še vedno mnoga jutra v vrsti čakajo na ogled mumije nekdanjega revolucionarnega voditelja. Druga stran pa meni, da je morda čas, da se Rusija otrese obdobja Sovjetske zveze in Leninovega kulta.

Manjkajoče milijarde Vojne v 23 afriških državah so v 15 letih stale 300 milijard ameriških dolarjev. Med letoma 1990 in 2005 je ta celina za vojne in konflikte porabila 300 milijard dolarjev,



kar je enako višini mednarodne pomoči v istem obdobju. V oborožene konflikte je bilo v omenjenem obdobju vpletenih 23 afriških držav oziroma skoraj

polovica 53 držav celine, ki so za vojne porabile približno 18 milijard dolarjev na leto, je pokazala raziskava z naslovom Manjkajoče milijarde v Afriki. S tem denarjem bi lahko rešili krizo zaradi okužb z virusom HIV, preprečili tuberkulozo in malarijo ter zagotovili pitno vodo, dostop do sanitarij in izobraževanje.

Milijarderji Število nemških milijarderjev je doseglo številko 122, kar je rekord v Nemčiji. Na prvem mestu seznama nemških milijarderjev sta se znašla brata Albrecht, ustanovitelja verige diskontnih supermarketov Aldi. Njuno premoženje ocenjujejo na 17 milijard evrov, z 12,35 milijarde evrov jima sledi družina Por-



sche, ki je lastnica tovarne luksuznih športnih avtomobilov in večinski delničar v Volkswagnu.

Stare poslikave Na bregu Evfrata na severu Sirije so nedavno odkrili zidne poslikave, ki datirajo v čas pred okoli 11000 leti, kar pomeni najstarejše zidne

slikarije, kar so jih doslej odkrili na Bližnjem vzhodu. Poslikave so odkrili v hiši krožne oblike premera 7,5 metra, ki je bila v omenjeni vasi in datira z začetka neolitika na Bližnjem vzhodu oziroma 9000 let pr. Kr., je dodal raziskovalec. Arheologi so z izkopavanjem hiše, kjer so zdaj našli poslikave, začeli lani. Na isti arheološki lokaciji so odkrili tudi številne predmete iz kremenca kakor tudi figuro moškega, ki naj bi bila prav tako nastala pred 11000 leti.

Mimo Rusije Azerbajdžan, Gruzija, Ukrajina, Poljska in Litva so podpisali dogovor o graditvi naftovoda, ki bo povezal Črno in Baltsko morje in bo obšel Rusijo. Dogovor so države podpisale za

TUJI TISK

Daily Telegraph

Ne civilizaciji



Skupnost v džungli živečega argentinskega plemena se je odločila, da bo svojo mladino obvarovala pred moderno civilizacijo, ki med mladimi povzroča dezorientacijo. Zadeva je hudo resna, saj se kaže v številnih samomorih. Iz-

vedli bodo poskus: šestdeset dni ne bo smel naselja zapustiti noben njegov prebivalec, mlajši od 20 let. Alkohol bo prepovedan. Karanteno, ki jo bodo, če jim bo uspelo, podaljšali, bodo preskrbovali prostovoljci iz vasi. Vaški starešina Silvino Moreira je izjavil, da je sprejemanje zahodnih navad njegovo plemo, imenovano Guarana, pahnilo v krizo. V zadnjih dvajsetih letih se je število prebivalcev v tej vasi dvakrat zmanjšalo in plemenu v vasi Fort Mborore grozi izumrtje. Vas je poleg slopov, ki si jih pride vsako leto ogledat okoli milijon turistov. Mnogi prebivalci vasi turistom prodajajo izdelke domače obrti. Stik z zahodno civilizacijo pa pomeni konec njihove kulture.

The Independent

Najdeno



Pred kratkim so našli sliko Leonarda da Vincija, ki so jo ukradli pred štirimi leti iz gradu Drumlanrig na Škotskem. Njena vrednost znaša 15 milijonov funtov. Sliko Madone z vretenom so iskali detektivi iz štirih organizacij, ki se ukvarjajo z

bojem proti kriminalu. Slika je bila last grofa Buccleucha, ki je letos izpolnil 83 let. Zelo ga je vznemirila kraja te slike iz 16. stoletja. Do sedaj so jo iskali brez uspeha ne glede na to, da so najditelju obljubljali milijon funtov nagrade. Glede na zbrane podatke je policija potem zadržala pet ljudi, pri katerih so odkrili ukradeno platno; štiri od njih so aretirali in pri njih našli sliko. Pred štirimi leti so tatovi vstopili v grad skupaj z drugimi obiskovalci, vzeli platno s stene in se skрили. Odpeljali so s z belim VW golfom in tega so kasneje našli nedaleč od gradu. Ukradeno sliko so iskali po vsem svetu, njena kraja pa je bila vključena na seznam desetih najpomembnejših ukradenih predmetov.



zagotavljanje boljše energetske varnosti in zmanjšanje odvisnosti od ruskih dobav nafte. Okoli 490 kilometrov dolgi naftovod naj bi razširil obstoječega v zahodni Ukrajini proti poljskemu pristanišču Gdansk, ki leži na obali Baltskega morja. Razširitev bo evropskim državam zagotovila dobave azerbajdžanske surove nafte iz Kaspijskega morja, naftovod pa naj bi odprl leta 2011. Naložba naj bi bila vredna 500 milijonov evrov.

Najbogatejša Kitajka Po najnovjših podatkih, ki jih je objavila ameriška revija Forbes, je najbogatejši človek na Kitajskem 26-letno dekle, katere premoženje znaša 11,5 milijarde evrov.

Yang Huiyan je hkrati tudi najbogatejša Azijka. Bogastvo mlade Kitajke, hčere soustanovitelja nepremičninske družbe Country Garden, izvira iz dela premoženja, predvsem delnic, ki ji jih je leta 2005 dal njen oče. Na drugem in na tretjem mestu sta s 5,2 milijarde oz. 3,5 milijarde evrov prav tako človeka, ki se ukvarjata z nepremičninami. Naglo povečevanje števila kitajskih milijarderjev (teh je zdaj 40), njihovo premoženje pa skupaj znaša 85 milijard evrov, je posledica vrtooglave rasti finančnih trgov in cen nepremičnin na Kitajskem, in to kljub prizadevanju vlade, da bi ta bum upočasnila.

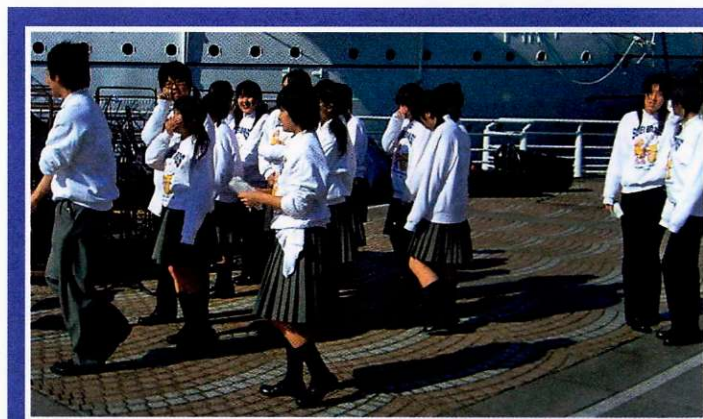
Pomanjkanje vode Zagrebška podtalnica je vse bolj onesnažena s težkimi kovinami in pesticidi, zaradi česar hrvaški prestolnici grozi zaprtje vodnih črpališč. Glavni izsledki analize prečiščene in razkužene vode v Zagrebu kažejo, da je kakovost vode v bazenih vodnih črpališč v skladu z določbami pravilnika o zdravstveni primernosti vode, vendar pa nekateri opozarjajo, da v omenjeni pravilnik ni vključenih več parametrov ter da ni rednih in kakovostnih analiz kakovosti vode. Izsledki podrobnejše analize, narejene leta 2004, pa kažejo, da so strupi, kot so kadmij, živo srebro in cink, pre-

koračili maksimalno dovoljene vrednosti za pitno vodo.

Vesela ulica Beograd bo ob koncu tega tedna gostil prvi festival slivovke, ene najbolj priljubljenih srbskih alkoholnih pijač. Organizatorji prireditve želijo s festivalom, ki so ga poimenovali »Vesela ulica – žganje«, predstaviti to iz sliv narejeno žganje kot tradicionalno pijačo in kot alkoholno pijačo, ki je med prebivalci v Srbiji zelo priljubljena.



V okviru festivala bodo na ogled in verjetno na pokušino tudi tuje alkoholne pijače, ki jih bodo predstavila tuja veleposlaništva, med njimi Kuba in Hrvaška.



Depresivni otroci

Raziskava na Japonskem je pokazala, da je več kot deset odstotkov mladih depresivnih. Znanstveniki na Univerzi Hokaido so ugotovili, da otroci, stari med 12 in 13 let, trpijo tako za depresijo kot tudi za manično depresijo. Tako visok odstotek je znanstvenike presenetil, saj doslej depresiji med otroki niso posvečali dovolj pozornosti.

VIP: STA

TUJI TISK

The Washington Post

Strma pot



Leta 1941, ko je bil Mario Capecchi še majhen in je živel v italijanskih Alpah, je gestapo aretiralo njegovo mamo Lucy Ramberg, pesnico, ki je podpirala protifašistične intelektualce, in jo odpeljal v Dachau. Ker je slutila, da jo bodo aretirali, je

denar za skrb za otroka pustila pri prijateljih, vendar je denarja kmalu zmanjkalo. Po tem dogodku se je Mario znašel na cesti, od podhranjenosti se je znašel v bolnišnici in tam ga je leta 1946 našla mati. Kasneje sta s pomočjo Mariovega strica, fizika Edwarda Capecchija emigrirala v ZDA. Letos je Mario Capecchi postal Nobelov nagrajenec za medicino. Sedemdesetletni Capecchi, genetik z Univerze v Utahu v Salt-Lake-Cityju, si deli prestižno nagrado v vrednosti 1,54 milijona dolarjev z Američanom Oliverjem Schmithiesom z Univerze v Severni Karolini in Martinom Evansom z Univerze v Wallesu. Vsi trije so bili nagrajeni za delo z mišjim genomom, ki je omogočilo boljše razumevanje človeške bolezni.

La Repubblica

Prikazni



Jenna Bush, ena od Bushevih hčera dvojčic, je prepričana, da v Beli hiši živi na milijone prikazni. Jenna je pred kratkim izdala knjigo o dekletih iz Srednje Amerike, okuženih z virusom HIV. »Ljudje mislijo, da sem nora, toda ne ša-

lim se, res sem jih slišala,« pravi Jenna. V intervjuju, ki se je pojavil v Texas Monthlyju, pripoveduje o prikaznih najznamenitejših in najbolj varovane hiše na svetu. »Nekoč ponoči sem iz kamina zaslišala petje, kakor bi nekdo pel arijo iz opere. Ko sem to povedala sestri Barbari, mi ni verjela, toda ko sva bili naslednji teden skupaj v moji spalnici, sva obe slišali igranje na pianino – motive iz 50. let,« pravi Jenna, ki ji bo kmalu 26 let. Ni prva prebivalka Bele hiše, ki govori o prikaznih. Tudi Garry Truman je bil prepričan, da po sobah Bele hiše blodi duh Abrahama Lincolna. Da se v Beli hiši dogajajo paranormalni pojavi, je trdila tudi Linda, hči Lindona Johnsona.



Dr. Marko Kranjec

Razlogi za inflacijo so večplastni

Vida Kocjan, foto: Gregor Pohleven

Guverner Banke Slovenije, 67-letni Marko Kranjec, osrednjo banko vodi slabe tri mesece. Javnosti je znan kot prvi finančni minister v demokratični Sloveniji, viceguverner, veleposlanik v EU, študentom pa kot izredni profesor na fakulteti za upravo. Med drugim je bil član strateškega sveta za gospodarski razvoj pri zdajšnjem predsedniku vlade.

Uvodoma me zanima, ali v Banki Slovenije načrtujete spremembe v načinu vodenja ustanove in morebitne kadrovske spremembe ali pa ste s stanjem znotraj ustanove zadovoljni?

Ustanovo sem prevzel takšno, kot je pač bila, doslej nisem še ničesar spremenil, ker menim, da vsi oddelki delajo sorazmerno dobro. Res pa je, da sem tukaj šele kratek čas in nimam še pregleda v celoti, čeprav sem se že pogovarjal z večjim številom zaposlenih v oddelkih. Kakšnih revolucij nikakor ne nameravam delati, prav tako ne nameravam vpeljevati kakšnih korenitih organizacijskih sprememb. Res pa je, da so se nekatere stvari po vstopu Slovenije v evroobmočje s 1. 1. 2007 spremenile. Nekaj ljudi bom vsekakor poskušal dobiti za delo v Banki Slovenije, vendar pa je izhodišče, da se število zaposlenih ne povečuje. Če bo prišlo do naravnega osipa zaradi upokojevanja in podobnega, bomo verjetno zaposlovali oziroma nadomeščali tiste, ki so ali bodo odšli, sicer pa je moja usmeritev, da se poskuša v novih razmerah doseči čim večja učinkovitost, če bo treba tudi z nekaterimi manjšimi spremembami. Predvsem pa bo treba še preučiti, ali je število zaposlenih po posameznih oddelkih ustrezno ali ne. Pri tem se bom posvetoval tudi z guvernerji nekaterih drugih centralnih bank, s katerimi se srečujem v Frankfurtu, in ugotovil, ali je mogoče na posameznem področju doseči kakšno racionalizacijo. Dejstvo je, da banka mora imeti določeno število zaposlenih, saj ima dejansko enake funkcije kot banke iz večjih držav. S tega vidika predvidevam, da večje racionalizacije najbrž ne bo mogoče doseči. Sicer pa stvari potekajo normalno in po svojem prihodu na mesto guvernerja nisem nad ničemer presenečen. Banka deluje dobro in vsekakor bolje, o tem sem prepričan

in to javno povem, kot marsikatera institucija drugega javnega sektorja. Pri tem mislim predvsem ministrstva.

Kako pa je z analitskim sektorjem, kjer so bile včasih težave, ker naj bi bili nekatere listine pošiljali iz banke nepooblaščen. Bo tu prišlo do kakšnih sprememb?

V analitskem oddelku smo nedavno odobrili zaposlitev dveh dodatnih raziskovalcev. Ta oddelek je podhranjen, kar se tiče analitičnih kapacitet. V tiste dogodke, ki so zdaj že zgodovina, se nisem spuščal, vem pa, da so bile nekatere tehnične spremembe za to, da informacije ne bi uhajale, že narejene. Zdi pa se mi, da je bilo to takrat v nekem smislu prepotencirano. Jasno je, da imajo raziskovalci in analitiki po mojem prepričanju pravico zagovarjati svoje ugotovitve, v to, ali se je to uporabilo neupravičeno oziroma v druge namene, pa se ne želim spuščati. Skratka, na področju analitskega oddelka ne načrtujem nobenih sprememb.

Niti pri vodenju oddelka?

Ne vem, kaj razumete pod vodenjem. Vodenje oddelka je takšno kot v vseh drugih oddelkih in informacije, ki bi lahko odšle iz banke, so drugje pogosto precej bolj občutljive. Oddelek je izdelal le neke prognoze, ki niso nič drugega kot to in tej banki ne škodijo, čeprav se je tako predstavljalo. Bistveno bolj bi škodilo uhajanje informacij o bančnih transakcijah ali bančnem nadzoru.

Ima banka dovolj ustrezno urejeno varovanje podatkov ali boste na tem področju kaj spremenili?

Menim, da je banka imela ves čas ustrezen nadzor in ustrezno politiko varovanja zaupnih informacij in ga bo še naprej imela. Če pa bi prišlo do kakšne zlorabe v katerem koli oddelku, potem bi seveda ukrepali.

Inflacija v Sloveniji postaja poseben problem, saj je najvišja med članicami evrskega območja. Minister Bajuk pravi, da vzroka za visoko inflacijo ne moremo iskati v javnih financah, v Umarju zatrjujejo, da vzroki niso strukturne narave, svet BS pa je

v poročilu o cenovni stabilnosti zapisal drugače. Kaj je po vaše vzrok za inflacijo?

V svetu BS smo pregledali različne vzroke in menimo, da inflacije ne moremo pripisovati samo enemu vzroku. Jasno je, da ne pripisujemo edinega vzroka javnim financam, čeprav se ne da zanikati, da vsak proračunski primanjkljaj pospešuje aktivnosti. Če pogledamo investiranje v infrastrukturo, ceste in podobno, kjer v proračunu postavke Darsa sploh ni, potem je vsekakor del posledic tudi visoka investicijska dejavnost, ki jo podpira deloma tudi proračun. V svetu BS smo rekli, da to ni osnovni vzrok, je pa eden od njih. Prav tako smo na seji sveta razpravljali o zunanjih vzrokih, ki so predvsem cene hrane in nafte. Na tem področju vzroki vsekakor obstajajo, vendar pa po mnenju članov sveta ne pojasnjujejo celotne inflacije. Posebej ker imamo prenos uvožene inflacije v domače cene bistveno močnejši, kot je v tujini. Če se cena hrane poveča za 1 odstotek, se pri nas bistveno bolj povečajo končne cene kot v tujini. Zato smo želeli ugotoviti, kaj je vzrok za to. Eden od vzrokov je po našem mnenju razmeroma slaba konkurenčnost naših trgov, kar je strukturni vzrok. Tako smo pri tem menili, da je treba konkurenčnost v nekem smislu povečati, da ne bi bil mogoč tako hiter ali visok prenos uvožene inflacije v domačo inflacijo. Kako to narediti? To ni enostavno, vendar menim, da je politika države praktično ves čas od leta 1990 dalje in tudi danes precej dobrohotno gledala na t. i. domače šampione, češ da je to koristno. Po mojem osebnem prepričanju je to koristno predvsem za šampione. Če jih namreč država štiti, jim omogoča doseganje višjih dobičkov in oni se pač obnašajo primerno položaju na trgu in dvigujejo cene, če jih lahko. Če jim tega ne bi omogočili, jih ne bi. Očitno je, da je to pri nas nekoliko laže, saj je država štivila domače šampione. Menim, da je tovrstna politika popolnoma zgrešena. Nič se ne sme štiti, gospodarstvo je za to, da služi in ima dobičke, vendar na konkurenčnem trgu. Ščititi je treba domače prebivalstvo, to pomeni vse nas. Nacionalno ščitenje domačih šampionov z visokimi dobički gre namreč v breme državljanov, ki moramo le-tem plačevati višje cene, kot bi bilo to potrebno. Teh šampionov pa je kar ▶

► nekaj. Ne bom imenoval nobenega, ni pa med njimi samo trgovina, so še druge dejavnosti, tudi infrastrukturne. Končni interes učinkovitega gospodarstva in učinkovite države je čim nižja cena za državljanke, za potrošnike, ne čim večji dobiček nekega podjetja. S tem želim povedati, da je to eden od vzrokov, zakaj imamo tudi inflacijo s strani strukture našega trga. Poleg tega so tukaj še drugi elementi, ki smo jih omenjali. Predvsem je bila v zadnjem obdobju precej visoka kreditna aktivnost bank in ta je deloma omogočala financiranje infrastrukture, deloma pa je pospeševala tudi povpraševanje gospodinjstev, čeprav se v statističnih podatkih ne zazna, da je prišlo do večjega naraščanja povpraševanja. Ljudje, ki so se zadolževali, so kupovali vrednostne papirje, plačevali potovanja v tujino in podobno in so precej neobčutljivi za povišanja cen. Velja seveda za tiste, ki si to lahko privoščijo. V tem primeru govorimo o t. i. premoženjskem efektu, kar pomeni, da se človek počuti bolj bogat in laže zapravlja na trgu. To pa tistim, ki ponujajo, omogoča, da laže dvigajo cene. Naštel sem torej štiri vzroke rasti inflacije: proračun, zunanja inflacija, kreditna aktivnost, struktura trga. Lahko bi še kaj dodali, vendar je svet BS želel poudariti, da je problem inflacije večplasten in ga ni mogoče reducirati samo na en element. Naloga BS je, da na to opozarja, pri tem pa ne trdimo, da zagotovo vemo, kateri vzrok je najpomembnejši. Vsekakor pa se ne moremo strinjati s tem, da je samo hrana tista, ki je povzročila inflacijo, vse drugo pa je v redu.

Kakšno je vaše stališče do uravnoteženosti državnega proračuna?

Pri tako visoki gospodarski aktivnosti je težko razumeti, da proračun zaradi visokih davkov ne more biti uravnotežen. To je tudi stališče EU.

Kako pa gledate na proračunski primanjkljaj?

To boste morali vprašati ministra za finance. Osebnostno bi bil zelo zadovoljen, če bi bil proračun izravnani ali pa bi imeli presežek. Ko se bo

ki jih sicer lahko razporedimo po letih. Tako kot razumem EU, bi tudi jaz zagovarjal politiko uravnoteženega proračuna v takšnih razmerah, kot so danes, ali pa celo presežke.

Številni govorijo o modelu Irske, drugi opozarjajo na portugalski primer. Kaj menite vi?

Irska je rasla zelo hitro, tako kot mi zdaj, samo da je imela proračunski presežek. Prepričan sem, da bi ga lahko imeli tudi mi. Pogosto se sliši kot razlaga za našo višjo inflacijo t. i. Balasa-Samuelsonov učinek, v katerem gre za naslednje: če gospodarska rast v državi tako hitro raste, pomeni, da se produktivnost v sektorjih, kjer se prodaja v tujini, v t. i. tržnih sektorjih (industrija, storitve), zelo hitro povečuje. To omogoča večje zaslužke in boljše plače, vendar pa višje plače pričakujejo vsi v gospodarstvu, kar pomeni tudi v dejavnostih, ki niso tržne. To pa je ves javni sektor in vse tisto, kar ni podvrženo konkurenci. Zaradi tega pritiska nujno prihaja do dviganja cen, ker se višje plače vgrajujejo v cene, zato naj bi država, ki hitro raste, imela opravičilo, da ima tudi nekoliko višjo inflacijo. To opravičilo je v bistvu že vsebovano tudi v t. i. maastrichtskem kriteriju, ki pomeni, da se je treba primerjati s tremi državami, ki imajo najnižjo inflacijo in 1 do 1,5 odstotka nad to povprečno inflacijo. Maastrichtski kriterij je okrog 2 odstotka, kar je tudi srednjeročni cilj ECB. To pomeni, da je povečevanje produktivnosti in t. i. Balasa-Samuelsonov učinek že vsebovan v tem maastrichtskem kriteriju. Ne moremo torej razlagati, da je inflacija 3,8, 4 ali 5 odstotkov izključno posledica Balasa-Samuelsonovega učinka.

Kako naprej? Sindikati zahtevajo višje plače, dr. Marjan Senjur pa je prepričan, da inflacija ne more preseči meje 5 odstotkov glede na to, da smo v evroobmočju ...

Naprej je vse odvisno od predpostavk in obnašanja. Predpostavke, ki smo jih upoštevali v napovedih za leto 2008–2009, kjer napovedujemo inflacijo precej nad 2 odstotka, vendar ne nad 4 ali celo 5, čeprav bi šlo tudi nad to

ne dejavnosti in izravnati proračun. Razumel sem tudi izjave predstavnikov vlade, da bodo pogledali, kakšna je struktura trga, in da bodo poskušali povečati konkurenčnost v nekaterih dejavnostih. Treba bo pogledati deloma tudi socialne transferje, predvsem smo pa priporočali, da se v zahtevah po povišanju plač upošteva sprememba konkurenčnosti na ravni posameznega podjetja, ne na ravni panoge. To pa zato, ker podjetja znotraj panoge različno delujejo. Zato zahteve po povečanju plač na ravni panoge lahko povzročijo velike težave posameznim podjetjem. Tistim, ki jim ne gre dobro, plač pač ne morejo povečati. Če bodo sindikati pri tem razumni in bodo to upoštevali, bo v redu, sicer se lahko zgodi, da bodo zaposleni ostali brez službe, kar pa je najslabša situacija.

Poslovne banke in menedžerski odkupi. Ali ima Banka Slovenije dovolj velik nadzor nad poslovnimi bankami, ki dajejo visoko tvegana posojila za (menedžerske) prevzeme?

Načeloma BS poslovne banke nadzoruje samo s stališča kapitalne ustreznosti, kar pomeni, da nadzorujemo, če so njihove naložbe takšne, da ohranjajo banko solventno, se pravi, da banka ne bi mogla propasti. Po informacijah, ki jih imamo, je sicer kar nekaj teh menedžerskih odkupov, vendar v nobeni banki s tem ni ogrožena njihova solventnost. Na podlagi posameznih zgodb, ki jih slišimo, o katerih pa nimamo dovolj informacij, ne moremo ukrepati. Sicer pa gre v teh primerih v nekem smislu za zavarovana posojila. Delnice, ki jih menedžerji s posojili odkupijo, so zastavljene kot zavarovanje teh posojil. Pri tem se seveda lahko vprašamo, ali so te delnice res toliko vredne. Osebnostno menim, da so banke ocenile njihovo vrednost, v BS pa nimamo nobenega razloga, da bi na tem področju ukrepali. Drugače pa je, če gre pri tem za izrabo notranjih informacij. Poslovne banke, ki posojajo, posojajo v imenu svojih lastnikov in pri tem kreditirajo nekoga, ki ga nekdo morda sicer nima rad, vendar to ni razlog za ukrepanje s strani BS. Verjetno pa drži, da na tem področju prihaja tudi do zlorab notranjih informacij, vendar pa mora to preverjati agencija za trg vrednostnih papirjev. Več od tega ne morem povedati, ker BS ni pristojna za to presojanje.

Menite, da se mogoče menedžerski odkupi dogajajo tudi s posojili tujih bank in da osrednja banka ni seznanjena z vsem?

To je mogoče. V tem primeru BS sploh nima nobenega razloga za ukrepanje, saj so banke same ocenile tveganje in posojajo denar. Kakšno lastniško strukturo bodo s tem povzročile, je drugo vprašanje, o katerem se bi dalo razpravljati, vendar to že prehaja področje pristojnosti osrednje banke; če hočete politično, sociološko, etično, kakor koli. To je lahko problem in tega ne minimaliziram, v razpra-

Nekateri govorijo celo o zlati dobi Slovenije, ampak ta se mora poznati tudi na računu Slovenije, to je na proračunu. V njem je treba nekaj prihraniti.

gospodarska rast znižala, bodo davki manjši, za obveznosti proračuna pa vemo, da je 85 odstotkov le-teh fiksiranih z zakonom. Zdaj so dobri časi, nekateri govorijo celo o zlati dobi Slovenije, ampak ta se mora poznati tudi na računu Slovenije, to je na proračunu. V njem je treba nekaj prihraniti. Na tem področju je tako kot pri posamezniku. V dobrih časih je treba ustvariti rezervo za slabe čase. Ne smemo se vedno izgovarjati na prioritete in obveznosti,

mejo lahko, če bi šlo za zelo neugodna gibanja pri nafti in cenah hrane. Da bi bila meja 5 odstotkov, absolutno ne drži. Ta je lahko kjer koli, vendar to pomeni, da bomo imeli izredne težave v naši izvozni konkurenčnosti. Če bi povišali plače, bi dejansko postali izvozno nekonkurenčni in bi bili prisiljeni zmanjšati aktivnosti. Kako torej naprej? Menim, da bi država morala najprej pogledati svoj proračun, mogoče malo upočasniti infrastrukturo

vah in dnevni obravnavi pa se to prikazuje kot afera. To so lahko afere, vendar BS na afere žal ali pa na srečo ne more reagirati. Naša naloga je zelo jasna: cenovna stabilnost in stabilnost finančnega sistema. Če je finančni sistem stabilen, pri čemer se kreditirajo osebe dvomljive etične, politične ali kakršne koli provenience, se v BS ne moremo spuščati.

Zanima me, kakšno je vaše osebno stališče do soudeležbe zaposlenih pri dobičku podjetij?

Teh idej ne poznam tako dobro in nisem nikoli temeljito preučeval tovrstnih ureditev v svetu, menim pa, da za socialno ravnotežje ni slabo, če so zaposleni soudeleženi pri dobičku. V tem pogledu se lahko razglasim za levičarja, ker mislim, da je socialno ravnotežje vrednota. Preveliko razslojevanje ni dobro. A da me ne bi narobe razumeli: sem za tržno in konkurenčno gospodarstvo, zasebno lastnino, umik države iz gospodarstva. Po tej strani sem popoln desničar ali liberalec, ki s socializmom nima nobene zveze. Po svojem prepričanju sem mnenja, da je dejansko za družbo koristno, če je nekoliko bolj uravnotežena, kot so npr. skandinavske družbe. Ali smo to sposobni narediti ali ne, je glede na vse te afere, zamere in nevoščljivosti drugo vprašanje. Žal je tržni sistem takšen, da povzroča velike razlike. Pri tem je treba imeti korektive, ki jih podpiram, vendar pa na to, v kakšni meri in do kod, žal nimam odgovora. Vsekakor bi verjetno težko zagovarjal družbo, kjer je pet ali deset družin super bogatih, vsi drugi so pa brez vsega oziroma popolnoma pravno nezavarovani. To bi me motilo.

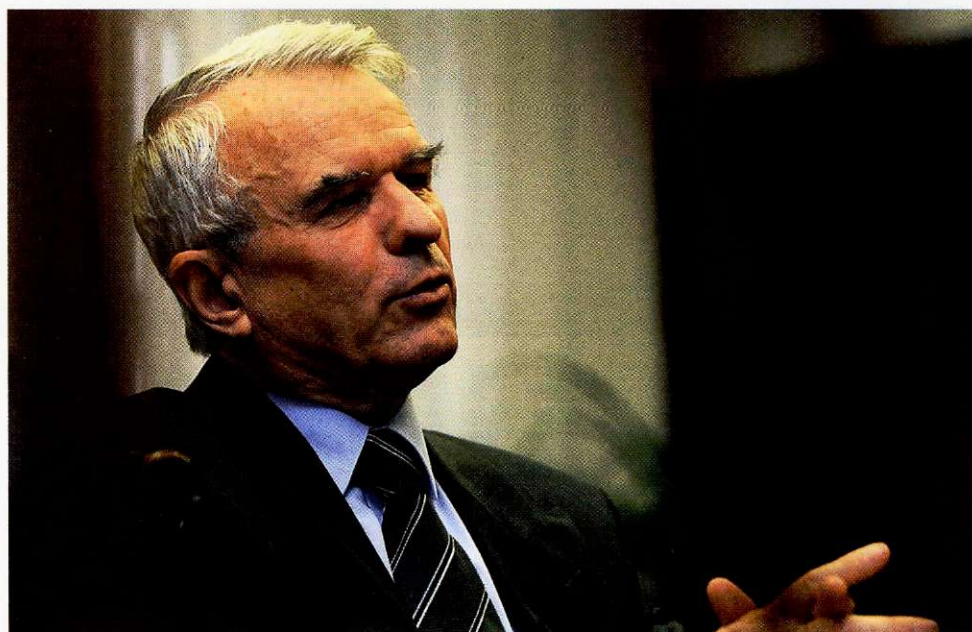
Ali ste zdaj v banki ali morda kdaj prej v svoji bogati delovni praksi zasledili, da bi se v času lastninjenja nekdanjega družbenega premoženja kapital, ki se je odlil v tujino, vračal zdaj domov po drugih poteh, morda tudi za menedžerske odkupe? Ali je tovrstne podatke sploh mogoče kje dobiti?

Teh podatkov žal nimam, podatke je tudi zelo težko dobiti. Kot ste sami ugotovili, je morda tudi tisti kapital, ki ga zdaj tuje banke posojajo posameznikom, del tega. Nekaj denarja iz naslova lastninjenja je odšlo na tuje račune, saj veste, da imamo nekaj kapitalskih družb, ki so ustanovile podjetja v tujini. Žal vsega ni mogoče preveriti. To je žal tranzicijsko obdobje, in kot je bilo tranzicijsko obdobje v 19. stoletju v razvitih kapitalističnih državah, tako je zdaj pri nas.

Kakšno pa je vaše stališče do privatizacije bank oziroma tega, da morata na primer NLB ali NKBM ostati v večinski slovenski lasti?

Pri tem menim, da bi bilo zelo primerno in koristno, če bi se ti dve banki predvsem privatizirali in bi država prodala svoj delež. In to res zasebnemu sektorju. Težko vprašanje pa je, kdo so ti primerni investitorji: ali so to strateški investitorji z več deleži ali so to lahko

posamezniki. Verjetno je potrebna kombinacija. Če imamo domače strateške lastnike, ki bi učinkovito vodili banko, potem je domači lastnik popolnoma zaželen in koristen. Če pa tega nimamo, je treba razmišljati tudi o tujcih. V Evropi s prostim pretokom kapitala, delovne sile in blaga težko rečemo, da ne bomo nič pustili tujcem, čeprav je bančni sektor v tem smislu seveda specifičen. Ni pa toliko specifičen, da bi moral ostati stoddostno v slovenskih rokah. Osebno sem za banke, ki so učinkovite, ki bodo servisirale gospodarstvo učinkovito in poceni, kolikor je to mogoče, nisem pa za banke, ki bi bile v domači lasti in neučinkovite in bi morali mi to plačevati.



Če bi povišali plače, bi dejansko postali izvozno nekonkurenčni in bi bili prisiljeni zmanjšati aktivnosti.

Tu je vaše stališče podobno kot pri trgovinah, kaj pa pogosto tako opevani nacionalni interes?

Pojem nacionalnega interesa je pogosto zlorabljen. Seveda se zavzemam za nacionalni interes, vendar pod istimi pogoji kot kjer koli drugje. Pogosto pa je nacionalni interes interes tistih, ki so ta čas zaposleni v teh ustanovah in imajo visoke dobičke ter bi želeli, da tako tudi ostane. Potem pa te stvari prodajajo kot nacionalni interes, čeprav to ni. Nacionalni interes je učinkovito bančništvo, učinkovita trgovina, učinkovita industrija. Nacionalni interes je učinkovitost za nas, državljane, ne za tiste, ki so v takšnih družbah ali ustanovah zaposleni.

Ali lahko pričakujemo višje obrestne mere in ali bi bilo morda v državi drugače, če bi vodenje denarje politike imela še vedno BS?

O temeljnih obrestnih merah ne morem povedati popolnoma nič, ker je to stvar Evropske

centralne banke, ta pa se bo odločila glede na gospodarske razmere v celotni EU, ne samo v Sloveniji. Kar se tiče obrestnih mer, ki jih naše banke zaračunavajo za posojila gospodarstvu in prebivalstvu, se te deloma že nekoliko razlikujejo in so vezane na trg, na katerem naše banke delujejo. Če se bodo viri podražili, je seveda mogoče, da se bodo tudi obresti za posojila deloma povišale. Vendar tega ne čutim kot velik problem, saj se nekaj bistvenega na tem področju ne bi smelo zgoditi, poleg tega bi bilo pa zelo zaželeno, da se kreditna aktivnost nekoliko upočasni, saj je bila rast posojil v zadnjih nekaj letih zelo visoka. To bi tudi pripomoglo k umiritvi pregrelosti.

Kakšna je zdaj vloga BS in guvernerja po vstopu Slovenije v EU, kaj so njene in vaše pristojnosti?

Denarno politiko uravnava ECB za celotno področje EU, kar pomeni, da se politika obrestnih mer določa v Frankfurtu. Kaj bi bilo v tem trenutku boljše za Slovenijo, ne bom razpravljajal. Dejstvo je, da nimamo tega instrumenta v rokah in to je izguba za nas. Denarne suverenosti, to je denarne politike in količine denarja v obtoku ne določamo mi. Po drugi strani pa imamo še vse funkcije, ki so zelo pomembne – od nadzora, zagotavljanja vseh informacij, sodelovanja v ustanovah EU in ECB, kjer s svojimi pogledi lahko tudi delujemo in vplivamo. Položaj vseh osrednjih bank držav, ki so vstopile v evroobmočje, teh je ta čas 13, je drugačen kot pred vstopom. ■

(Intervju je v celotni objavljen na spletni strani www.demokracija.si)



Spominška slovesnost v Logu pri Vipavi je bila kljub odpovedi politikov.

Zmaga laži nad resnico

V. M., foto: arhiv Demokracije

Kdo je bil predvojni ban Dravske banovine dr. Marko Natlačen, ki so mu v soboto želeli postaviti spomenik v rodni Mančah pri Vipavi, pa so se politiki ustrašili sovražnih in lažnih izjav borcev in njihovih sopotnikov?

Za soboto, 13. oktobra, je bilo napovedano: V Mančah v Vipavski dolini bodo ob slavnostnem nagovoru finančnega ministra in predsednika NSi Andreja Bajuka odkrili kip banu dr. Marku Natlačenu. Po tej napovedi pa se je začela gonja ostankov komunizma.

Duh iz steklenice Postavitev spomenika nekdanjemu banu Dravske banovine dr. Marku Natlačenu, rojenemu v Mančah, je na javnem zemljišču sporna, saj gre za narodnega izdajalca, je dejal predsednik ajdovskih in vipavskih borcev Božo Novak. »Kmalu po okupaciji in priključitvi Ljubljanske pokrajine fašistični Italiji je Marko Natlačen v imenu slovenskih meščanskih strank poslal Mussoliniju – dučuju zahvalno spomenico, ki je napisana v izredno vljudnostnem tonu ... Tako izražene besede, kot so: lojal-

nost, vdanost, zahvalnost, zanesljivost niso ponazarjale mišljenja večine Slovencev, še manj pa Primorcev,« je zapisal v javnem pismu, naslovljenem *Pobegli duh iz steklenice*.

Zgodovinska resnica Dr. Boris Mlakar, strokovnjak za zgodovino druge svetovne vojne na Inštitutu za novejšo zgodovino, je ob teh očitkih dejal, da gre za ponaredek Natlačenovega pisma, ki je bil objavljen v ljubljanskem časopisju. »Originalno pismo, ki je nastalo pod prisilo visokega italijanskega komisarja, je bilo sicer vljudno, a ne tako ekstremno, da bi ga zaradi tega mogli imenovati izdajalec,« pravi Mlakar in dodaja, da je bil Natlačen »predstavnik oblasti, ki je deloval skladno s takrat veljavniimi mednarodnim vojnim pravom ob predaji oblasti«. Zatrnil je tudi, da je bil Natlačen v svojem času vidnejši član pomembne politič-

ne stranke SLS ter tako v tedanji družbi pomemben ud. »Potrebno se je vprašati, kdo je bil zaradi njegovega delovanja oškodovan, prikrajsan ali celo ubit,« je poudaril. Natlačen je bil »tipičen meščanski politik stare šole, ki Slovincem ni

želel škodovati, ampak se je zgolj oportunistično prilagodil«. Dodal je, da je to dejanje »laže bolj celostno razumeti v luči dejstva, da je Natlačen ob svojem prvem obisku Rima poročal o nasilju, ki so ga nad slovenskim narodom na Gorenjskem in Štajerskem izvajali nacisti, tudi izseljeniški vladi«.



Dr. Marko Natlačen

Uzurpatorji Tigra Na odkritje spomenika Natlačenu so se odzvali tudi v Društvu za negovanje rodoljubnih tradicij TIGR Primorske. Postavljati spomenik ali spominško znamenje na Primorskem nekomu, ki je poslal zahvalno pismo dučuju, potem ko je ta že četrto stoletja s »svojimi fašističnimi hordami izvajal teror in raznarodovalno politiko nad Slovenci, pomeni slaviti nekoga, ki je zanikal boj primorskih rodoljubov, duhovnikov, učiteljev, trpljenje in ponižanje upornega primorskega prebivalstva in

organizacijo TIGR«, je za STA dejal predsednik društva Marjan Bevk. »Ti, ki danes postavljajo ta spomenik, zasmehujejo boj, trpljenje in žrtve primorskega ljudstva od konca prve svetovne vojne do osvoboditve, organizacijo TIGR in primorske partizane ter priključitev Primorske matični domovini,« je bil oster Bevk.

»**Koordinacija**« Nekakšna »koordinacija združenja borcev NOB« iz Ajdovščine, Vipave, Idrije, Cerknega, Nove Gorice in Tolmina je izdala sporočilo, v katerem je zapisala, da je bil Natlačen Primorec le po rodu, ne pa tudi po duši, in da je okupator kot posledico banovega umora izvedel likvidacijo 24 talcev. Očitno ta »koordinacija« še vedno živi v svojem srednjem veku, saj Natlačenu očita umor 24 talcev, tistih »talcev«, ki so jih Italijani postrelili pred Natlačeno hišo, potem ko je v njej komunistični atentator umoril dr. Marka Natlačena, takrat v Sloveniji najvišjega slovenskega politika. Talce imajo torej na svoji duši komunisti, katerih dedič je očitno ta »koordinacija«.

Županova kapitulacija Župan občine Vipava Ivan Princes se je odzval na protestno pismo, ki ga je nanj naslovlilo predsedstvo Zveze združenj borcev za vrednote NOB. Ob tem je zanikal, da bi s svojim sodelovanjem oblatil kogar koli. Zapisal je, da sam ne namerava ničesar »oprati«, saj meni, da ni ničesar oblatil, še najmanj pa izbojevane zmage NOB. »Ne nazadnje občina Vipava sodeluje in sofinancira srečanja borcev in veteranov ter spominske plošče rojakom in domačinom, ki so pomembno pripomogli k razvoju dogodkov, po katerih je Slovenija danes lahko svobodna in demokratična država. Res sem župan že četrti mandat, očitno pa sem šele zdaj spoznal, da nekateri demokracijo in svobodomiselnost pojmujejo s tem, da moraš govoriti izključno njihov jezik, sicer si že sovražnik ljudstva; od njim poznane človeka se nenadoma preleviš v zagrizenega nasprotnika.« Dodal je, da se zaveda, da smo v predvolilnem času, vendar se kljub temu »takšnih igric« ne gre več.

Kot je še pojasnil, se je v celotni zgodbi znašel, potem ko se je nanj obrnil Mirko Kovač, ki je o Natla-

čenu napisal knjigo, in ga prosil, naj mu pomaga poiskati nadomestno lokacijo za postavitev doprsnega kipa. »Glede na to, da je bil ban Natlačen svoje čase Mančan, sem navezal stik s svetom krajevne skupnosti Manče. Ta postavitev spomenika ni nasprotovala in je dala tudi svoje soglasje za njegovo postavitev.« To je bilo po njegovih navedbah vse. Dodal je še, da občina ne sodeluje pri postavitvi spomenika, prav tako ni sofinancirala njegove izdelave: »Sam pa se prireditve lahko udeležim kot vsakega dogodka, ki poteka na našem območju.«

Kapitulacija politikov Toda že dan kasneje si je vipavski župan Ivan Princes premislil. Dejal je, da je več kot očitno, »da čas še ni zrel za postavitev spomenika banu Natlačenu, ki je postal sporna osebnost za širšo slovensko javnost«. Po njegovem mnenju bo tako treba počakati na Natlačeno rehabilitacijo. Ni čisto jasno, kaj je župan Princes s tem mislil. Le kdo, predvsem pa zaradi česa naj bi Natlačena rehabilitiral?!

Kot govornika pri odkritju spomenika sta bila napovedana minister Andrej Bajuk in poslanka SDS Eva Irgl. Oba sta svoj nastop odpovedala, prvi že v ponedeljek, 8. oktobra, druga pa dan kasneje. Eva Irgl je v izjavi za javnost zapisala, da se odkritja spomenika ne bo udeležila zato, ker ne želi biti navzoča na dogodku, ki je v nasprotju z zgodovinsko povezanostjo Primorcev: »Moj način političnega delovanja izhaja iz povezovanja in ne razdvajanja.«

Dr. Marko Natlačen Poglejmo torej, kdo je bil dr. Marko Natlačen. Rodil se je leta 1886 v Mančah pri Vipavi. V Gorici je obiskoval gimnazijo in nadaljeval šolanje v Ljubljani, kjer je prebival v Alojzijevišču, kamor so sprejemali najboljše dijake. Po končani gimnaziji je leta 1907 odšel na Dunaj študirat pravo. Promoviral je leta 1912, bil nato pravnik in od leta 1919 samostojni odvetnik v Ljubljani. Deloval je v katoliških študentskih organizacijah, bil predsednik Slovenske dijaške zveze, aktiven v Slovenski krščanski zvezi in pri Orlu, pri katerem je bil v letih 1925–1927 predsednik.



Natlačena rojstna hiša v Mančah



Nestrpnost in sovraštvo preprečila postavitev Natlačenovega kipa.

Leta 1926 je bil izvoljen za podpredsednika SLS in s tem je postal drugi človek največje slovenske stranke, za predsednikom dr. Antonom Koroščem. Bil je v skupščini ljubljanske oblasti in predsednik oblastnega odbora. Prvo leto kraljeve diktature leta 1929 je bil komisar istega odbora, vendar je že novembra istega leta svoje posle izročil Sernecu, ki ga je imenoval kralj, in se umaknil z vseh javnih funkcij. Nato je delal v kulturnih organizacijah in bil predsednik Katoliškega akademskega starešinstva. Potem ko je vodstvo SLS leta 1932 razglasilo ljubljanske punkcije z zahtevo po večji avtonomiji Slovenije, je beograjski režim aretiriral vodje SLS in med njimi dr. Natlačena. Leta 1933 ga je konfiniral v Bilečo, nato v Gacko in Sarajevo, od koder se je vrnil šele po 21 mesecih.

Ban Dravske banovine Septembra 1935 je bil imenovan za bana Dravske banovine. Izkazal se je kot sposoben upravitelj, ki je zavzeto skrbel za gospodarski napredek, socialne in civilne potrebe in kulturni razvoj prebivalstva banovine (Slovenije). Še vedno so se čutili

posledice velike ekonomske krize. Prizadeto je bilo predvsem kmečko prebivalstvo. Moratorij na dolgove je zahteval sanacijo bančnega sistema, ki jo je banovinska uprava aktivno podprla.

Gospodarska rast je omogočala številne projekte na kulturnem in narodnem področju: ustanovitev glasbene akademije, izdajanje zbornikov ob obletnicah pomembnih Slovencev (med njimi izdaja umetniških zbornikov Groharja in Jakopiča) in predvsem graditev Narodne in univerzitetne knjižnice. Že kot nekdanji oblastni predsednik se je Natlačen zavzel za Društvo znanosti in umetnosti, ki je bilo predhodnik Slovenske akademije znanosti in umetnosti. Pozneje je za SAZU odkupil Robidovo knjižnico. Z dr. Antonom Koroščem je bil v prvi obrambni vrsti ob beograjskih grožnjah mladi ljubljanski univerzi. Nov zagon je dobila modernizacija ter graditev cestnega omrežja. Pospešeno se je izvajala tudi elektrifikacija celotnega ozemlja banovine. Ker je Dolenjska s Suho krajino veljala za manj razvito, je ban prav tam podprl številne projekte elektrifikacije in preskrbe z vodo.



Kip dr. Natlačena je delo kiparja Draga Tršarja.



Mirko Kovač je o dr. Marku Natlačenu napisal knjigo.

► Pred dvema uničevalcema

Ob napadu treh okupatorjev na Slovenijo je bila na banu Natlačenu vsa teža novih časov in hudih preizkušenj. Le malo pred tem je umrl dr. Anton Korošec, ki je bil pred tem dve desetletji najpomembnejši slovenski politik. Na dan okupacije je bil v Beogradu med bombardiranjem ubit dr. Franc Kulovec. Še pred napadom se je v tujino umaknil dr. Miha Krek, ki je takrat postal najvišji slovenski politik. Tako je dr. Natlačen nenadoma ostal sam in »na čistini« pred novo fronto, ki sta jo sestavljali dve veliki nasilni ideologiji: nacifazizem in komunizem. Obe sta se med vojno srečali in se odlično dopolnjevali. Proti takšnemu uničevalnemu stroju ni imel nihče nobene možnosti.

Seveda je dr. Natlačen od prve ure okupacije reševal, kar oziroma kolikor se je reševati sploh dalo. Iz njegovega podrobnega poročila, ki ga je napisal poleti 1941 in je bilo v Sloveniji vse do pred nekaj leti neznano, še danes pa ga poznajo le redki (objavljeno je bilo leta 2001 v strokovni publikaciji *Prispevki za novejšo zgodovino* in leta 2006 ponatisnjeno v knjižici *Ban dr. Marko Natlačen*, ki jo je sestavil Mirko Kovač), se zelo jasno vidi izjemna težavnost razmer, v katerih se je znašel Natlačen kot političnoupravni

vodja Slovencev. Najprej je moral reševati razmere med umikom jugoslovanske vojske, potem med prihodom okupatorja v Ljubljano, potem pa je poskušal vplivati na italijanskega okupatorja, da bi se do okupiranega naroda obnašal čim bolj prizanesljivo, vendar ni mogel veliko storiti, saj so okupatorji začeli hitro izvajati popolno oblast in nasilne ukrepe proti narodu.

Zmaga nasilja Na dan napada, 6. aprila 1941, je s pripadniki vseh legitimnih strank v Ljubljani ustanovil Narodni svet kot najvišje politično telo. Zasedal je vsak dan, dokler ga Italijani 17. aprila niso odpravili. 26. maja so Italijani ustanovili konzulto, v kateri so bili tudi predstavniki slovenskih oblasti. Že na njeni prvi seji 3. junija je visoki komisar Grazioli, najvišji politični predstavnik okupatorja v Ljubljani, določil, da bo konzulto 8. junija v Rimu sprejel duče. (Mussolini). Na sprejemu je Natlačen Mussoliniju izročil spomenico z izčrpnim besedilom o nasilnem ravnanju nemškega okupatorja in ga prosil za pomoč. Srečali so se tudi s papežem, ki mu je Natlačen prav tako izročil spomenico o nemškem nasilju nad Slovenci.

Natlačen je Graziolija večkrat prosil, naj bo prizanesljiv do Slovencev in naj izpusti aretirane Slo-

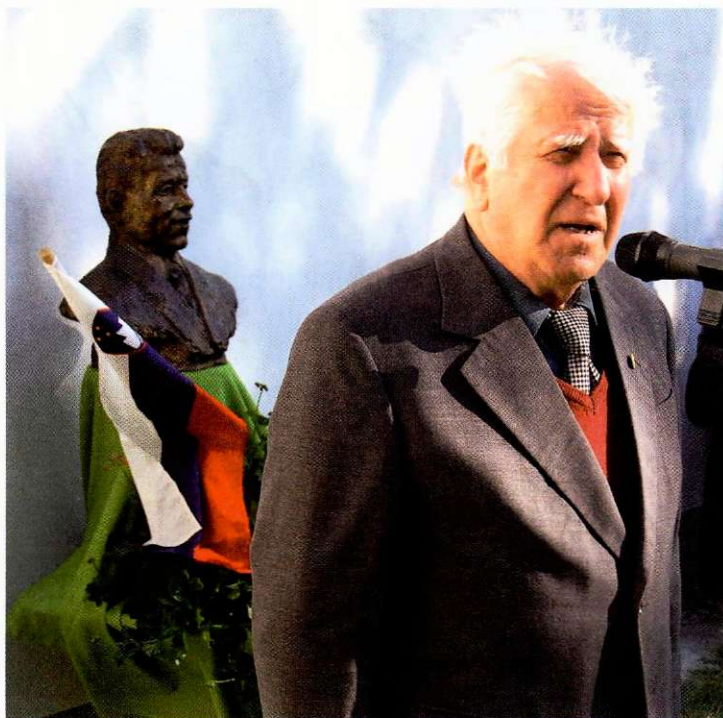
vence. Ker so bili Italijani gluhi za njegove predloge in prošnje, je iz konzulte izstopil in se umaknil v zasebnost, saj s svojo navzočnostjo v njej ni hotel več dajati legitimitete Italijanom. Dokler je verjel in upal, da bo s svojim angažiranjem lahko vplival na obnašanje okupatorja, je to počel, ko pa je ugotovil, da nima nobene moči, se je umaknil.

Očitki zločincev Že med vojno so mu komunisti in tudi nekateri drugi očitali, da je kolaboriral z okupatorjem. Komunisti so pri tem imeli seveda svojo računico, saj so komaj čakali, kako bi lahko svoje nasprotnike in kasnejše žrtve čim bolj oklevetali z očitki o narodnem izdajstvu. Še posebej vpadljivo je bilo potovanje v Rim in tako imenovani poklon Mussoliniju ter besedila »zahvale«, ki so v zvezi s tem nastala. Vse to je Natlačen natančno pojasnil v svojem poročilu, v katerem je razložil vse okoliščine obiska in teh besedil. Bistvo vsega je bilo, da je poskušal pomagati narodu, katerega legalni in legitimni vodja je bil, da bi čim manj čutil pogubne posledice okupacije in vojne, po drugi strani pa ga je okupator ves čas postavljaj pred dejstva – od obiska do prirejenih izjav, ki so šle v javnost, ne da bi na to lahko Natlačen kakor koli vplival. Takoj ko je spoznal, da okupator z njim manipulira in

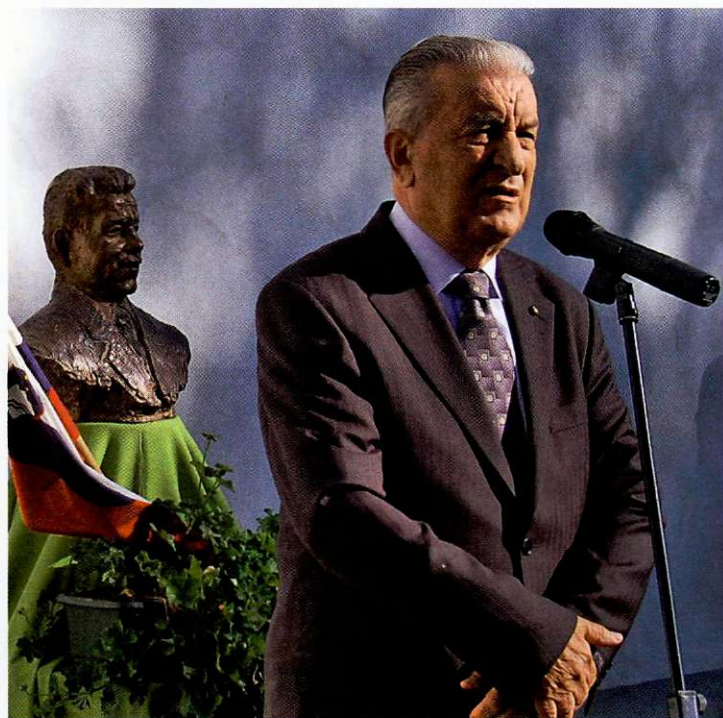
da vodi svojo propagandno igro, se je umaknil.

Natančno branje takratnih dogodkov in razmerij sil pokaže, da pri dr. Marku Natlačenu nikakor ne moremo govoriti o nedovoljeni kolaboraciji, ki mu jo zagovorniki revolucionarnih izročil še vedno očitajo. To, čemur rečejo kolaboracija in kolikor je te »kolaboracije« bilo, je bil izjemno nevhvaležen poskus pomagati narodu in prav nič drugega. Vse drugo, trditve, da je bil kolaborant in narodni izdajalec, je podlo podtikanje komunistov, ki jim je to koristilo že pri njegovem umoru, danes pa so to neodgovorna govoričenja tistih, ki jih resnica sploh ne zanima, zanima pa jih kulturni boj proti, po njihovo, političnim oziroma celo ideološkim nasprotnikom. Gre torej za umazan politični boj, ki traja že od leta 1941.

Morilec – narodni heroj V soboto, 13. oktobra, je preteklo 65 let, ko so leta 1942 komunisti na Natlačenov dom poslali v duhovnika preoblečenega morilca Franca Stadlerja-Pepeta, da je Natlačena ustrelil. Tega atentata je bil najbolj vesel vodja komunistične revolucije Edvard Kardelj. Do takrat je VOS, ubijalska organizacija Osvobodilne fronte oziroma Komunistične partije Slovenije, ubila že več sto Slovencev. Po voj-



Justin Stanovnik, govornik na slovesnosti v Logu pri Vipavi.



Anton Drobnič, predsednik Nove Slovenske zaveze

ni je komunistični režim zločinca Stadlerja razglasil za »narodnega heroja«. Edini cilj komunistov na začetku okupacije Slovenije je bil zasedba oblasti, glavno sredstvo, kako priti do tega cilja, pa sta bila umor in laž. Če vzamemo v roke kazenski zakonik, je bilo oboje v razsežnostih genocida.

»Jaz nisem nič!« Kljub kapitulaciji politikov prejšnji teden je spominska slovesnost v Vipavski dolini bila. V soboto je bila najprej maša v božjepotni cerkvi Marije tolažnice žalostnih v Logu pri Vipavi, po maši pa pred cerkvijo spominska slovesnost. Organizator slovesnosti Mirko Kovač je v ta namen pred cerkvijo razstavil kip dr. Marka Natlačena, ki mu za zdaj ni usojeno, da bi stal v Natlačenuvi rojstni vasi Mančah. Na slovesnosti sta govorila prof. Justin Stanovnik in Anton Drobnič, predsednik Nove slovenske zaveze. Stanovnik je najprej govoril o tem, zakaj so komunisti na začetku vojne ubili Natlačena. Komunisti so med vojno veliko ubijali, je dejal. To je bil način, kako se človek zaveže neki ideji in skupnosti – z ubojem človeka. S tem so hoteli tudi pokazati, da so nad vsem, da so pripravljene absolutno na vse. Ob teh umorih so bili ljudje presunjeni. Natlačen je bil, je poudaril Stanovnik, prvi človek slovenske politike. Predstavljal je določene

slovensko kulturo. Z njegovim umorom so komunisti pokazali, da bodo s to kulturo obračunali. Natlačena so ubili komunisti, ki so bili preoblečeni. Preoblečili so se v NOB, Natlačenov morilec pa je bil preoblečen v duhovnika. Natlačen je bil kot ban predsednik slovenske republike. Ob tem se je Stanovnik vprašal, kako to, da na tej slovesnosti ni nobenega slovenskega politika. Zakaj ni predsedniških kandidatov? Odgovoril je: »Ker nam v vseh svojih predvolilnih nastopih govorijo: Jaz nisem nič!« Spomnil je še na eno značilnost današnje Slovenije, v kateri je dvoje vrst znamenj: mučeniška in zločinska. Kdo se bo polastil Slovenije, se je vprašal, ali bo to zemlja zločincev ali zemlja mučenikov.

Sovraštvo do groba in naprej

Anton Drobnič, predsednik Nove slovenske zaveze, je dejal, da je predsednik zveze borcev Janez Stanovnik rekel, da je Natlačena za kolaboracionista obsodil narod. Kate-ri narod, se je vprašal. Spomnil je na odlok z dne 16. septembra 1941, s katerim so se komunisti polastili naroda. Narod so oni (partija). In ta »narod« je prepovedal drugemu delu naroda, da se spomni svojega voditelja. Prepovedali so, da opravimo svoje dejanje spomina in ljubezni. Dosegli so, da so se politiki ustrašili. Celo tisti, ki so nasledniki

bana Natlačena. Spomnil je tudi na besede Janeza Stanovnika, naj sovraštvo ne seže prek groba, in dodal, da so leta 1946 komunisti s svojim sovraštvom segli celo globo-

ko v grobove, ko so izkopali kosti dr. Marka Natlačena, njegove žene in dveh sinov ter jih uničili. »Danes hočejo uničiti tudi spomin nanj,« je poudaril Anton Drobnič. ■

Ujemite nas na novih frekvencah:

Region	Frequency (MHz)
Kranjska gora	102,3
Tolmin	91,2
Sv. Gora	107,5
Dornberk	93,2
Koper	88,9
Luchja	100,1
Ilirska Bistrica	97,3
Črnomelj	92,8
Lož	96,8
Kum	105,9
Krvavec	104,5
Rayne Koroška	95,7
Radlje ob Dravi	96,5
Boč	107,3
Kalvarija Maribor	104,5
Gornja Radgona	105,9
Murska Sobata	91,8
Postojna	89,1
Novo mesto	98,3

Postojna 89,1 MHz
Novo mesto 98,3 MHz

RADIO OGNJIŠČE

Odklonil ministrstvo

Bogdan Sajovic, foto: arhiv Demokracije

Josef Schwegel je iz skromnih razmer postal pomemben diplomat habsburške monarhije, plemič in bogat poslovnež. Lahko bi bil celo prvi minister slovenskega rodu, pa je to imenovanje iz načelnih razlogov odklonil.



Diplomat in politik baron Josef von Schwegel

Nekaterim našim rojakom je v času habsburške monarhije uspelo priti do visokih državnih položajev in s tem tudi do precejšnjega vzpona na družbeni lestvici. Eden takšnih je na primer slavni matematik Jurij Vega, ki se mu je uspelo iz socialno šibkejših slojev povzpeti do bogastva in položaja. Podobno uspešen

je bil tudi baron Josef Schwegel, ki je ravno tako izhajal iz skromnih razmer, a je napravil kariero in si pridobil plemiški naslov. V nasprotju z Vega, ki je delal kariero med vojaki, ti so v nekdanji habsburški monarhiji še najlaže napredovali po družbeni lestvici, se je Schwegel povzpел po precej bolj spolzki lestvici državnega uradnika. Med

tem vzponom je kot zvest uradnik države postal navzven popolna kopija svojega vladarja; v družbi in službi je govoril izključno nemško, poleg tega pa je tudi navzven tako kot mnogi drugi državni uradniki poskušal kar najbolj posnemati svojega monarha.

Po karieri v državni službi se je Schwegel lotil politike in tudi v njej

je nastopal kot zastopnik nemško govorečega prebivalstva. A vendar ni svojih slovenskih korenin nikoli pozabil. Z domačini v rojstnem kraju je vedno govoril slovensko ne glede na svoj družbeni položaj. Zagovarjal je tudi nekatere projekte, ki so pripeljali k razvoju naših krajev, in končno, ob svoji smrti se je s precejšnjim denarnim volilom spomnil svojega naroda, kajti za razvoj kulture je daroval milijon tedanjih avstrijskih kron.

Doma govorijo slovensko

Schwegel se je rodil 29. februarja 1836 v Zgornjih Gorjah pri Bledu. Družina naj bi bila imela tudi nemške korenine, saj naj bi bili potomci kolonistov, ki so jih stoletja pred tem tedanji fevdalni gospodje naselili v blejski okolici. Ne glede na to pa so v družini Žvegel govorili slovensko in se imeli za Slovence. Hiši, v kateri je bil bodoči diplomat peti od otrok, so domačini rekli pri Balohu, bodoči baron pa bil v okolici znan kot Balohov Joža.

Družina je bila podjetna, saj se je Josefov oče poleg kmetovanja ukvarjal tudi z gostinstvom in s trgovino. V okolici so bili torej spoštovani in za tedanje podeželske razmere dokaj premožni. Vsekakor dovolj, da so lahko otroci odšli v šole. Najstarejšega sina so poslali na Koroško, da se tam nauči jezika, v Gorje pa je prišel nemški deček, da se nauči slovenščine; šlo je torej za kulturno menjavo. Josef sicer takšne menjave ni bil deležen. Osnovno šolo je obiskoval v Gorjah, nato pa ga je oče poslal na šolanje v Beljak.

V gimnazijskih letih se je poskušil v pesništvu. Pisal je ljubezenske pesmi, sonete in pod vplivom razpoloženja v pomladi narodov 1848 tudi rodoljubne. Tege oblasti niso rade videle, zato je Josef te svoje pesmi, ki so bile seveda v sloven-

ščini, objavil pod psevdonomimom. V Slovenski bčeli je objavil nekaj naravoslovnih spisov, nekaj pesmi pa v Bleiweisovih Novicah in celo v Jugoslovanski zori v Zagrebu. Res pa je, da je z nastopom njegove državniške kariere poezija in proza v slovenskem jeziku zamrla.

Josef se je sprva sklenil vpisati na medicinsko šolo, hkrati pa se je vpisal tudi na orientarno akademijo. To je bila posebna šola, kjer so se bodoči avstrijski diplomati kalili za službo na Orientu. Na tej šoli so gojenci seveda imeli pouk o zgodovini in pravu, o pravilih lepega vedenja in mečevanju, predvsem pa o jezikih. Tako morali obvladati turško, grško, arabsko in perzijsko. Josef se je odločil, da bo njegova prihodnost v diplomaciji, zato je z medicine izpisal.

Srečni dnevi v Egiptu Schwegel je diplomiral leta 1859 in bil sprejet v diplomatsko službo. Oblasti so odločile, da ga pošljejo v Egipt, ki je bil do tedaj še del turškega imperija. Schwegel je moral prevzeti mesto na avstrijskem konzulatu v Aleksandriji. Zanimivo je, da je v Trstu pomagal nesti na ladjo 11-

temelje svojega premoženja. Kmalu je tudi sam začel sodelovati pri nekaterih poslih in si pridobil še več denarja. Kasneje so ga nasprotniki obtoževali nečednih kupčij, celo trgovine s sužnji, a jih je uspešno »povozil« na sodišču. Schwegel se je med drugim spoprijateljil z Lessepsom, ki je tedaj gradil Sueški prekop, pa tudi z več arheologi, ki so tedaj začeli raziskovati ostanke antičnega Egipta. O tem in o geografiji Egipta je napisal nekaj prispevkov in jih poslal v domovino v objavo. Še več, ob svojem dopustu v domovini je poskrbel, da je več večjih arheoloških kosov prišlo v prestolnico, z nekaj manjšimi pa je obogatil svojo zbirko.

Leta 1869 je bil cesar Franc Jožef povabljen na odprtje Sueškega prekopa in seveda je bil Schwegel med tistimi, ki so bili v vladarjevi osebni službi kot vodniki in tolmači. Cesar je opazil vnemo in marljivost mladega uradnika in se dal poučiti tudi o njegovem siceršnjem službovanju. Izkazalo se je, da ima Schwegel za seboj desetletje dolgo in vestno službo in da je bil eden najzaslužnejših za ustanovitev avstro-egiptovske banke. Vladar mu



Zvegel se je rodil v kmečki družini v Zgornjih Gorjah.



Bil je častni občan mnogih slovenskih občin, tudi Bleda.

Schwegel bi lahko postal prvi avstro-ogrski minister slovenskega rodu, vendar je to odločno odklonil.

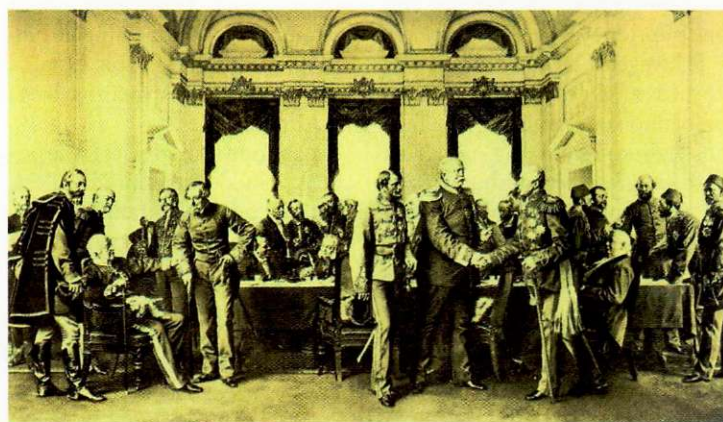
letno Mario plemenito Battisti di San Giorgio, hčerko furlanskega nižjega plemiča, ki je tudi odhajal v Aleksandrijo za zastopnika ladijske družbe Tržaški Lloyd. Skoraj desetletje kasneje se je Schwegel z Mario poročil. Popotovanje iz Trsta na novo delovno mesto je Josef opisal in poslal v Bleiweisove Novice.

Leta, ki jih je preživel v diplomatski službi v Egiptu, je Josef omenil kot najlepša v svojem življenju. Prinesla so mu uspešno kariero, ženo in ustvarila tudi bogastvo.

Precej je službeno potoval po Egiptu, saj je kot nižji uradnik konzulata opravljal službo povezovalca z egiptovskimi lokalnimi oblastmi. Po potrebi je bil tudi tolmač različnim poslovnem svoje domovine, ki so jih posli zanesli na Orient. S tem si je poleg neprav velike diplomatske plače pridobil še precejšen dodaten vir dohodkov in ustvaril

je podelil odlikovanje, temu pa je kmalu sledila plemiška diploma in tako se je po novem imenoval Josef von Schwegel. Sledila je tudi premostitev, novi plemič naj bi iz Aleksandrije odšel na veleposlaništvo v Carigrad. Med kratkim dopustom v domovini je Josef kupil posestvo z gradom Grimšče na Rečici pri Bledu in tako naložil svoje premoženje, ki si ga je zaslužil v Egiptu. Grad je postal njegov dom.

Pomemben uradnik V Carigradu je nadaljeval svojo dobro službo. Najprej je uredil precej kaotične razmere na poslaništvu, potem pa je ustanovil šolo za otroke tamkajšnje avstrijske kolonije, poleg tega pa še trgovsko zbornico. Spoznal se je tudi z raznimi poslovnimi in se tudi za svoj račun ukvarjal z različnimi posli. Postal je tudi član upravnih odborov različnih bank.



Dunajski kongres je bil velik uspeh v Schwegelovi diplomatski karieri.

To mu ni prineslo le lepih dohodkov, ki jih je prejemal do smrti, ampak tudi določeno moč. V članstvu teh odborov je dosti vplival na graditev in financiranje železnic, med drugim precej kasneje tudi na slovenskih tleh. Politično je zagovarjal železnico do Carigrada in s tem nakazal možnost širjenja imperija proti Orientu.

Schwegel je bil med organizatorji svetovne razstave na Dunaju leta 1873. Bil je zadolžen za orientalski del razstave. Bila je velik uspeh glede na ljudi in kronane

glave, ki so jo obiskali. Zato je dobil mali križec sv. Štefana, kar mu je prineslo baronski naslov. Leta 1875 je končno iz vladarjeve pisarne prišla diploma, ki je potrjevala, da se Josef imenuje baron von Schwegel. Že kmalu po koncu razstave je bil imenovan na mesto vodje trgovskopolitičnega oddelka na zunanjem ministrstvu. Pod njegov nadzor je prišla vsa konzularna služba in tudi vse politične povezave z Bližnjim in Daljnim vzhodom ter za dobro mero še njegova nekdanja šola, orientalna ▶



Diplomatova graščina v Grmiščah



Nagrobna plošča v cerkvi sv. Andreja na Rečici pri Bledu

akademija. Postal je tudi dvorni svetnik, in to predvsem zaradi svojih uspešnih pogodb o trgovanju, ki jih je država sklenila z Britanijo, Švedsko in Norveško ter končno še z Rusijo.

V Schweglovo pristojnost je spadal tudi Balkan in kot vnet domoljub je odločno zagovarjal avstroogrsko okupacijo Bosne in Hercegovine leta 1875. S tem si je pridobil še odločilnejši položaj na ministrstvu, s katerim je postal za dnevno politična odločanja nepogrešljiv. Zlasti dobro se je razumel z liberalnim ministrom grofom Andrassyem in vse poti so mu bile odprte.

Schwegel je bil eden od uradnikov, ki so z avstro-ogrski strani odločilno sodelovali pri delu berlinskega kongresa leta 1878. Na tem kongresu je habsburško zunanje ministrstvo uspešno pred drugimi velesilami obranilo svoje zahteve po okupaciji in praktično pravi priključitvi Bosne in Hercegovine dvojni monarhiji. Njegovo trdo delo pri pripravi zunanje-politične odprave v Berlin in tudi dejstvo, da je velik del vsakdanjega dela na kongresu prevzel na svoja ramena in s tem pustil svojemu zunanjemu ministru dosti prostega časa za manj napore in prijetejše protokolarne obveznosti pa tudi nekatere galantne pustolovščine, je Schwegla in Andrassyja še bolj povežalo.

Schwegel je dobil novo odlikovanje, poleg tega pa je bil imenovan za tajnega dvornega svetnika, kar je bila seveda nova čast.

Iz uradništva v politiko Medtem pa je prišlo do najboljega notranje-političnega zasuka in vladna politika se je obrnila precej bolj v desno,

konservativno smer. Zaradi tega je bil grof Andrassy kmalu prisiljen zapustiti svoj položaj. Schwegel je bil nato predviden, da bi morda prevzel mesto zunanjega ministra oziroma da bi ga imenovali za ministra za trgovino. To je odločno odklonil. Nekaj zaradi svoje lojalnosti do Andrassyja, nekaj pa zato, ker se je, čeprav državni uradnik, tudi sam začel bolj zanimati za politiko in mu je bila liberalna struja veliko bliže. Zaradi obeh razlogov je menil, da s konservativci ne bi mogel dovolj lojalno sodelovati, kar pa bi bilo škoda za državo, zato je sklenil, da ne samo odkloni ministri položaj, ampak tudi izstopi iz državne službe. Ostal je le toliko časa, da je vpeljal svojega naslednika.

Po izstopu iz uradništva se je posvetil politiki na strani liberalcev. Postal je poslanec kranjskih veleposesti v dunajskem parlamentu že takoj po izstopu leta 1879. Za-

nimivo pa je, da je v političnem delovanju popolnoma podpiral nemško naravnano. Postal je član združenja nemških veleposestnikov in njegov predsednik. V parlamentu je sedel so svoje smrti. Bil je tudi član gospodarskega odbora in zaradi svojih zvez v trgovskih in bančnih organizacijah je imela njegova beseda veliko veljavo. To pa je uporabljal bolj v zakulisju kot v javnosti. Zanimivo je, da je nasprotoval splošni volilni pravici, ker je menil, da država še ni zrela zanj in bodo dobili preveč veljave socialdemokrati, ki jih je imel za nevarne elemente.

Na deželno je bil poslanec leta 1883 do 1912 poslanec v kranjskem deželnem zboru in voditelj kranjskih Nemcev. Že leta 1898 pa je vseeno predlagal ustanovitev slovenske univerze. Bil je zaslužen tudi za graditev tržiške, dolenske in kamniške železnice, zato je postal častni občan več

občin. Bil je predsednik kranjske stavbne družbe, spodnjeavstrijske banke in član upravnega odbora ljubljanske hranilnice.

Na stara leta se je na željo prijateljev leta 1911 lotil pisanja spominov. Pisal jih je večinoma v svoji vili v istrskem Voloskem, ki jo je kupil kot družinsko obmorsko rezidenco. Verjetno tudi na predlog oziroma željo svoje žene, ki je bila doma iz primorskih krajev.

Schwegel je umrl 16. septembra 1914, tik po začetku prve svetovne vojne, v svoji graščini Grmišče. Tako mu je bil prihranjen razpad monarhije, ki ji je tako dolgo služil in katere neomajne privrženec je bil vse svoje življenje. V oporoki je za kulturne namene zapustil milijon kron, vendar so bile lahko porabljene šele po vojni, tedaj pa so bile zaradi razpada dvojne monarhije in spremembe v denarnih razmerjih vredne le še četrtno te vsote. **D**

Slovenski diplomati v preteklosti

Slovenija ima od osamosvojitve dalje svojo diplomacijo. Žal pa še vedno nima urejene diplomatske zgodovine. Žamisel o izdajanju virov zanjo je sicer stara toliko kot slovenska država, a do sedaj nekako ni prišlo do njene realizacije. Zunanji minister Dimitrij Rupel je maja 2004 dal pobudo, da o tej temi skličejo sestanek ekspertov, a konkretnjša oblika je bila postavljena šele decembra 2005 v okviru centra za evropsko prihodnost, pri katerem je bila ustanovljena projektna skupina za raziskovanje diplomatske zgodovine Srednje in Jugovzhodne Evrope.

Na prvi seji te projektne skupine marca lani je bilo sklenjeno, da se po zgledu nekaterih drugih držav v posebni ediciji zberejo dokumenti o zgodovini slovenske diplomacije. Jugoslavija je nekoč imela dve ediciji, »Plava« je bila za splošno rabo, »Bela« pa je bila tajna zbirka dokumentov.

V okviru načrta naj bi izšle tri različne zbirke na temo, med njimi zbirka »Personae«. Prva knjiga v tej zbirki je knjiga spominov in pismen barona Josefa Schwegla, ki je bila predstavljena 10. oktobra letos na Jabljah.



Predstavitve knjige na gradu Jable: Valentin Inzko, dr. Andrej Rahten in dr. France Rozman

Kulturna zgodovina Rusije

V. M. foto: knjiga Natašin ples

Založbi Studia humanitatis in Modrijan sta izdali prevod obsežnega dela angleškega avtorja Orlanda Figesa z naslovom *Natašin ples*, ki sicer nosi podnaslov *Kulturna zgodovina Rusije*, prikazuje pa širšo rusko zgodovino.



Nikolaj Argunov, Portret Praskovje Šeremetjeve, 1802



Ivan Kramskoj, Kmet Ignatij Pirogov, 1874

Najbrž ni zgodovine, ki bi lahko zajela vso veliko zgodbo »matrjoške Rusije«. Prav zato je knjiga *Natašin ples* nekaj posebnega, saj jo odlikuje nov, svojski pristop, še zlasti pa je knjiga uspešen poskus zaobjetja večplastnosti, raznolikosti in mnogoterosti mnogih zgodovin, predvsem kulturne, družbene in družabne.

Zunanji pogled na Rusijo Zgodovina Rusije in Sovjetske zveze je po mnenju nekaterih zgodovinarjev najbolj podlegla ideološkim interpretacijam: prednost je dajala politični in državniški plati preučevanja preteklosti, na drugi strani pa zavzeto gojila kulturno, se pravi literarno zgodovino svoje vélike, v svetovnem merilu

neponovljive književnosti. Znanstvena premisslavljanja o Rusiji so vselej vsaj blago ogrožali iskanje »ruske duše«, nagnjenje do vsakršnih mističnih bogoiskateljev, hoja po robu resentimenta in romanticizma. Figesov »oddaljeni«, zunanji, a ne hladni pogled, ki se zaveda – kot se reče –, da ni »mrzlih družb«, pa Rusijo presoja na podlagi dejstev, brez zanosnih motenj. Pred nami razprostira nešteto vzporednih zgodb, življenj in usod, kakor so v času in prostoru zadnjih dvesto let vzporedno bivali tako mužíki kot aristokrati, tako ljudsko slikarstvo kot najmodernejši izzivi umetnosti, tako omikano izobraževanje kot trmasto neopismenjevanje, tako pretirano strastno hlepenje po tujih vzorih kot obsesivno varovanje

lastne dediščine. Pa tudi mogočnost oblasti in nebrzdane volje do moči na eni strani ter ponižno in

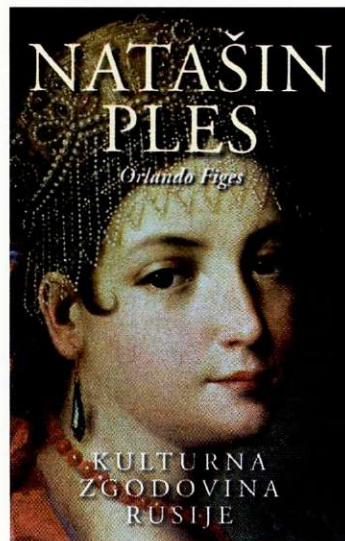
pohlevno, tradiciji zvesto prebijanje skozi življenje na drugi.

Ta nepopolna, vendar (ali nemara prav zato) veličastna freska, prikazana v tej ambiciozni knjigi, bralca posrka in prestavi v čase in prostore, o katerih zve veliko in drugače, ne da bi čutil breme podatkov, virov, arhivov.

Iskanje ruske duše Avtor je svoj prikaz zgodovine Rusije prikazal v osmih poglavjih, ki jim je dal naslednje naslove: *Evropska Rusija*, *Otroci leta 1812*, *Moskva! Moskva!*, *Kmečka svatba*, *Iskanje ruske duše*, *Džingiskanovi potomci*, *Rusija skozi sovjetsko lečo* in *Rusija zdoma*. Na koncu je dodan kronološki pregled ruske zgodovine in imensko kazalo. Spremno besedo z naslovom *Od razumevanja zgodovine do premisslavljanja o Rusiji* je napisal zgodovinar dr. Igor Grdina.

Natašin ples je v avtorjevi domovini Angliji požel nešteto hvalospesov in si leta 2003 prislužil nominacijo za dve pomembni nagradi (Samuel Johnson Prize, Duff Cooper Prize). Bralci pa so dobili še naslednje priporočilo: »Nalijte si kozareček vodke, odprite to sijajno knjigo in se ji predajte« (*Sunday Times*).

Orlando Figes (1959) je profesor zgodovine na londonski univerzi (Birkbeck College). Študiral je na Cambridgeu, kjer je bil do leta 1999 tudi zaposlen. Je avtor številnih monografij o ruski zgodovini. Njegova *Tragedija ljudstva. Ruska revolucija, 1891–1924* je leta 1997 prejela kar pet pomembnih nagrad v kategoriji zgodovinskih monografij in bila prevedena v več svetovnih jezikov. Nič slabše ne kaže *Natašinemu plesu* (2002), saj je bilo doslej prodanih okoli 85.000 izvodov izvornika, k številnim prevodom pa se zdaj pridružuje tudi slovenski. Njegova zadnja knjiga je *Šepetalci. Zasebno življenje v Stalini Rusiji* (2007). **D**



Vitovlje

Petra Janša, foto: P. Janša, STO/TD Vitovlje

Vitovlje (346 m) je naselje v občini Nova Gorica. Ležijo na južnih pobočjih Trnovskega gozda nad krajem Šempas. Vitovlje sestavlja več manjših zaselkov ob krožni cesti, ki se odcepi z magistralne ceste Ajdovščina–Nova Gorica med Osekom in Šempasom. Hiše, krite s korci, povedo, da smo še v Vipavski dolini, ozke poti navkreber pa kažejo pot navzgor proti ostremu južnemu robu Trnovskega gozda, ki se nad Vitovljami imenuje Vitovski hrib. Naselje je raztreseno med vinograde, senožeti, nasade kostanja in gozd.

Sv. Vid, župnijski zavetnik Ime Vitovlje izhaja iz župnijskega zavetnika sv. Vida (lat. Vitus), zavetnika črniške župnije. Sveti Vid spada med svetnike, o katerem ni veliko zgodovinskih dejstev, a je med ljudstvom kljub temu zelo priljubljen. Okrog njega se pletejo legende, o njem nekaj izvemo tudi iz spisa »Mučeništvo sv. Vida«, ki ga je okrog leta 600 v rimski pokrajini Lukaniji napisal Passio S. Viti. Po tem spisu naj bi bil Vid ujet kot kristjan in obsojen na smrt. Po običajnem mučenju so ga vrgli v kotel z vrelim oljem. Iz njega so ga rešili angeli in ga pospremili v Lukanijo, kjer je mladenič umrl. Po pripovedovanju naj bi se bilo njegovo mučeništvo zgodilo v začetku Dioklecijanovega preganjanja okoli leta 304 ali 305.

Je zavetnik lekarnarjev, gostilničarjev, pivovarjev, vinogradnikov, bakrezceev, plesalcev in igralcev, mladine, domačih živali. Goduje 15. junija.

Tisočletna zgodovina Prve strnjene naselitve na širšem območju najdemo v železni dobi, posamične pa že ob koncu bronastega obdobja. Naseljevanje se je v antiki pomaknilo v severni predel doline ob vznožje pobočja planote, bliže glavni rimski cesti, ki je povezovala Aquileio (Oglej) z Emono (Ljubljana) in naprej. Okoli leta 600 so slovanska plemena naselila bolj ali manj izpraznjene naselbine romaniziranih staroselcev. Po prevladi Frankov so ozemlja dobile v posest razne škofije in samostani, kasneje pa goriški grofje in v 16. stoletju Habsburžani.

V srednjem veku se je poselitev v Vitovljah nepretrgano nadaljevala, v visokem srednjem veku pa se je zgostila v Šempasu. V 16. in 17. stoletju so sem vpadali Turki, na kar spominjajo poimenovanja (Tabor), kasneje pa je zabeležen prihod Napoleonove vojske (Visoki zid). Leta 1868 je prebivalstvo pokazalo narodno zavednost, ko je gostilo narodni tabor.

Število prebivalcev je naraščalo do prve svetovne vojne, po njej pa zaradi vojnega begunstva, priključitve Italiji in gospodarske krize začelo upadati. V drugi svetovni vojni so se prebivalci aktivno vključili v boj za osvoboditev. Po vojni se je z industrializacijo začela selitev v urbana središča. S posegi v kmetijska

zemljišča: regulacije, komasacije, melioracije, namakanje ... se je način kmetovanja moderniziral, z zaposlitvami v bližnjih središčih pa dodatno olajšal življenje na območju, kar se pozna tudi v povečanju prebivalstva.

V starih virih se naselje pojavlja pod imeni: Witelgach, Witenburch, Weytenburg in Vitenbergo. Zasnova vasi je pod vitovsko cerkvijo sv. Marije in se širi v dolino. Mnogo stavb je zavarovanih.

Sakralna dediščina Romarska cerkev na Vitovljah je posvečena Materi božji oz. Svetemu Duhu. Prvič je omenjena v notarski listini z dne 2. 1. 1361, ki jo hranijo v Benetkah. Cerkev je v osnovi romarska zgradba in glede na utrjeno protiturško obzidje lahko sklepamo, da je v 14. stoletju oz. prej na tem mestu stala romanska kapela. Postavili so jo na skalnem osamelcu sredi pobočja (604 m). Cerkev je bila dvakrat razširjena in prezidana, leta 1616 in 1673. V času med 1714 in 1755 je bil stari gotski oltar zamenjan z baročnim. Podoba Marijinega oznanjenja in lesena prižnica izhajata iz 17. stoletja.

V prvi svetovni vojni je cerkev ostala nepoškodovana, v drugi so jo Nemci obstreljevali in minirali, tako da je bila skoraj v celoti porušena. Največja



Kostanjev les



Na prazniku kostanja v Vitovljah izbirajo kostanjevo kraljico mater.

zasluga za obnovo cerkve gre domačinom, ki jim je s prostovoljnim delom, materialnimi in finančnimi sredstvi, zbranimi v nabiralnih akcijah, uspelo obnoviti zunanost in del notranjščine cerkve. Ljudski rezbar, **domačin Stanko Hrovatin** je leta 1990 izdelal za cerkvene potrebe kopije lesenih kipov.

Danes verniki prihajajo v cerkev po tradiciji največ za binkošti in veliki šmaren, drugače pa je priljubljena izletniška točka s

od nas nekoliko večjo telesno pripravljenost, v dolinskem delu je sprehajalna. Vmesne povezave nam omogočajo zaokrožanje posameznih odsekov. Začetke poti označujejo informativne table z zemljevidom območja, posamezne tematske postaje pa stebrički, opremljeni s teksti in kažipoti s časovnimi

oddaljenostmi do sosednjih postaj. Pot razkriva lepote narave in kulturne dediščine, odstira zgodovinske spomine in odkriva skrivnosti, ponuja duhovnost, zahteva od nas energijo, a nam jo tudi vrača. Vodi nas mimo številnih znamenitosti, toda tudi po spokojnih, skritih koticih. Hoje je za približno 6 ur s postanki vred. Na poti, ki ponuja čudovite razglede, se lahko ustavimo na turističnih kmetijah in se prepričamo, kako dobra je tu hrana. In vino. Predvsem je vredno poskusiti **vitovsko grganjo**. Ta sorta trte je priljubljena zaradi razmeroma velikega grozda, precejšnjega pridelka, nezahtevne tehnike pridelovanja in prilagojenosti na agroekološke razmere.



Cvet pravega kostanja



Cerkev sv. Petra

prekrasnim razgledom. V Vitovljah je tudi majhna **cerkev sv. Petra**, ki stoji okrog 150 m pod cerkvijo sv. Marije. Cerkev pripada skupini cerkva istrskega romanskega tipa iz 14. stoletja, ki se na slovenskem omejuje samo na njenem skrajno zahodnem delu. V celoti je bila predelana v 18. stoletju, nazadnje leta 1879. Na tem območju so našli zgodnjerednjeveška grobišča s starejšimi slovanskimi grobovi.

Kamnito znamenje sv. Lucije, zavetnice za oči, je na visoki skali na poti proti Krnici. V skali je vdolbina, napolnjena z vodo, ki ne presahne niti v največji suši; vdolbina z vodo je namreč nad vodnim izvirom.

Tematska energijska pešpot Celotna pot je zasnovana tako, da lahko začnemo pohod v enem od naselij Šmihel, Ozeljani, Šempas, Vitovlje ali Osek in si sami izberemo smer glede na telesno pripravljenost, zanimanje in čas. V pobočnem delu zahteva



Marijina romanska cerkev



Do Marijine cerkve vodi križev pot.

Praznik kostanja Ime »kostanj« izhaja iz grške besede »kastanan«. Z bližnjega vzhoda so ga prinesli stari Rimljani. Pravi kostanj raste le v južni Evropi, severni Afriki in v toplejših predelih srednje Evrope. V Sloveniji ga najdemo na manj kot 17 odstotkih gozdne površine, kjer je bolj vlažna klima, dolge vegetacijske dobe z milo jesenjo in kjer so izrazito kislasi rastišča. Pravi kostanj je značilno oblikovano drevo, ki zraste 20 do 25 m visoko, izjemoma tudi do 35 m. Doseže visoko starost (do 1000 let), zato imajo drevesa mogočen obseg. Včasih je bil kostanj gospodarsko pomemben za številne sredozemske pokrajine tako zaradi vsestransko uporabnega lesa kakor tudi zaradi okusnih, užitnih plodov. Danes se njegovo rastišče krči zaradi dveh bolezni, kostanjevega raka in črne gnilobe.

Praznik kostanja v Vitovljah vsako jesen organizira tamkajšnje Kulturno turistično društvo, letos **20. in 21. oktobra**. Prireditelj vključuje kulturni in zabavni program, izbor kostanjeve kraljice matere, vitovske gospodinje pa vsako leto pripravijo razstavo okusnega domačega peciva. Seveda ne manjka kostanja, surovega in pečenega, kot pritiče prazniku kostanja. **D**

Vir: www.slovenia.info (Slovenska turistična organizacija), www.novagorica-turizem.com, www.vitovlje.com

Ženska v Berlinu

1.

Slovenska matica

Tema posilstev med zmagoslavnim pohodom sovjetske armade v Berlin leta 1945 je bila v Nemčiji dolga leta tabuizirana in potisnjena globoko v kolektivno podzavest. Avtorica dnevnih zapiskov od 20. aprila do 22. junija 1945 je želela ostati anonimna. Njeni zapiski so prvič izšli leta 1954 v Angliji, v Nemčiji pa komaj pred nekaj leti. Šele ko je knjiga izšla v Nemčiji, se je začelo o tej travmatični temi odkrito govoriti. Knjiga je prinesla resnico o armadi mladih, nevednih in pogosto primitivnih moških, ki so od hiše do hiše iskali svoj plen zmagovalcev, predvsem pa resnico o strašnih trenutkih, ki so jih preživljali v majske dni leta 1945 Berlinčani, po večini ženske in otroci. V ospredju pripovedi je boj za preživetje sredi človeškega zverinjaka, a tudi upanje in optimizem, ki zasi- zjeta sredi temnega in nevarnega časa.

Dve domovini

Založba ZRC

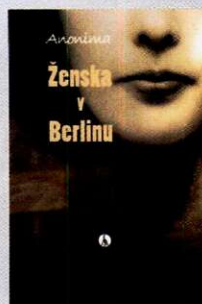
Znanstvena revija *Dve domovini*, ki jo izdaja Inštitut za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, prinaša v številki 26 (2006) dvanajst prispevkov: *Vzponi in padci teorije migracijskih sistemov* (Jure Gombač), *Ali so stališča prebivalcev evropskih držav do priseljencev povezana s stališči, ki se nanašajo na odnose med spoloma, rodnostno vedenje in vrednotenje otrok?* (Majda Černič Istenič, Duška Knezevič Hočevar), *Spremembe rodnostnega obnašanja v Sloveniji pod vplivom priseljevanja v obdobju po drugi svetovni vojni* (Damir Josipovič), *Kulturni položaj priseljencev v Sloveniji: dejavniki in pokazatelji* (Janja Žitnik), *Nekateri vidiki odnosa slovenske javnosti do izseljenstva* (Marjan Drnovšek), *Ivan Resman in izseljenska problematika* (Ivan Vogrič), *Slovenski izobraženci na Hrvaškem po letu 1868: Ivan Steklasa* (Irena Gantar Godina), *Vloga slovenskega jezika pri oblikovanju etnične identitete pri tretji in četrti generaciji slovenskih političnih emigrantov v Argentini* (Uroš Bonšek), *Nekateri vidiki življenja primorskih priseljencev v Prekmurje med svetovnimi vojnami* (Andrej Vovko), *Selitve žensk iz Gaberij v Vipavskih brdih med letoma 1920–1954* (Darja Gorup).

Letala s sidrom

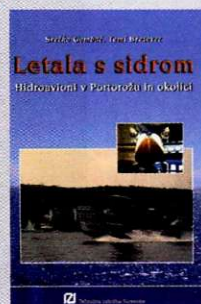
2.

Tehniška založba Slovenije

Kot posebna izdaja revije *Življenje in tehnika* je izšla vsebinsko in slikovno zelo bogata knjižica (118 strani) *Letala s sidrom*, ki izjemno natančno predstavi temo hidroavioni v Portorožu in okolici. Delo je sad večletnega raziskovanja zanimive, a manj znane letalske



1.



2.



3.



4.

dejavnosti med obema vojnami v Portorožu. Avtor Srečko Gombač, ljubiteljski zgodovinar letalske zgodovine iz Izole, je raziskal začetke letalstva, razvoj hidroavionov, njihovo delovanje v našem in v »bližnjih« okoljih ter zgodovinske in druge okoliščine, ki so pripeljale do tega pojava. Avtentično raziskavo vsebujejo predvsem tisti deli, ki osvetljujejo dogajanja, predvsem hidroplanska, na območju severnega Jadrana. Prikazana je pilotska šola v Portorožu, portoroške potniške proge ter proizvodnja hidroavionov v tržaški ladjedelnici. Soavtor Tomi Brezovec piše o turizmu v Portorožu in o portoroškem letališču.

Literarna veda

Založba Literatura

V zbirki *Novi pristopi* je Literarno-umetniško društvo Literatura izdalo knjigo Marka Juvana *Literarna veda v rekonstrukciji* (uvod v sodobni študij literature). V prvem delu knjige (*Kako pisati literarno teorijo in zgodovino danes?*) se avtor ukvarja z vprašanjem, kako naj se dve glavni veji znanstvene vednosti o književnosti – literarna teorija in literarna zgodovina – čim bolj prepričljivo odzoveta na sile, ki so ju od 70. let izpostavljale krizi. V drugem delu (*Rekonstrukcije pojmov: tekst in kontekst*) poskuša rekonstruirati in reinterpretirati nekatere glavne pojme, ki teoretsko modelirajo literarna besedila ter njihove prostorske in časovne kontekste.

Drevesa in grmi

3.

Založba Narava, Olševek

V zbirki *Vodnik po naravi* je izšel vodnik *Drevesa in grmi*. V njem je predstavljenih več kot 170 evropskih vrst listavcev in iglavcev s preprostim načinom določanja. Barvne skupine in simboli nam omogočajo razvrstitev rastlinskih vrst glede na obliko in namestitev listov, kar poenostavi njihovo določanje. 320 barvnih fotografij prikazuje vse vrste skupaj z značilnimi znaki v njihovem naravnem oko-

lju. Poleg tega 320 risb predstavi najpomembnejše določevalne znake vsake vrste. Dodana je letna ura, ki na pregleden način prikaže čas cvetenja in plodenje vsake vrste.

Praznično leto

Založba Mladinska knjiga

Veliko antičnih pesnitev (med avtorji omenimo le Ovidija, Horacija, Katula, Propercija) je bilo posvečenih posameznemu letnemu času, celo mesecu, in popisovale so sezonske običaje, poljedelska opravila, z njimi povezane šege in praznovanja ter čaščenje bogov. V knjigi *Praznično leto Rimljanov v pesmi* je odlomke iz njih prevajalka in klasična filologinja Nada Grošelj razvrstila in komentirala tako, da lahko kronološko spremljamo »praznično leto« Rimljanov. Ob tem je umetnostna zgodovinarica Monika Oswald izbrala približno 50 likovnih motivov, predvsem iz slikovite pompejske dobe, od upodobitev božanstev do prizorov iz vsakdanjega rimskega podeželskega življenja.

Sadje in zelenjava

4.

Prešernova družba

Že stoletja cenijo ljudje izredno hranljivost svežega sadja, ki ni le bolj zdravo od prigrizka iz prodajalne s hitro prehrano, temveč povečuje čilost, ugodno vpliva na presnovo in je prvovrsten vir energije. Komaj katero naravno živilo vsebuje tako bogato mešanico življenjsko pomembnih vitaminov. V zbirki *Za dober dan je izšel obsežen priručnik Zdravilna moč sadja in zelenjave*, ki daje o vsem tem zelo veliko informacij in napotkov. Snov je razdeljena na štiri, s fotografijami bogato ilustrirana poglavja: zdravilno sadje; zelenjava, stročnice, žita (27 vrst domačega in južnega sadja, devet vrst zelenjave, stročnic in žit); najbolj pogoste bolezni (58 najpogostejših bolezni, njihovi vzroki, simptomi, kako se obvarujemo in ravnamo, če smo zboleli); zdrava kuhinja (104 recepti za okusno pripravo živil, ki okrepijo obrambno moč našega telesa in izboljšajo počutje).



PAKET UGODNOSTI OKTOBER JE DOBER

» Za vaše naložbe. «

Obiščite nas! Svetovali vam bomo in poiskali najugodnejšo ponudbo za vas.

DVAKRAT DOBRO

Od vsake sklenjene storitve iz paketa ugodnosti v oktobru bo Finančna skupina Nove KBM Zvezi prijateljev mladine Slovenije podarila 1 evro!

DOLGOROČNI DEPOZITI PREBIVALSTVA

Izkoristite posebno ugodnost pri vezavi v evrih nad eno leto in nad dve leti – oktobrsko povišanje obrestne mere za depozite za **0,2 odstotne točke**, ne glede na znesek vezave!

RENTNO VARČEVANJE

Želite varno naložiti svoje prihranke? Ob odprtju rentnega varčevanja vsakemu varčevalcu ob prvem pologu podarimo **25 evrov**.

ZA MLADE

Posebno za osnovnošolce, dijake in študente - zdaj je pravi čas: v oktobru ti ob odprtju računa O'Mega, BRD ali BRŠ podarimo **13 evrov** na varčevalni račun. Odloči se zdaj in izkoristi še kaj iz našega oktobrskega paketa ugodnosti.

NALOŽBE V VREDNOSTNE PAPIRJE

Oplemenitite svoj denar! V oktobru lahko prihranite strošek odprtja trgovalnega računa - **12,52 evra**.

NALOŽBE V VZAJEMNE SKLADE

Vplačila v izbrani sklad iz ponudbe KBM Infond v oktobru **brez vstopne provizije!**

ENKRATNO NALOŽBENO ZAVAROVANJE PRIZMA RASTOČI TRGI II

Za brezskrbno prihodnost vas in vaših najbližjih: ob sklenitvi naložbenega življenjskega zavarovanja Prizma Rastoči trgi II izkoristite **20 % popust** na premoženjsko zavarovanje OPA! Zavarovalnice Maribor.

BREZPLAČNA ŠTEVILKA
 080 17 50

Oglejte si našo ponudbo na spletni strani www.nkbm.si.
Paket ugodnosti velja do 31. oktobra 2007.

 **Nova KBM**
FINANČNA SKUPINA

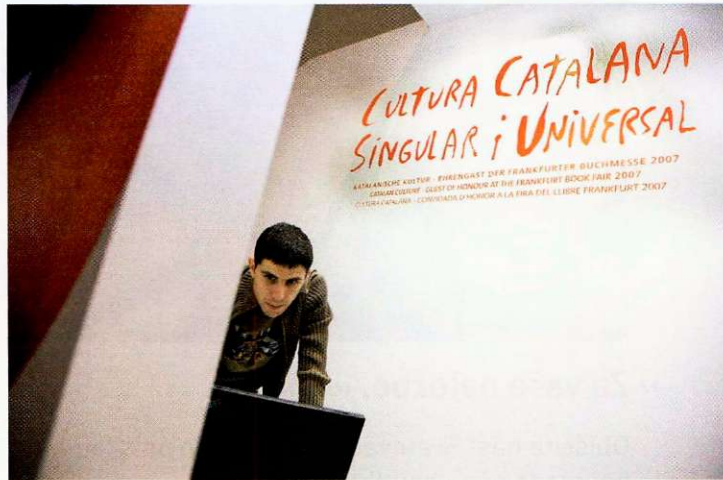
Frankfurtski knjižni sejem

Lucija Horvat, foto: knjižni sejem v Frankfurtu

V Frankfurtu je potekal 59. knjižni sejem. Letos je razstavljal največ razstavljalcev doslej, udeležilo se ga je namreč 7.448 založnikov iz 110 držav. Vsega skupaj je bilo predstavljenih okoli 391.652 knjig, od tega 121.267 novitet.



Frankfurtski knjižni sejem je tudi letos privabil ogromno obiskovalcev.



Katalonija je bila gostujoča kultura frankfurtskega knjižnega sejma.

Na 2.500 manjših ali večjih dogodkih frankfurtskega knjižnega sejma, ki je trajal do 14. oktobra in je bil prve tri dni odprt za strokovno javnost, je sodelovalo tisoč avtorjev. Na uvodni slovesnosti je bil poleg nemškega ministra za finance Peera Steinbrücka tudi predsednik katalonske pokrajinske vlade José Montilla Aguilera. Katalonija, gospodarsko najbolj razvita regija na severovzhodu Španije, je bila letošnja častna gostja in je bila v Frankfurtu zastopana s skoraj 150 pisatelji z motom Izjemno in univerzalno ter je bila vsečna mešanica tradicije in modernizma. V imenu katalonskih pisateljev je na odprtju sejma govoril Quim Monzo. Frankfurtski knjižni sejem ni le najpomembnejše srečanje založnikov in knjigarjev, temveč ima vodilno mesto tudi pri trgovanju z avtorskimi pravicami. Med razstavljalci jih je bilo največ iz Nemčije (3.273), Velike Britanije (797) in Združenih

držav (637). Izobraževanje je bilo tudi letos ena glavnih tem sejma, ki pridobiva tudi politično veljavo in si prizadeva pomagati pri opismenjevanju, dialogu kultur in obrambi svobode besede. Zaznati je trend povpraševanja po »temeljnih knjigah«.

Slovenija z zbornikom Na frankfurtskem knjižnem sejmu se tradicionalno predstavlja tudi Slovenija. Letos sta bili v središču pozornosti otroška in mladinska literatura ter ilustracija, ki sta jo kot prepoznavno in vredno tujih objav spoznala avtorja slovenske predstavitve Slavko Pregel in Janja Vidmar. Ker so se organizatorji slovenske predstavitve v prejšnjih letih pritoževali, da je obisk slovenske stojnice slab in da slovenski avtorji berejo sami sebi, je letos namesto avtorjev na sejem potoval zbornik z odlomki prevedenih del za otroke in mladino. Najznačilnejše nagrajene sloven-

ske ilustracije, kot so Pedenjped Marjana Mančka, Male živali Lile Prap in Pepelka, ki jo je ilustrirala Alenka Sottler, so bile predstavljene na trinajstih panojih. Sprejem na slovenski stojnici je bil 11. oktobra, v petek, 12. oktobra, pa je na naši stojnici z branjem nastopil Drago Jančar, letošnji dobitnik esejistične nagrade Jean Amery za knjigo Brioni.

Odzivi in konkurenca Frankfurtski knjižni sejem, ki je letos na gostovanje povabil kulturo in

ne države, je naletel na različna mnenja, saj je nastop katalonske kulture po mnenju Thomasa Maierja občutljiva zadeva. Od njega so se namreč distancirali katalonski pisatelji, ki ne pišejo v katalonščini, pač pa v španščini, kot sta to znana pisatelja Eduardo Mendoza in Carlos Ruiz Zafon, ki se počutila nezaželena. Direktor sejma Juergen Boos je obžaloval, da se v španščini pišeči katalonski pisatelji niso udeležili uradne predstavitve častne gostje. Razlogi za bojkot so bili po njegovi oceni med nacionalizmom, regionalnimi spori, osebno nečimrnostjo in željo oder prepustiti manj znanim pisateljem. Kaj bodo v Frankfurtu pokazali Katalonci, ki so se na lanskem referendumu razglasili za »nacijo«, so posebej skrbno spremljali španski mediji. Frankfurtski sejem bo imel prihodnje leto konkurenco. Prihodnjo jesen naj bi na Dunaju odprli svoj mednarodni knjižni sejem pod naslovom »Buch Wien« (Knjiga Dunaj), ki bi vsako jesen pritegnil obiskovalce in predstavnike stroke z nemškega govornega območja ter iz srednje in vzhodne Evrope ter bo tako kraj srečevanja vzhodne in zahodne Evrope. ■



Pisatelj Drago Jančar

Radio Krka
106.6 MHz

Triennale male plastike

V Galeriji Murska Sobota so odprli evropski triennale male plastike z naslovom Šala, satira, ironija in globlji pomen. Na njem se 31 umetnikov iz osmih držav predstavlja s 57 deli. Slovenijo zastopajo kiparji Mirko Bratuša, Marko A. Kovačič in Boštjan Novak, ki jih je izbral direktor soboške galerije Franc Obal. Temo letošnje razstave je izbral umetniški direktor Thomas Deecke, zaslužni direktor Novega Muzeja Weserburg v Bremnu, ki je izvrsten poznavalec male plastike v svetovnem merilu. Naslov razstave je povzet iz gledališke igre Christiana Dietricha Grabbeja iz leta 1823 na začetku moderne. Ta je pogosto citirana za vse, kar se spreminja med dvema nasprotjema, šalo in resnostjo, in s tem tudi za umetnost, ki v današnjem času postmoderne postavlja pod vprašaj vsebinske in

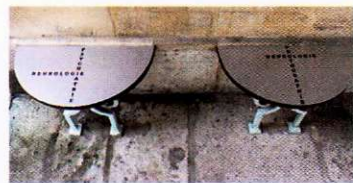


Boštjan Novak – mala plastika

formalne tradicije. V Evropi obstajata le dva mednarodno pomembna trienala sodobne male plastike – soboški in triennale v Felbachu pri Stuttgartu v Nemčiji. Po Deeckevem prepričanju je bil v zadnjih letih mali plastiki že večkrat napovedan konec, toda Murska Sobota in Felbach vedno znova dokazujeta, da je življenje trdoživo. Za soboški triennale je značilno, da evropsko malo plastiko vedno zbere pod skupnim naslovom, čeprav mala plastika izhaja iz izjemno raznolikih okolij. Evropski triennale male plastike Murska Sobota organizira tretjič in je nadaljevanje trinajstih bienalov male plastike, ki so v jugoslovanskem merilu potekali od leta 1973. Po osamosvojitvi Slovenije se je preusmeril v širši evropski prostor in postal triennale. Na ogled bo do 10. februarja 2008. L. H.

Instalacija Euforum

V Mestni galeriji Nova Gorica po kipih pred dvema desetletjema preminulega domačega umetnika Negovana Nemca razstavlja še ena goriška umetnica. Annibel Cunoldi Attems se predstavlja z instalacijo Euforum, s posebej za novogoriški



Instalacija Annibel Cunoldi Attems

galerijski prostor narejeno stvaritvijo, saj jo zanima prav umetniško vznikanje v goriškem prostoru, je v uvodnem eseju kataloga ob razstavi zapisala umetnostna zgodovinarica Klavdija Figelj. Cunoldi Attemsova rojstna Gorica zanima kot proces povezovanja dveh mest. Tako v prostoru novogoriške Mestne galerije simbolno vidi novo

središčnost novega evropskega območja, ki jo zgosti v besede spotoma - skupaj - postaja - accord - place - carrefour, transito - odsotnost - prisotnost - razum - tempo - zvok - sito, filozofija - soočenje - sprache - dialog - proga - vielfalt. V goriški galeriji bo instalacija na ogled do 30. oktobra. Cunoldi Attemsova v svojem delu izhaja iz humanistične tradicije evropskega prostora, ob močnem zavedanju modernistične in avantgardne tradicije pa se z veliko pozornostjo vključuje v sodobne umetniške prakse, je še zapisala Figljeva. V Gorici rojena umetnica je v Parizu študirala likovno umetnost, a diplomirala iz nemškega jezika in literature. Od leta 1990 je razpeta med rojstnim mestom in Berlinom, kjer živi in ustvarja. Ta hip sta na ogled njeni postavitvi v Parizu in Berlinu z naslovom Diversite, ki sta vključeni v praznovanje 20. obletnice pobratenja teh mest. L. H.

Napovednik dogodkov

ČETRTEK, 18. 10. 2007

19.30 SNG Drama: Henrik Ibsen: Strahovi

19.30 MGL: J. Stein, J. Bock, S. Harnick: Goslač na strehi – muzikal.

20.00 Gledališče za otroke in mlade: Noël Coward: Spiritistična komedija

20.00 Cankarjev dom: Raúl Damonte Botana - Copi: Težave z izražanjem – gledališka predstava

20.00 Cankarjev dom: Emilio Maya y Grupo - Los Gitanos de Granada (Španija)

PETEK, 19. 10. 2007

19.30 MGL: J. Stein, J. Bock, S. Harnick: Goslač na strehi – muzikal.

19.30 SNG Drama: Dramsko kazališče Gavella (Hrvaška): Četrta sestra

20.00 Gledališče za otroke in mlade: Noël Coward: Spiritistična komedija

20.00 Mini teater Ljubljana: Morana (Slovenija), Luna Gitana (Slovenija)

SOBOTA, 20. 10. 2007

19.30 Cankarjev dom: SNG Opera in balet Ljubljana: Yin & Yang

19.30 SNG Drama: Gledališče Koper: Douhtar pod mus

19.30 MGL: J. Masteroff, F. Ebb, J. Kander: Kabaret – muzikal

20.00 SNG Drama: Yasmina Reza: Art

NEDELJA, 21. 10. 2007

17.00 Mini teater Ljubljana: Carlo Collodi: Ostržek – igrana predstava.

19.30 SNG Drama: Gledališče Koper: Douhtar pod mus

20.00 Gledališče Glej: Čaña flamenca (Slovenija), Al Compás (Španija / Srbija)

PONEDELJEK, 22. 10. 2007

19.30 Cankarjev dom: Orkester Slovenske vojske

20.00 MGL: Denise Chalem: Recu moji hčeri, da sem šla na potovanje

20.00 Cankarjev dom: Anže Palka & New Flamenco Orchestra (Slovenija)

TOREK, 23. 10. 2007

19.30 Cankarjev dom: SNG Opera in balet Ljubljana: Yin & Yang – baletni večer

19.30 MGL: J. Stein, J. Bock, S. Harnick: Goslač na strehi – muzikal.

20.00 Cankarjev dom: Grigorij Sokolov, klavir (Rusija) – klasična glasba

SREDA, 24. 10. 2007

19.00 Cankarjev dom: III. Nova slovenska mitologija – pogovorni večer

19.30 Šentjakobsko gledališče: W. Shakespeare: Komedija zmešnjav

20.00 Cankarjev dom: Filharmonični orkester iz Luksemburga (Luxemburg) – klasična glasba



**RADIO
ZELENI VAL**
93.1 & 97.0 Mhz

ALPE ADRIA "ZELENI VAL" d.o.o., Spodnja Slivnica 16, 1290 Grosuplje

Zadnja naloga

Monika Maljevič

Pet let po izbruhu skrivnostne bolezni, ki je okužene ljudi spremenila v krvoločne stvore, se je človeštvo znašlo tik pred izumrtjem. Gre za epski film.

Neustrašna bojevnica Alice med večnim begom najde zapiske o neokuženem kraju na Aljaski. Ko naleti na skupino preživelih, jih poskuša prepričati, da bi skupaj odšli na obljubljeni kraj. Toda na poti jim poleg horde zlobnih zombijev stoji skrivnostna organizacija izprijenih ljudi, ki pod zemljo kujejo vnovični prihod na površje, ključ do njihovega uspeha pa je prav v Alice.

Eksperimentalni virus, ki ga je zvarila korporacija Dežnik, je opustošil svet. Populacijo je spremenil v nadležne racajoče zombije, ki imajo radi meso. Mesta niso več varna. Zato sta se Carlos Olivera (Oded Fehr) in L. J. (Mike Epps) z novimi preživeli Claire (Ali Larter), K-Martom (Spencer Locke) in bolničarko Betty (Ashanty) podali na pot. Po zapuščenih puščavskih avtocestah potujejo v oboroženem konvoju. Iščejo več takih, ki bi jim bili podobni – živeče, neokužene. V puščavi najdejo še nekoga: Nemrtve, zato bodo za obrambo potrebovali na ducate pištol, tisoče nabojev in nekaj metalcev ognja.

Pod zapuščenim radijskim stolpom v Nevadi so lesketajoče se pisarne in raziskovalni prostori korporacije Dežnik. Z dostopom do Dežnikovega satelitskega nadzornega sistema dr. Isaacs (Iain Glen) lahko ves čas spremlja konvoj, vendar dejansko išče osebo, ki je ključna ne le za zdravilo, pač pa tudi za vse, čemur so bili Dežnikovi poskusi namenjeni.

Alice je bila nekoč ujetnica korporacije Dežnik, podvržena biogenetskemu poskusom, zaradi katerih je gensko spremenjena in zaradi katerih ima nadčloveške moči, čute in spretnosti. Mutira vsako minuto, ves čas jo ogroža tudi izdajstvo lastne, zaradi Dežnika spremenjene DNK. Alice skrivaj spremlja

Resident Evil: Extinction

Režija: Russell Mulcahy

Žanr: znanstveno-fantastična grozljivka

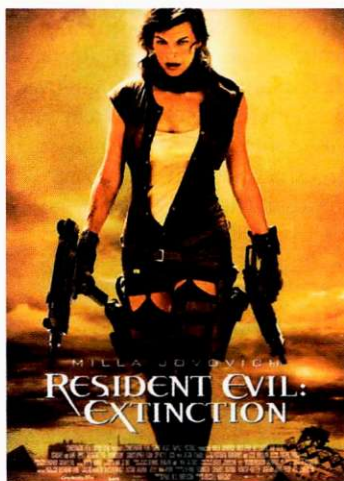
Scenarij: Paul W.S. Anderson

Produkcija: Martin Moszkowich, Victor Hadida, Kelly Van Horn

Igrajo: Milla Jovovich, Oded Fehr, Ali Larter, Iain Glen, Mike Epps, Spencer Locke, Ashanti, Gary Hudson

Premiera: 18. 10. 2007

Distribucija: Continental film



Nevidno zlo, tretjič Nevidno zlo: iztrebljenje je z akcijo nabit zadnji del trilogije, ki je prisluzila sto milijonov dolarjev. Zasnovana je na igri z istim naslovom.

V prvem delu je bil predstavljen svet franšize Nevidnega zla. V drugem, Nevidno zlo: apokalipsa so Alice, L. J. in pobegli uslužbenec Dežnika Carlos Olivera zbežali iz Raccoon Cityja tako Dežniku prekrižali načrt, da jih uniči. V tretjem se potikajo po lasvegaški puščavi, v oboroženem konvoju se selijo iz kraja v kraj, bežijo pred Nemrtvimi in jih pobijajo. Nemrtvi preživijo nanje v prostranstvu, ki mu ni več moč reči civilizacija.

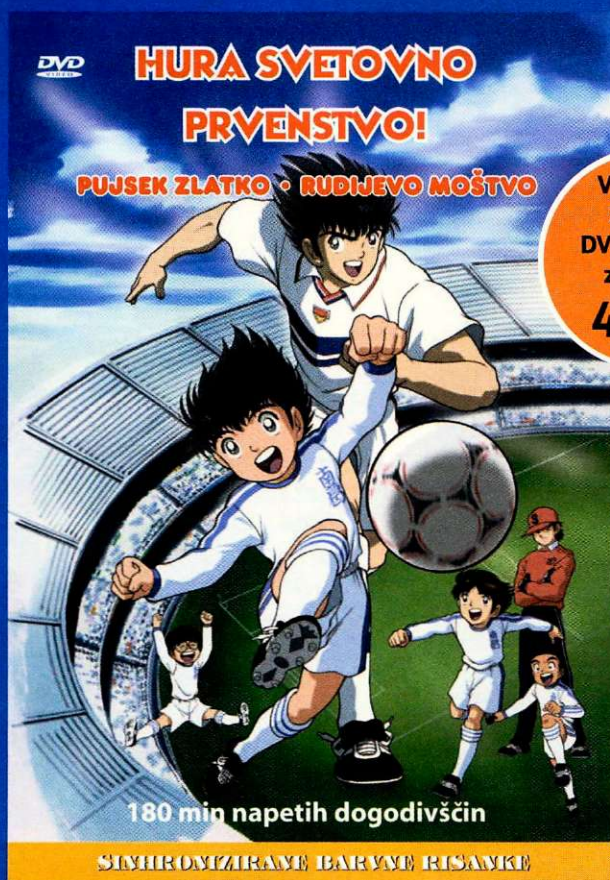
»Po mojem je moč filmov Nevidno zlo v tem, da ne gre le za filme o zombijih,« pravi Paul W. S. Anderson, gonilna sila trilogije. »Bitja v tem filmu so več kot le Nemrtvi. V teh filmih je tudi veliko konceptov znanstvene fantastike, večji smo od običajnih filmov o zombijih.« Producent Robert Kulzer dodaja: »Paul je storil nekaj, kar je zelo nenavadno za žanrski film. Daje občutek, da gre za zelo epski film, določene vsebine zgodbe se vlečejo skozi več filmov, se združijo in potem spet ločijo. Vsi ti liki imajo svoja življenja. Povezan je s to franšizo, temi liki in svetom igre. Mislim, da ta svet res navdihuje njegovo domišljijo.«

konvoj, ga varuje in se trudi, da bi ga pripeljala na varno.

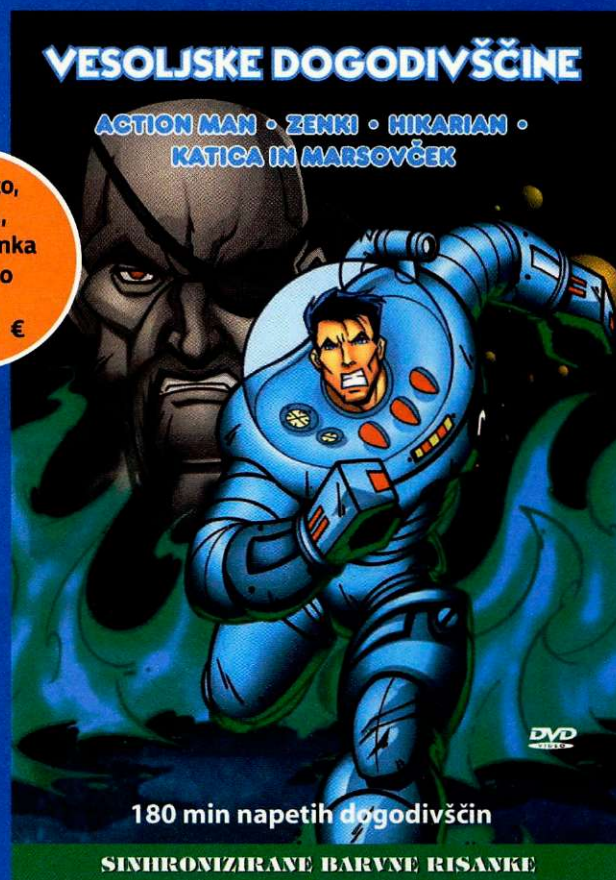
Konvoj se odloči odpraviti proti severu na Aljasko, njihovo zadnje, najboljšo upanje za zatočišče pred Nemrtvimi – a najprej se bodo morali ustaviti v Las Vegasu, da napolnijo rezervoarje goriva, in ostati zunaj Dežnikovega dosega, če želijo tja sploh priti. Dežnik ne išče le Alice, tudi Alice išče njega. In ne bo se ustavila, dokler jih ne bo za vedno uničila. Boj se šele začelja ...



IZBERITE RISANKO OB NAKUPU VEČERA



V soboto,
20. 10.,
DVD-risanka
za samo
4,15 €



HURA, SVETOVNO PRVENSTVO

Dve seriji risank na enem DVD!
Vstopite v svet mladega pujska Zlatka, kjer vas
čaka veliko brezskrbne zabave.

VESOLJSKE DOGODIVŠČINE

Na DVD-ju vas bodo razveselile kar štiri
risanke: Action Man, Zenki, Katica in
Marsovček in Hikarian.

V ZBIRKI VAS ČAKAJO RISANKE:

V 80 dneh okoli sveta (13. 10.) ✓
Hura, svetovno prvenstvo (20. 10.)
Vesoljske dogodivščine (20. 10.)
Titanik (27. 10.)
Ben Hur (3. 11.)
Zgodbice bratov Grimm 1 (10. 11.)
Zgodbice bratov Grimm 2 (10. 11.)

Zgodbice obutega mačka (10. 11.)
Časovni stroj (17. 11.)
Čudežni puding (24. 11.)
Zelenjavčki - kralj Jurij (1. 12.)
Denis Pokora (8. 12.)
Lenkine božične sanje (15. 12.)

Naročniki Večera lahko risanke naročite po telefonu (02) 23 53 326, (02) 23 53 322 ali
(02) 23 53 500, e-pošti knjiga@vecer.com ali po pošti na naslov ČZP Večer, 2504

VEČER

Dolenjski ponos

Urša Mrak, foto: Črt Kocjančič

Renault twingo GT 1,2 TCE 100



Renaultov izjemno poceni avtomobil je bil namenjen mladim kupcem. Prodajali pa so ga bolje kot drugi avto starejši populaciji. 2,4 milijona prodanih primerkov starega twinga je velik in zanimiv izziv za celotno ekipo, ki je sodelovala pri ustvarjanju novega. Slovenci smo lahko nanj še posebej ponosni, saj ga izdelujejo v Revozu v Novem mestu.

Drugačen Tokrat je mali renault bolj športen, zabaven in dinamičen. Zasnovan je posev na novo, saj je čisto drugačen od svojega predhodnika.

TEHNIČNE KARAKTERISTIKE

TEHNIČNI PODATKI	RENAULT TWINGO 1,2 TCE 100
vrsta motorja	turbobencinski, štirivaljni, vrstni, 4 ventili na valj
prostornina v ccm	1.149
moč v kW (KM) pri vrt./min	74 (100) pri 5.500
največji navor v Nm pri vrt./min	145 pri 3.000
menjalnik	ročni, petstopenjski
pogon	na sprednji kolesi
mere (dolžina x širina x višina) v mm	3.600 x 1.654 x 1.470
medosna razdalja v mm	2.367
prtljažnik v litrih	165 - 959
masa praznega vozila (nosilnost) v kg	925 (420)
največja hitrost v km/h	189
pospešek 0-100 km/h v s	9,8
poraba (po normah EU) v l/100 km	7,8/4,9/5,9
poraba na testu v l/100 km	7,9
cena vozila v EUR	11.580



Skupen jima je ostal le sistem za odpiranje vrat, saj se kljuka vrat tudi na novem modelu lepo skriva za robom vrat. Dolg pokrov motorja in široki blatniki dajejo novemu twingu robusten in dinamičen videz. Veliki žarometi in zajeten odbijač poskrbijo za dinamičen videz, športnega duha pa povečujejo serijska 15-palčna aluminijasta platišča, dodatna zatemnitev zadnjih stekel in svetel zadnji strešni spojler, ki je prav tako del serijske opreme GT. Prav zaradi dodatno zatemnjenega zadnjega stekla pride spojler še bolj do izraza in malenkostno razbije monotono oblikovan za-

dek vozila. V dolžino meri 3,6 metra in je za 17 centimetrov daljši od svojega predhodnika. Z obračalnim krogom, ki znaša le 9,85 metra, ohranja mestni vožnji primerno okretnost, saj je zelo lahko vodljiv.

Športen Glede na to, da gre za ta čas najbolj športno različico twinga na trgu, bi lahko bila prednja sedeža bolj razsipna z bočnim oprijemom. Zadnja sta zelo prilagodljiva in lahko zložljiva. Celotna notranjost je prostorna in dobro narejena, čeprav so uporabljeni dokaj ceni materiali. Za notranjost se vedno velja podobno načelo kot pri predhodniku: čim več prostora za štiri potnike. Prtljažni prostor meri v osnovni postaviti 165 litrov, pri zloženih klopah pa 951 litrov. V potniškem prostoru seveda ne manjka najrazličnejših odlagalnih mest, ki skupaj merijo 28,4 litra, posebej za dame pa so izdelali priročno škatlico, imeno-

Učinkovit Motor, imenovan TCE 100 (Turbo Control Efficiency), so razvili na osnovi 1,2-litrskega 16-ventilskega agregata. S pomočjo turbopuhala majhne vztrajnosti razvije 100 'konjev' pri 5.500 vrtljajih na minuto. Živahen je skozi celotno območje vrtljajev in več kot uspešno skriva prostorninsko majhnost. Le zvok bi lahko bil bolj 'getejevski'. Menjalnik šteje samo pet dokaj kratkih prestav in predvsem na avtocestah pogrešamo šesto. Hitro, a tudi glasno opravlja svoje poslanstvo, hodi ročice pa bi lahko bili kakšen milimeter krajši. Volan je za športno različico prevelik, preveč plastičen in s premalo možnostmi nastavitve. Tudi podvozje se prav nič ne razlikuje od osnovne različice, zato na tem področju za twinga GT ostaja še veliko maneverskega prostora za dodelavo. Sicer glede na kratko medosje presenetljivo



vano 'make-up box', za kozmetične pripomočke. Instrumenti, ki vključujejo velik digitalni merilnik hitrosti in kontrolne lučke, so postavljeni na sredino armaturne plošče, na volanskem drogu pa je nameščen tudi analogni merilnik vrtljajev, ki še dodatno poživi že tako razigrano ozračje. Takšna postavitev je malce nepraktična, saj je preprosteje in bolj pregledno imeti števec na enem mestu, za volanom, vsekakor pa mu zamerim pomanjkanje merilnika hladilne tekočine in potovalnega računalnika. Prav tako bi lahko notranjosti dodali malce več športnega pridiha, kot se za GT tudi spodobi.

dobro vztraja v zeleni smeri in ne poskakuje pretirano, mu pa manjka več občutka na volanu.

Za varnost skrbijo serijsko nameščen zavorni sistem ABS in najmanj dve zračni blazini. Sprednja sedeža imata v sedalih sistem proti zdrsu telesa pod varnostnim pasom, zadnja sedeža pa imata za to posebej oblikovani sedali. O kakšnem stabilizacijskem sistemu tu na žalost ni ne duha ne sluha. Twingo je postal eden najbolj znanih slovenskih izvoznih artiklov. In na avtomobil, ki ga izdelujejo le v naši dolenjski prestolnici, smo upravičeno lahko ponosni. **D**

Novici



ŠKODA PRAKTIK Roomster, ki se je že izkazal s svojo praktičnostjo, je sedaj posodil večino svojih delov še novemu češkemu modelu za obrtnike, majhna podjetja, dostavne službe in podjetja z voznimi parki. Praktik, kot ga preprosto imenujejo pri Škodi, je dvosedežnik s 1900 litrov velikim tovornim prostorom, ki je od kabine ločen s pomično predelno steno. Ohranja udobje osebnega vozila, medtem ko v prtljažnik lahko naložite tudi evropalet. Nosilnosti znašata 550 ali 640 kilogramov, na voljo pa sta dva bencinska (1,2 51 kW in 1,4 63 kW) in dva dizelska motorja (1,4 TDI 51 ali 59 kW). Model z osnovnim bencinskim motorjem je na voljo za 10.091, osnovni dizelski pa za 12.707 evrov.

KIA SPORTAGE Iz slovaškega mesta Zilina po novem prihaja še rahlo prenovljeni mali SUV sportage. Pri Kii so malce spremenili luči in masko, v notranjosti pa sedeže, materiale in serijsko opremo, ki po novem vključuje tudi samodejno klimatsko napravo. Praktičnost 435



centimetrov dolgega vozila je še vedno v ospredju, ostajata tudi oba dvolitrska motorja; bencinski s 104 kW, turbodizel s 103 kW. Pri slednjem je pogon štirikolesni, menjalnik ima šest stopenj, pri bencinsko gnani različici pa je pogon prek petstopenjskega menjalnika speljan k sprednjima kolesoma. Jamstvo na pogonski sklop je kar sedemletno, na celotno vozilo pa pet let ali 150.000 km. Osnovni model je na voljo za 20.490 in dizelski za 25.990 evrov.



Kompakten in izredno lahek
Prenosen in dostopen

Izredno tanek GPS GARMIN navigator

Če prvič kupujete navigacijo ali enostavno cenite enostavnost in stil za dobro ceno, je Garmin nüvi 200 serija navigatorjev vaša prava izbira.

Za več informacij obiščite: www.garmin.si

Na vse naprave lahko namestite slovenske menije in govorno vodenje.

Na nüvi 200 serijo lahko naložite tudi podrobno cestno karto Slovenije, Hrvaške in Bosne - AdriaRoute.

NAVTEQ
ON BOARD

GARMIN

Živeti zeleno, jesti zdravo

Lucija Horvat, foto: Gregor Pohleven

Med živili, ki jih je mogoče kupiti na trgu, povprečen potrošnik težko najde taka, ki so zares zdrava in naravno pridelana. Oznak na živilih je veliko, prebiranje pa zamudno. Sejem Narava – zdravje propagira koncept zdrave prehrane.



Ekološka tržnica je predstavila svoje izdelke.

Ko so organizatorji oblikovali koncept letos že 38. sejma z geslom Živeti zeleno!, ki je v začetku oktobra potekal na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani, so izhajali iz prepričanja, da velika večina ljudi ne ve veliko o tem, kakšna je razlika med tradicionalno, integrirano in ekološko pridelavo. Dve najbolj razširjeni kolektivni znamki znotraj ekološke pridelave sta *Biodar* in *Demeter*, oznaka Evropske unije za ekološko pridelana živila pa je *organic farming*. Ker so oznake na živilih različne in zapletene, so na sejmu poskrbeli, da so bile čim bolj razložene, pri tem pa so sodelovale organizacije, ki izvajajo nadzor nad izpolnjevanjem pogojev posamezne vrste pridelave. Obiskovalcem sejma so ponujale tudi koristne informacije o tem, kako se izvaja nadzor in pod kakšnimi pogoji se

določena oznaka lahko uporabi na pridelku oziroma živilu.

Ekološka hrana Prvi tematski sklop sejma je bila torej naravi prijazna in ekološka pridelava hrane, predstavljena pa je bila na stojnicah ljubljanske ekološke tržnice. Poleg živil, ki jih je bilo mogoče tudi kupiti ali pa sodelovati pri peki ekološkega domačega kruha, so bile predstavljene tudi nekatere slovenske avtohtone pasme domačih živali: jezersko-solčavska ovca, kokoši štajerke in krškopoljski prašiči. Na ogled so bila tudi jabolka in obiskovalci so lahko videli in poskusili različne sorte, ki jih pridelujemo v Sloveniji. Na sejmu je potekal sadjarski forum, kjer so lahko vsi ljubiteljski sadjarji za nasvet vprašali strokovnjake. Celovito je bila na sejmu predstavljena tudi vsa ponudba slovenskih vod, v steklenem panju Če-

belarske zveze Slovenije pa je bilo mogoče opazovati čebele pri delu. Na pokušino so bili različni čebelji pridelki priznanih slovenskih pridelovalcev medu.

Parki Slovenije Na sejmu so kot pomemben vir primarne energije v Sloveniji predstavili obnovljive vire energije, ker je povečanje njihovega deleža ena od prednostnih nalog energetske in okoljske politike pri nas. Obiskovalci sejma so se v sklopu naravni spomeniki, parki, nedotaknjena narava in biotska raznovrstnost seznanili z razlikami med posameznimi parki v Sloveniji, kot so naravni, regijski in krajinski parki, ter s projektom Natura 2000. Ker je oktobra sezona gob, je Ljubljansko gobarsko društvo ob sodelovanju društev iz vse Slovenije pripravilo tradicionalno razstavo samoniklih gliv in gob. Razstavo

zelišč na sejmu so pripravila tri regijska zeliščarska društva.

Wellness in delavnice Vzporedno s sejmom Narava – zdravje je potekal kongres sekcije kozmetikov pri Obrtni zbornici Slovenije, in sicer pod geslom Živeti zeleno, negovano in zdravo!, na ogled pa je bila tudi razstava wellness ponudbe in ponudbe sedmih slovenskih naravnih zdravilišč. Na ustvarjalnih delavnicah o onesnaževanju okolja in zdrave prehrane so prišli na svoj račun najmlajši obiskovalci, ki so lahko izdelovali svečke in okraske iz voska ter si ogledali izdelovanje lectovih src in risanje panjskih končnic. Na sejmu so izvedli 73 strokovnih predstavitev, številna predavanja in okrogle mize o zdravi prehrani in ekološki pridelavi živil. Tako so obiskovalci lahko veliko izvedeli o odvajanju od kajenja, zgodnjem odkrivanju raka dojk, jogi, diabetesu, o posledicah čezmerne uporabe antibiotikov in še o marsičem. Posebna predavanja o zdravi prehrani in varovanju srca je pripravilo Društvo za zdravje srca in ožilja Slovenije.

Mentalno zdravje Prvo predavanje o zdravi prehrani in mentalnem zdravju je imela Marija Merljak v okviru Gospodarske zbornice Slovenije. Naraščanje motenj hranjenja, koncentracije, depresivnih in anksioznih stanj, nespečnosti in demenc je predavateljica povezala z veliko vlogo naših možganov, na katere lahko kakor na druge organe v telesu vplivamo tudi s prehrano. Možgani so najbolj zapleten organ človeškega telesa in imajo 100 milijard živčnih celic, ki lahko svojo nalogo dobro opravljajo samo, če imajo na razpolago vitamine in minerale iz hrane. Energijo dobijo možgani samo iz glukoze. Da možgani dobro delujejo,

je dobro uživati jedi, ki so bogate s cinkom. To so bučnice, jetra, jajca, morska hrana, aloja in pivski kvas. Balastne snovi in vlaknine možganom škodljive snovi prestrezajo že v črevesju in jih izločijo. Možgani bodo v vrhunski formi, če bodo dobili vse potrebne snovi in dovolj vode za tvorbo vseh pomembnih nevrottransmitterjev. Za tvorbo serotonina, hormona, nevrottransmitterja za srečo, dobro voljo in spanec, možgani potrebujejo triptofan, levcin in izolevcin, vitamine B₃, B₆ in C, magnezij in cink. Sproščanje serotonina spodbuja čokolada, zato jo radi jemo, ko smo žalostni. Serotonin vsebujejo tudi banane, podoben, le močnejši učinek kot čokolada ima pekoča paprika, ki pospešuje tudi izločanje endorfinov, naravnih opiatov. Nevrottransmitter, ki zavira pozabljivost in krepi spomin, je acetylholin. Njegovo predstopnjo, holin, zaužijemo s sojinim mlekom, jajci, oreščki, cvetačo in ribami.

Zdrava oljka Zanimivo je bilo tudi predavanje Viljanke Vesel iz



Na ogled so bile tudi gobe.

Poskusnega centra za oljkarstvo pri KGZS Kmetijsko-gozdarskega zavoda iz Nove Gorice. Oljka je drevo, ki ga človek goji najdlje, že 6000 pred našim štetjem pa je pridobil prvo olje iz plodov divje oljke. Domovina oljke je Mala Azija, v Sredozemlju pa so zanjo najugodnejše razmere. V prehrani sredozemskih dežel ima oljka že dolgo pomembno vlogo, zaradi znanstveno potrjenih spoznanj



Poudarek je bil na zdravi prehrani.

o dobrodejnem vplivu oljčnega olja na zdravje pa se povpraševanje po njem veča tudi v deželah, kjer ga niso poznali. V sredozemskih deželah, kjer oljko gojijo, na prebivalca povprečno porabijo več kot deset ali celo dvajset litrov oljčnega olja na leto. Ugotovljeno je, da ljudje, ki oljčno olje redno uživajo, veliko manjkrat obolevajo za boleznimi srca in ožilja pa tudi za nekaterimi oblikami

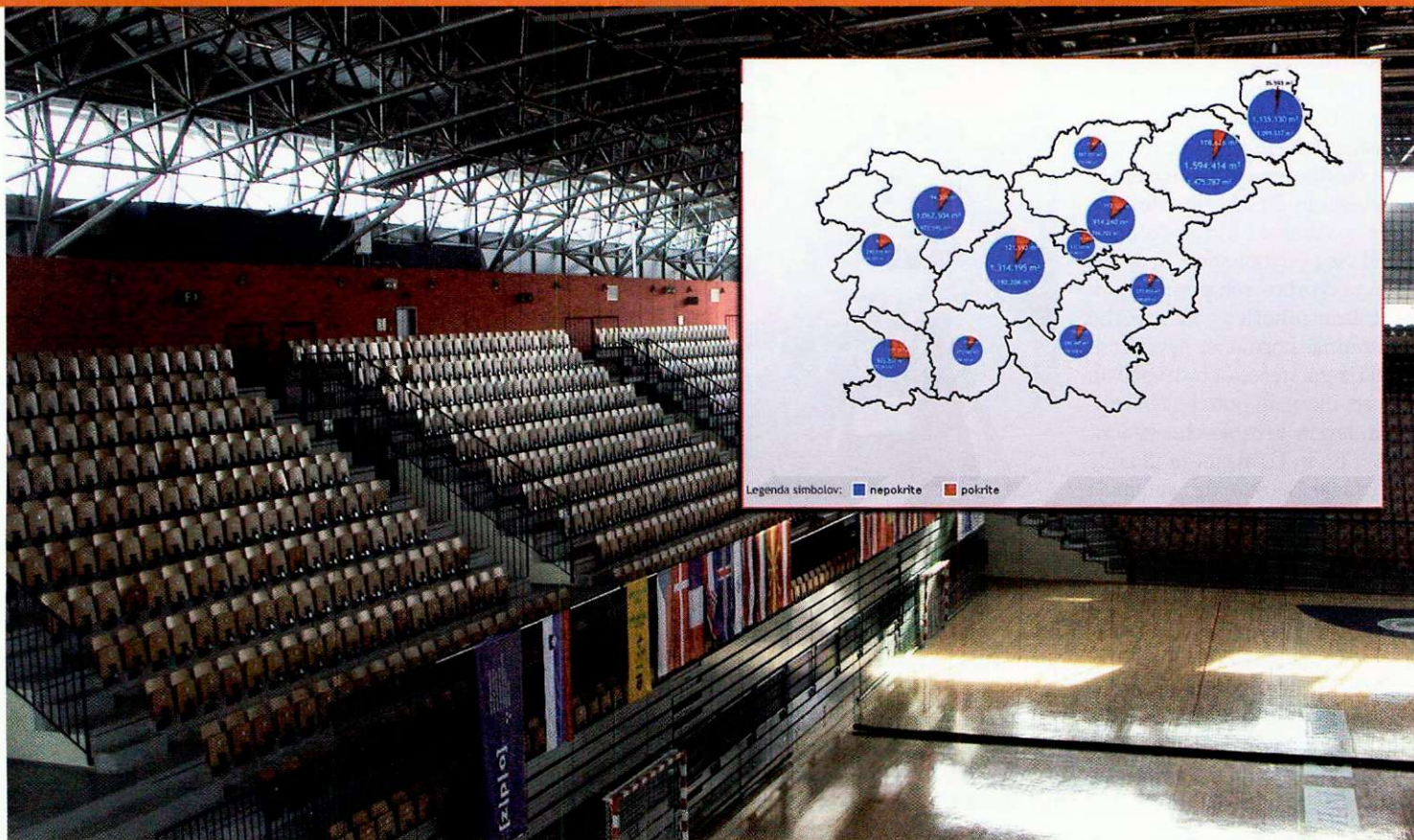
rakastih obolenj. Poraba oljčnega olja na prebivalca je v Sloveniji še vedno zelo nizka – manj kot liter na leto, čeprav smo na robu Sredozemlja. Tu je zaradi podnebja oljčne plodove treba pobirati bolj zgodaj, tedaj stisnjeno olje pa ima primernejše razmerje maščobnih kislin, več fenolov in boljšo oksidacijsko stabilnost, zato je slovensko oljčno olje med najbolj zdravimi in kakovostnimi. **D**

**NAJBOLJŠI GLASBENI
MIKS
ZA VSO SLOVENIJO**

Dajte radio
na glas ob 7:07

**102.4, 103.7
RADIO CENTER**

RADIO  CENTER
Najboljši glasbeni miks za vsa Slovenija



Stanje infrastrukture po regijah

Vlaganja naraščajo

Kristijan Stranščak, foto: arhiv Demokracije

Infrastruktura za športne in športnokulturne dejavnosti se iz leta v leto krepi. Želja ministrstva za šolstvo in šport (MŠŠ) je, da bi se ti objekti uravnotežili po celotni Sloveniji.

Avgusta izdani razpis MŠŠ za sofinanciranje investicij v novogradnje in posodabljanje športne infrastrukture do leta 2010 bo temu namenil približno 5,5 milijona evrov.

Pomen športne infrastrukture je pomemben dejavnik življenja in razvoja v okolju. Je bistvenega pomena za izvajanje programov šolske vzgoje, rekreativnega športa, vrhunškega športa, za izvajanje posebnih programov ter športnih, kulturnih in drugih prireditev, ki lahko uporabljajo take objekte v svoje namene. Oktobra je direktor direktorata za šport pri MŠŠ Simon Starček v Ljubljani predstavil napredek pri graditvi športne infrastrukture v državi.

Stanje po regijah Direktor Simon Starček je dejal, da je ministrstvo v zadnjih letih naredilo

ogromen korak pri doseganju ciljev za zgraditev športne infrastrukture v Sloveniji. Izpostavljeno je bilo, da ministrstvo v zadnjih letih posebno pozornost namenja športni in športno-turistični infrastrukturi, seveda v skladu z veljavno zakonodajo in nacionalnim programom športa. Končuje se tudi popis športnih objektov v Sloveniji, kjer ta čas še manjkajo podatki iz Ljubljane in Celja, nesporno dveh središč z zelo razvejeno infrastrukturo. Do sedaj zbrani podatki prikazujejo, da Podravska regija v tem pogledu malo izstopa, kar je presenetljivo glede na splošno mnenje, da se je vedno največ vlagalo v Osrednjeslovensko regijo. Podravska regija ima tako 1,594.414 m² nepokritih in 118.626 m² pokritih vadbenih površin, sledi ji Osrednjeslovenska regija z 1,314.195

m² pokritih ter 121.992 m² nepokritih površin, tretja največja po kvadraturi skupnih vadbenih površin pa je Gorenjska s skupno 1,350.139 m². Prek milijon kvadratnih metrov vadbenih površin ima samo še Pomurska regija, sledi ji Savinjska, nato pa so razlike že večje. V drugem delu te lestvice si sledijo Obalno-kraška regija, Notranjska, Koroška, Dolenjska, Spodnjeposavska, Goriška in Zasavska regija. S pomočjo državnega proračuna brez evropskih strukturnih skladov je bilo leta 2005 in 2006 posodobljenih 65.089 kvadratnih metrov pokritih in 246.960 kvadratnih metrov nepokritih športnih površin, kar je 2,6-krat več kot med letoma 2000 in 2004. Iz državnega proračuna, sredstev Fundacije za šport (FŠO), proračunov na lokalni ravni ter iz evropskih

strukturnih skladov je bilo v zadnjem obdobju namenjenih 63 milijonov evrov, FŠO pa je namenila prek 4 milijone evrov. Zelo uspešni smo bili tudi pri črpanju sredstev iz evropskih strukturnih skladov za športno-turistično infrastrukturo med letoma 2004 in 2006, saj smo pridobili 2,301.896 evrov, skupaj z državnimi sredstvi skoraj tri milijone evrov, je dejal direktor Starček.

Prihodnost Srednjeročni cilj nacionalnega programa je 25.000 kvadratnih metrov športnih površin letno do 2004, do 2010 pa je cilj 0,5 kvadratnega metra pokritih in tri kvadratne metre nepokritih vadbenih prostorov na prebivalca. V Sloveniji je na voljo nekaj več kot tri kvadratne metre športnih površin na prebivalca, vendar pa po državi to ni uravnoteženo. Na prvem mestu je Prekmurje z Veržejem (29,7 kvadratnega metra na prebivalca), ki vodi med občinami pred Šalovci (25,9), Hajdino (25,1) in Kobiljem (18,9). Stanje športne infrastrukture je po Sloveniji zelo različno, povečalo pa se je vlaganje države za obnovo in novogradnje. V prihodnosti naj bi obliko-

vali uravnotežene mreže športnih objektov, pri tem pa upoštevali najsodobnejše standarde in normative pri zasnovi in graditvi teh objektov. Velik pomen naj bi posvetili tudi graditvi okolju prijaznih objektov in objektov, prijaznih za invalide, ter večnamenskih športno-kulturnih prostorov. Med zelenimi cilji so tudi splošni objekti, namenjeni vsem kategorijam prebivalstva, ter oblikovanje kompleksnejših večnamenskih športno-kulturnih centrov. Seveda je posledično tudi ustrezno, gospodarno, racionalno in strokovno upravljanje z vsemi objekti in napravami, ki sodijo v opremo, čemur so mogoče do sedaj posvečali premalo pozornosti. Glede na to je cilj povečati strokovnost kadra na področju razvoja, upravljanja in vzdrževanja športne infrastrukture.

Javni razpis in sredstva Ministrstvo za šolstvo in šport je za javni razpis za sofinanciranje investicij v novogradnje in posodabljanje športne infrastrukture v letih 2008, 2009 in 2010 namenilo 5,588.000 evrov. Namen javnega razpisa je zgraditi mrežo javnih športnih objektov skladno z Nacionalnim programom športa v Republiki Sloveniji, sofinancirali pa se bodo projekti izgradnje in tehnološke posodobitve pokritih in nepokritih objektov ter športna oprema. Ministrstvo je na podlagi razpisa prejelo 129

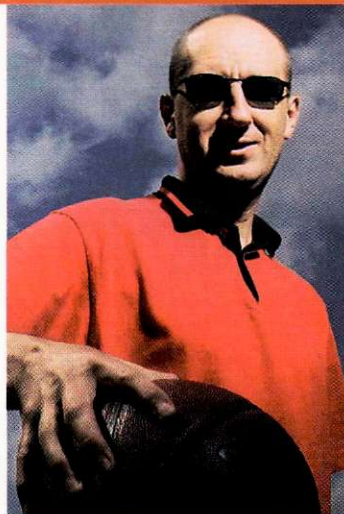
vlog, 85 za objekte in 44 za opremo, odobrenih pa jih je bilo 47 za objekte in 29 za opremo. Zavrnilo so 53 vlog. Skupaj bodo obnovili ali zgradili 9.933 kvadratnih metrov pokritih in 111.261 kvadratnih metrov nepokritih objektov. V letu 2008 bo skupno za objekte in za opremo porabljenih 2,350.00 evrov, leta 2008



Simon Starček, MŠŠ

1,805.970 milijona evrov, leta 2010 pa 902.060 evrov. Najmanj je bilo prijavi iz Dolenjske, Pomurja in Zasavja, zaradi velikih zneskov za nov bazen in novo dvorano v Krškem pa je prva Spodnjeposavska regija, ki bo dobila 9,78 evra na prebivalca. Precej zadaj

je Podravska regija s 3,58 evra, sledi Savinjska (3,37), Notranjsko-kraška (2,91), Osrednjoslovenska (2,72), Koroška (2,26), Gorenjska (1,40), Obalno-kraška (1,20), Pomurska (0,89), na predzadnjem mestu je Goriška regija z 0,35 evra na prebivalca in na repu Dolenjska s samo 0,09 evra. V povprečju pride na slovenskega državljana 2,45 evra. Omeniti velja, da je naše glavno mesto kandidiralo le z dvema investicijama, a sta bili zavrjnjeni. Prizidek k dvorani Slovan in ureditev parkirišča nista bila potrjena, ker se bo investicija začela šele leta 2009. V Športni dvorani Krim so kandidirali za obnovo hodnika in garderobe, vendar pri tem ni bila vključena vsaj polovica celotne investicije za vadbene površine, kar je bil razpisni pogoj. **D**



Črni dnevi

Esad Babačić

So dnevi, ko smrt zareže pregloboko v naša srca in ne pusti, da bi z besedami reševali tisto, kar je za vedno izgubljeno.

Šele ko umre nekdo, ki je bil zgled dobre in nedolžnosti, se zavemo, kako bedni in nepomembni smo v svojih malih stremljenjih za boljšim jutri. Takrat postanejo besede še posebej podobne bedi, ki jo hranimo s svojo potrošniško miselnostjo. Danes je preprosto črn dan, zato ne morem drugače, kot da pišem o tistih, ki jih ni več, o tistih, ki nam pošiljajo sporočilo z druge strani. Danes bi rad slišal to sporočilo, če sem sploh še dojemljiv za resnično žalost. Rad bi slišal tišino, ki sem jo izgubil v teh brezbriznih časih, ovenčanih s plehkostjo, nečimrnostjo in oholostjo. Rad bi se ustavil in povlekel na svojo polovico v čast vseh tistih, ki so morali predčasno priznati, da obstaja le ena in edina zmagovalka. In da je vsaka tekma dobljena ali izgubljena v njeno čast. Zakaj sem se, takoj ko sem zagledal fotografijo zmalicenega avtomobila, v katerem je umrl Toše Proeski, spomnil na Dražena? Verjetno zato, ker je bila tudi v njegovem primeru smrt krivična, saj ga je ustavila sredi najlepših sanj. Tudi Petrovič je bil veliko več kot športnik, tako kot je bil Proeski že zelo zgodaj veliko več kot pevec, ki zabava široke množice. Draženova pot je bila daljša in tlakovana z mnogimi zmagami, zato je bila praznina ob spoznanju, da ne bomo več leteli na krilih njegove otroške želje po preigravanju in zmagovanju, še toliko večja. Šele ob njegovem odhodu smo se zavedeli, kako zelo nas je navdahnili s svojim pristopom h košarki in k športu nasploh. Kjer koli in kadar koli je igral, smo na neki način igrali z njim, kot da bi bile njegove tekme tudi naše. Ko so ga po krivici izpustili iz najboljšega moštva in ga pustili sedeti na klopi, smo bili skoraj tako žalostni in jezni, kot je bil sam. In to zato, ker je bil do konca iskren v tistem, kar je počel. Bil je otrok košarke, ki nam je pomagal rasti z zmagami in porazi, človek, zaradi katerega smo ostajali na igrišču do poznih večernih ur. Kadar nismo igrali, smo se pogovarjali o njegovih preigravanjih in si poskušali predstavljati, kako bi bilo, če bi tudi sami znali kaj takšnega. Seveda se je vse skupaj končalo pri pobožnih željah in sanjarjih, s katerimi smo potem odhajali v svoja blokovska stanovanja. Dražen nam je pokazal, da gresta lahko igrivost in odrekanje z ramo ob rami. Pustil nam je sporočilo, ki ga še danes nosimo v svojih srcih. Treba je igrati do konca, pa četudi je nasprotnik nepremagljiv.



NOVOZELANDSKA JADRNIC A ALFA ROMEO 2 je v konkurenci 1831 jadrnic zmagala na 39. Barcolani v Trstu. Druga je bila Maxi Jena s krmarjem Mitjo Kosmino, tretja pa Esimit Europe v lasti Igorja Simčiča, ki pluje pod zastavo EU.



Dirkališče Blagomix racing park je gostilo zadnjo dirko DP v supermotu in skuterjih. Junak zadnje dirke in celotne sezone je **UROŠ NASTRAN** (AMD Sitar Dunlop racing) kot najhitrejši v razredu supermoto 450 in supermoto open.



Svečke v spomin na 20-letnega mladeniča

Uboj pred diskoteko

STA, Peter Avsenik, foto: Gregor Pohleven

Ljubljanski kriminalisti so na podlagi novih dokazov ugotovili, da je v tragično smrt 20-letnega mladeniča pred diskoteko Global vpleten tudi varnostnik podjetja VIP Varovanje. Global je zato s to družbo takoj razdril pogodbo o sodelovanju.

Diskoteka je ob tem pozvala policijo, naj razmisli o možnosti, da sama prevzame varovanje diskotek in drugih nočnih lokalov ter tako zagotovi največjo mogočo varnost vsem. »Strošek tovrstnega varovanja bi z veseljem pokrili mi,« so še sporočili iz ljubljanske diskoteke. 20-letni mladenič je minulo nedeljo pred diskoteko dobil hud udarec v zatilje, zaradi česar je v sredo umrl.

V spomin in opomin Pred Globalom so se minulo soboto ves dan zbirali ljudje in se s prižiganjem sveč spominjali mladeniča. Poleg vpisovanja v žalno knjigo, v katero se je samo do 13. ure vpisalo več kot 700 posameznikov, so prijatelji, sorodniki in znanci pokojnika zbirali tudi podpise za pobudo, v kateri so zahtevali dosledno izpeljan postopek zoper storilce, takojšen odvzem licence podjetju za varovanje VIP in spremembo pravil za pridobitev licenec za opravljanje dejavnosti

varovanja. Kot zadnjo točko so pobudniki zahtevali dopolnitev kazenskega zakonika, ki bi določila kazensko odgovornost za zlorabe, kot sta izogibanje zakonodaji in zaposlovanje oseb s kriminalno preteklostjo na črno.

Kot je na petkovi tiskovni konferenci dejal minister za notranje zadeve Dragutin Mate, so policisti prijeli dve osebi, ki naj bi bili sodelovali v pretepu. Eno so že izpustili, druga pa je v petek stopila pred preiskovalnega sodnika in ta je zanjo odredil pripor. Policija pa še vedno išče moškega, ki naj bi bil v omenjeni zadevi glavni osumljenec. Kot je dejal Mate, gre za starega znanca policije, podatkov o tem, ali je kateri od osumilcev zaposlen kot varnostnik v podjetju VIP, pa v interesu preiskave v petek ni želel izdati. Te domneve je v ponedeljek potrdila tudi diskoteka Global.

Napovedan nov zakon Minister Mate je napovedal vložitev popravljenih novele zakona o za-

sebnem varovanju. Po predlanski tragediji v diskoteki Lipa so se namreč te dni znova odprle razprave o podeljevanju licenc varnostnim službam in nadzoru nad njimi. Mate pričakuje, da bodo popravljeno novelo v obravnavo vladi predložili v 14 dneh. Po ministrovih besedah se bodo v novem predlogu novele zakona o zasebnem varovanju osredinili na člene, ki govorijo o zagotavljanju učinkovitega nadzora nad delom varnostnih podjetij, in tiste, ki govorijo o odvzemu licenc za opravljanje omenjene storitve. Sedanji postopki za odvzem licenc so namreč po Matejevih besedah predolgotrajni, saj morata za začetek postopka obstajati dve pravnomočni odločbi o prekršku varnostne službe. Zoper podjetje VIP, ki skrbi za varnost v Globalu, je postopek za odvzem licence že v teku, saj pogoje za to izpolnjuje.

V novem predlogu naj bi bile predvidene tudi posledice za lastnike lokalov, pred katerimi ali v katerih prihaja do neljubih

dogodkov. Kot je dejal notranji minister, se namreč soočajo s prelaganjem odgovornosti med podjetjem, ki skrbi za varnost, in lastnikom lokala. Lokale bodo lahko tudi zaprli, če bo prihajalo do kršitev, je dejal Mate.

Lobiranje zbornice? Že pred meseci je bila na delovnih mizah državnega zbora novela zakona o zasebnem varovanju, vendar je državni svet nanjo vložil odločilni veto. V državnem zboru je julija ob vnovičnem glasovanju za sprejetje zakona zmanjkala en glas. Glavni razlog za »padec« omenjenega zakona je bilo po ministrovem mnenju lobiranje zbornice za zasebno varovanje v državnem svetu. Z uveljavitvijo omenjene novele bi namreč usposabljanje in izpopolnjevanje varnostnega osebja prevzelo ministrstvo za notranje zadeve oziroma policija, temu pa se je zbornica uprla, saj bi to dejansko pomenilo njeno odpravo. **D**

SREČNO IN BOGATO NOVO LETO 2017!

Ustvarite si še en razlog več za veselje
z naložbenim življenjskim
zavarovanjem s kapitalsko
garancijo.

BREZ PANIKE!

(Bi rekel dobri vojak Švejk)

Garantiramo glavnico.
Jamčimo za že dosežen donos.

Prednost več

S Prizmo FlexPension:

- je del vaših vložkov vezan na investicijske sklade skupine Deutsche Bank Gruppe
- hkrati pa ste zavarovani za primer smrti in kar 11 hujših bolezni

 **PRIZMA**
FlexPension

naložbeno življenjsko
zavarovanje
s kapitalsko garancijo

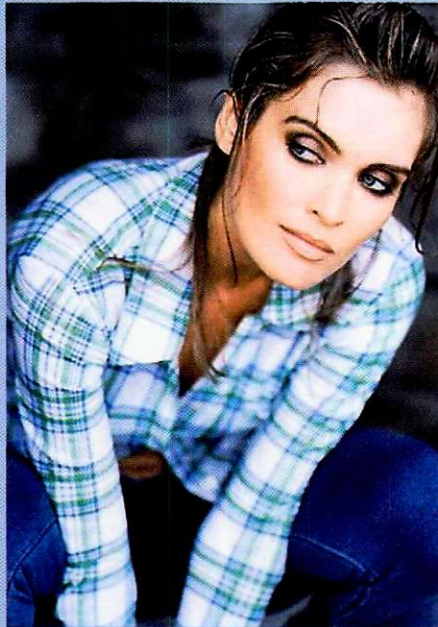
www.ZMprizma.si
080 19 20

Rada se vrača domov

Slovenijo je obiskala ena najslavnejših slovenskih manekenk Bernarda Marovt, ki sedaj živi v Italiji. Lepa Savinčanka je poleg številnih lepotnih naslovov leta 1983 osvojila tudi naziv najlepše Jugoslovanke. Sedaj pa lepotica izkorišča svojo poslovno žilico. Bernarda je namreč v Vodnem mestu Atlantis v Ljubljani s slovenskimi sodelavci in poslovnimi partnerji že drugo leto zapored organizirala tradicionalni lepotni izbor pod imenom FBM – Bernie-models 2007, na katerem je tokrat zmagala vitka, 21-letna Črnogorka Mila Knežević, ki je poleg stroge žirije navdušila tudi povablence in goste v prevročem Atlantisu.

Še vedno zelo ohranjeno in simpatično Bernardo Marovt, ki že dolgo živi v mondenem Milanu, je v Ljubljani in Sloveniji te dni med drugim z veseljem gostil prvi mož podjetja BTC iz Ljubljane, predsednik uprave Jože Mermal, ki je doma iz istega mesta kot Bernarda – Ljubnega ob Savinji. Znani savinjski poslovnež in lepotica sta si tako podrobno ogledala največjo slovensko poslovno enoto BTC Ljubljana, katere direktor je zagrizeni košarkar Damjan Kralj, ki pa je bil prav v teh dneh na zasebnem obisku v Barceloni. Modno svetovljanko Marovtovo sta seveda najbolj zanimala Emporium in City Park, gostoljubni Mermal pa je svojo slavno sokrajanko povabil tudi v svoje razkošne poslovne prostore, v „ameriško“ stolpnico BTC ob Šmartinski cesti.

Minuli konec tedna se je Bernarda z izbranimi dekletki iz svoje milanske modne agencije podala v vroči Maroko, kjer bo snemala reklamne in promocijske materiale za znanega italijanskega naročnika.



Bernarda je eden naših najlepših obrazov.

Skrivno orožje

Simpatični britanski igralec Jude Law ima skrito orožje, s katerim brez težav osvaja Američanke. Njegov adut so nagajive angleške besede. Privlačni igralec je prepričan, da se Američanke zaradi posebnega angleškega naglasa ne morejo upreti Britancem. Pravi, da je angleški besednjak precej privlačnejši od ameriškega. Svojo ugotovitev je pojasnil: »Opazil sem, da je ameriškim ženskam všeč, ker uporabljamo druge besede za isto poimenovanje.« Oče treh otrok se zaveda svojega šarma, saj ga mnogi opisujejo kot lomilca ženskih src. »Ko te imajo ljudje za nekoga, želiš, da bi te dojemali drugače. Toda mislim, da je lepota odraščanja prav v tem, da si to, kar ljudje želijo, da si,« je dejal 34-letnik. Sicer pa je Law pretekli mesec v okviru promocije svetovnega dneva miru obiskal Afganistan. Posneli so namreč del dokumentarnega filma o svetovnem dnevu miru, ki ga Združeni narodi praznujejo 21. septembra. Med snemanjem na različnih lokacijah je obiskal veliko otrok. To, da ima Jude rad otroke, pa je tako ali tako že znano.



Američanke osvaja s svojim britanskim naglasom.

S škandalom do koledarja

Hrvaška manekenka Nina Morić, ki je pred nekaj leti delala tudi na slovenski sceni, se je med zvezde dvignila z nastopom v videospotu Rickyja Martina – Livin' la vida loca. Njene dolge noge, čvrste prsi in polne (čeprav 100-odstotno napihnjene) ustnice so ji zagotovile kariero v Italiji. Tam se je ustalila, se poročila in rodila otroka. Njen postavni soproj Fabrizio Corona pa je bil letos obsojen zaradi vseitalijanskega škandala Valettopoli. Fotograf je namreč poskrbel, da so se v njegov objektiv ujele najuglednejši italijanski pomembneži – od politikov, športnikov do estradnikov. Navadno jih je zasačil v družbi postavnih in slave željnih deklic ter jih potem s temi fotografijami izsiljeval. Fabrizio se je spretno branil, saj opravlja le delo paparaca ... Če je bila kakšna fotografija še posebno



'huda', jo je seveda najprej ponudil tistemu, ki je na njej. Predkupna pravica pač. Lepa Nina je škandal spretno izkoristila. Moža je pustila na cedilu, on pa ji je iz zopora obljubil in prisegel večno ljubezen. Da je zgodba precej sladkana, se je izkazalo, ko so Fabrizia po nekaj mesecih izpustili in se je Nina vrnila v njegov objem. Postavna Hrvatka pa sedaj krasi koledar, namenjen moškim – For man 2008. Ja, vsak škandal je dobra reklama!

Manekenka se je vrnila v možev objem.

Za čistejše izgorevanje

Prima - novo kurilno olje

Novo kurilno olje je prihranek za vas in okolje. Izboljšali smo njegovo kakovost, zato izgoreva bolj čisto, s tem pa povečuje izkoristek in zaščito vašega ogrevalnega sistema. Z njim boste prihranili tako pri vzdrževanju naprav kot pri porabi goriva. Prima, kajne?



080 22 66 www.petrol.si/primakurilnoolje

PETROL

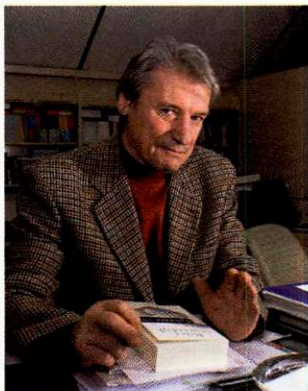
Portret nekega pesnika

Magični gledalec

Ena izmed značilnosti, ki loči nacionalno TV od komercialnih televizij je, da predvaja tudi manj gledane, toda v kulturnem smislu zelo bogate oddaje.

Med njimi so kajpak dokumentarci, ki orišejo portret kakšnega znanega slovenskega kulturnega ustvarjalca, pa naj bo to pesnik, pisatelj, slikar, kipar ali morda celo filmski ustvarjalec. No, v večernih urah 14. oktobra se je na sporedu znašla oddaja s precej nenavadnim naslovom »Palimpsesti življenja«, ki je dejansko portret pesnika Nika Grafenauerja, sive eminence Nove revije (tako revije kot založbe s tem imenom). Že naslov dokumentarne oddaje je zelo zgovoren, kajti izraz »palimpsest« pomeni, kot je pesnik sam razložil, pergamentni papir, kjer napisano zbledi ali se zbrše, zato se na isti pergament začne pisati na novo. In tako je tudi s pesništvo, je dodal pesnik.

Nad oddajo se kolikor toliko zahteven gledalec ne bi mogel pritoževati, kajti imel je na razpolago vse, kar si je želel: recitiranje Grafenauerjevih pesmi, usklajenost slike in zvoka, bodisi da je šlo za posnetke narave, bodisi za snemanje slikovnega portreta Nika Grafenauerja. In pa seveda pričevanja ljudi, ki ga poznajo – vključno z dr. Spomenko Hribar, ki ji pred nekaj meseci Niko Grafenauer v neki informativni oddaji (prav tako na nacionalni TV) tako rekoč ni pustil do besede. A pustimo tovrstne male incidente, ob katerih iščejo naslado predvsem oboževalci senzacij in raznih ekscesov. Že na začetku oddaje izvemo, da je pesnik dejansko ranjena duša, ki ni poznal svojih staršev, ker so zgodaj umrli. In seveda ne gre brez pričevanj o Niku, ne samo o njegovem pesniškem ustvarjanju, ampak tudi o njegovi zasebno-



sti. Lepo je, ko Nikov portret poži kakšen duhovit vložek – na primer tisti, ko ga je dr. Manca Košir označila za »peč, ki oddaja toploto«, predvsem takrat, ko se znajde med ženskami. In tu svoj lonček pristavi še pesnikov novorevijaški sopotnik dr. Tine Hribar: Niko je res imel tudi druge ženske, vendar je

konec koncev ostal zvest svoji ženi in ona njemu, kajti ljubezen med njima ni bila zgolj površinska.

Morda je dokumentarna oddaja o Niku Grafenauerju kakšnega dušebrižnika spravila ob živce, ker bo v njej spet videl dokaz, da je nacionalna TV zares »grimssovizija«, kot jo posmehljivo imenujejo tisti, ki še vedno niso preboleli slovenskega političnega palimpsesta – pergamentnega lista, na katerem se je jeseni 2004

začela pisati povsem nova zgodba. In bodo seveda našli vse mogoče izgovore, zakaj se je prav obravnavani pesnik znašel na sporedu prvega programa nacionalke: morda zato, ker je direktor TVS Jože Možina urednik mesečnika Ampak, ki je ena od edicij Nove revije, nekateri bodo spet iznašli teorijo zarote, češ da je, odkar je na oblasti desnica, Nova revija »obvezno branje« za vse državljane. Tudi prav. Če je nacionalna TV prenesla dokumentarno oddajo, kot je Dnevnik nekega naroda – še Studio City je prenesel spremembo zakona o RTV –, potem se res ne bi smeli pritoževati nad tem, da si je en nedeljski večer vzela čas za pesnika, ki morda ne sodi v krog glasnih nasprotnikov sedanje oblastne elite, vendar je ohranil svojo intelektualno distanco tako rekoč do vseh političnih subjektov. ■



HOROSKOP



Oven
21.3.-20.4.

Dogajalo se vam bo veliko, dolčas vam ne bo. Morda vas bo nekaj dni v tednu bolela glava, vendar boste obvladali situacijo. V službi bo kar naporno in nič kaj dosti se vam ne bo mudilo domov. Kasneje vam bo žal, ker vas bodo zelo čakali.



Bik
21.4.-21.5.

Veliko živcev vas bo stalo, ko se boste pogajali za novo delovno mesto. Ne pričakujte, da vam bodo popuščali, pa tudi sami ne popuščajte preveč. Razburljivo bo, ker boste spoznali veliko novih ljudi. Ne nehajte se ukvarjati s hobiji.



Dvojčka
22.5.-21.6.

Veliko zahtevajo od vas, zato se boste nekoliko umaknili. Toda kmalu se boste vrnili na stare tirnice. Okoliščine bodo nekatere dvojčke prisilile zavzeti bolj obrambni položaj. Odkrito se boste spopadli z neprijetnostmi, ki bodo sledile.



Rak
22.6.-21.7.

Nikar si ne nalagajte preveč dela in nikoli ne boste utrujeni! Če že morate, se potrudite do določene mere, potem pa premislite, kako bi izboljšali položaj. Bodite veseli, da se vas vsi spominjajo v dobri luči. Prihranite kaj denarja.



Lev
22.7.-21.8.

Vse stvari vam bodo šle kakor po maslu in se bo vse uredilo, kakor je treba. Nekaj živcev vas bo zagotovo stalo, toda veselja boste imeli veliko na samem koncu. Zelo bodo veseli tudi vaši domači, ki vse to preživljajo z vami in z vami tretjeto.



Devica
22.8.-21.9.

Nered v hiši vam bo uspelo urediti, nikakor pa vam ne bo uspelo urediti vsega, kar je povezano z delom in posli. Zato boste precej na trnih in se ne boste mogli uskladiti glede obiskov iz tujine, ki so se vam napovedali ob najbolj nepravem času.



Tehtnica
22.9.-22.10.

Veliko dela bo namesto vas naredila neka dobra duša, zato jo boste na vso moč iskali, da bi se ji zahvalili. Pomoč, ki je boste deležni, bo večstranska. Bodite optimisti in pojdite naprej, tudi če se vam kaj zalomi na osebnem področju.



Škorpion
23.10.-21.11.

Skrbi, ki si jih zadajate, so prav prazne in nepotrebne. Veliko več bi naredili, če bi se lahko pogovorili z osebo, s katero imate težave, kakor pa da se pogovarjate prek znancev. Bodite bolj zdrave pameti kakor vaši sosede in sodelavci.



Strelec
22.11.-20.12.

Zmaga ima rada drzne. To si zapomnite in delajte na vso moč – uspelo vam bo, saj ste že čisto na koncu projekta. Vaš trud se vam bo obrestoval, srečo boste imeli tudi v ljubezni, v poslu in denarnih zadevah. Konec tedna bo lep.



Kozorog
21.12.-19.1.

Ne delajte se, da ničesar ne veste, ker vam to ne bo nič koristilo. Ne bodite preveč optimistični glede določene osebe – ta oseba je, kar je, in se ne bo preveč spremenila. Veliko dela vam bodo naložili, posebej tistim, ki imate visoko izobrazbo.



Vodnar
20.1.-18.2.

Zadovoljni se boste vrnili s službene poti in se potrudili napisati čim boljše poročilo. Nikakor se ne boste sprijaznili s tem, da bi vam ne povišali plače, zato se boste pritožili in uspelo vam bo. Seveda vas bo čakalo še nekaj nalog, ki jih niste opravili.



Ribi
19.2.-20.3.

Ribe, rojene v drugi dekadi, se boste na veliko ukvarjale z vsem mogočim, samo s tem, s čimer bi se morale, ne. Nekdo vam bo to zameril. Ribe zadnje dekade se boste posvetile sebi in svoji čustveni inteligenci – razmišljale boste o tečaju.

trda vezava, veliki format, 336 strani, 456 fotografij

ENOTNI V ZMAGI

OSAMOSVOJITEV SLOVENIJE

od prvih večstrankarskih volitev do mednarodnega priznanja
(april 1990–maj 1992)

Rojstni list slovenske države

- predstavitev zgodovinskih dejstev
- kronološko urejena fotokronika
- objava faksimilov najpomembnejših državotvornih dokumentov
- izbor iz takratnega časopisnega in revijalnega tiska (članki, karikature)

Cena: 12.800 SIT (53,41 €)
Za člane kluba Samorog: 9.984 SIT (41,66 €)
Možnost nakupa na tri obroke

Informacije in naročila: knjižni klub Samorog, telefon: 01/ 433 43 06,
 naslov: Dalmatinova 1, 1000 Ljubljana, e-pošta: knjizni.klub@samorog.com

Več o knjigi na spletnem naslovu: www.samorog.com

DEMOKRACIJA	KRAJ V OBČINI TREBNJE	STROKOVNIAK V MATEMATIKI	KDOR JE SPOLNO PREOBČUTLJIV	JEZERO V ETIOPIJI	ITALIJANSKA IGRAKA MIRANDA	DEMOKRACIJA	ANDREJ KURENT		KAR JE OVALNO ODSOTNOST SVETLOBE						
NEUPORABNA ODPADNA SNOV							KOS POHISTVA								
ESEJIST KERMAUNER							MESTO V INDIJI					SLOVENSKI NOGOMETAŠ (NASTJA) IRIDIJ			
BESEDA BREZ NAGLASA							IT. REŽISER (PIERO) TRD KAMEN					DEMOKRACIJA	NAČIN VEDEDENJA, NAVADA		OSEBNI DOHODEK
VELIKO REŠETO Z REDKO MREŽO					SLOVENSKI SLIKAR (IVAN)							MARKO OKORN			
ARMENSKI REŽISER BEK NAZAROV				BOLGARSKI PISTAELJ PETELIN	ZORANA ZEMLJA				PEVKA BARUCA	FRANCOSKI KRONIST (IZ CRK DONA)	GRŠKI BOG PODZEMLJA				
SPOLNA CELICA					BARITONIST GOBBI		AMINO-KISLINA								4. IN 16. CRKA
OSTANKI V TALILNICAH							ŽIDOVSKI KRAJ					SLOVENSKI SKLADATELJ (BOJAN)			
VNETJE NOSNE SLUŽNICE, NAHOD												AMERIŠKI FILMSKI IGRALEC (CESAR)			
ANTON KOLAR			GLASBENO ZNAMENJE						STARO-EGIPTOVSKI PISATELJ						OLGA ČEČKOVA

Rešitev prejšnje križanke

GALEJA, OMARAR, RATINE, IRAN, ŠN, IRA, AKA, JIN, AMA, ERIKA, AMI, LON, NARAVA, AC, EST, IVO BAN, URA, KLIMA, ASTAT, SAPICA, RAMA, IVAR, KOKS, IMAM, NISA, IVER, MARI, ANA, ALENKA ARKO, CAT, POSTAVNOST

Nagajenci 40. številke

1. nagrada: **NIKA MARENK**
Novi svet 10, 4220 Škofja Loka

2. nagrada: **MARIJAN OGRINEC**
Svetčeva pot 8, 1241 Kamnik

3. nagrada: **JOŽE JAKŠA**
Roška c. 3, 8333 Semič

Dobitnikom čestitamo in jih hkrati prosimo, da nam pošljejo svojo davčno številko.

Nagrade

1. nagrada: knjiga Enotni v zmagi

2. nagrada: knjiga Enotni v zmagi

3. nagrada: knjiga Enotni v zmagi

Nagradno križanko izrežite in najpozneje do 25. 10. 2007 pošljite na naš naslov:

Demokracija, p.p. 4315, 1001 Ljubljana, s pripisom "Nagradna križanka".

VČERAJ, DANES, JUTRI ...

- > **15.10.1844** se je rodil nemški filozof Friedrich Nietzsche. Zapisal je: »Srečnih zakonov bi bilo veliko več, če mož in žena ne bi bila vedno skupaj.«
- > **15.10.1880** so po 632 letih od začetka graditve dokončali stolnico v Kölnu.
- > **15.10.1821** so deželni stanovi v Ljubljani ustanovili Kranjski deželni muzej
- > **15.10.1857** je bila v celoti zgrajena proga Dunaj–Maribor–Ljubljana–Trst.
- > **16.10.1978** je konklave sporočil, da je postal novi papež 58-letni kardinal Karol Wojtyła, krakovski nadškof.
- > **16.10.1818** se je v Javorjah v Poljanski dolini rodil slovenski pesnik in nabožni pisatelj Luka Jeran.
- > **16.10.1890** so odprli so železniško progo Ljutomer–Gornja Radgona–Radgona.
- > **17.10.1973** je svet je doživel gospodarski pretres, ker se je nafta podražila za 70 odstotkov.
- > **17.10.1982** je Jugoslavija uvedla depozit pri prehodu čez mejo.
- > **17.10.1990** je slovenski predstavnik v predsedstvu Jugoslavije Janez Drnovšek slovenskim politikom priporočil, naj počakajo, kaj se bo zgodilo v drugih republikah.
- > **18.10.1868** je bil v Veliki Otavi pri Šempasu prvi slovenski tabor na Primorskem.
- > **18.10.1915** se je začela tretja soška bitka. Cilj italijanske ofenzive je bil zavzetje Gorice, kar pa jim ni uspelo.
- > **18.10.1991** so se dogovorili, da se zadnji pripadniki JLA umaknejo iz Slovenije prek koprskega pristanišča z osebno oborožitvijo in opremo najpozneje 25. oktobra 1991.
- > **19.10.1964** je Kitajska izvedla svojo prvo eksplozijo jedrske bombe.
- > **19.10.1866** se je v Podnartu rodil Josip Pogačnik, predsednik prve slovenske Narodne vlade v Državi SHS ob razpadu Avstro-Ogrske.
- > **19.10.1910** je Katoliško politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem zaradi strahu pred vnovičnim ponarejanjem rezultatov ljudskega štetja sklenilo izpeljati zasebno ljudsko štetje. Našteli so 135.415 Slovencev. Koroški deželni predsednik je zato »zaradi prekoračenja delokroga«
društvo razpustil.
- > **20.10.1865** se je v Ljubljani rodil svetovno znani slovenski tenorist, operni in koncertni pevec ter pedagog Franc Pogačnik (kasneje Naval).
- > **21. IN 22.10.1866** so se na plebiscitu v Beneški Sloveniji, na katerem je od okoli 14.000 prebivalcev imela volilno pravico le četrtina, izrekli za priključitev Italiji. Po plebiscitu je nova oblast začela Slovence italijanizirati in jim ni vrnila nekdanje samouprave.

POGLED NAZAJ (OD 15. 10. DO 22. 10.)

Izganjanje Slovencev

Ker Srbija in Hrvaška nista mogli več sprejemati slovenskih izgnancev, v Berlinu in na Kočevskem pa so vztrajali pri tem, da se ti še v letu 1941 preselijo v Posavje in Obsotelje, je Heinrich Himmler **18. oktobra 1941** izdal novo odredbo o množičnem izgonu Slovencev. Ukazal je, naj Slovence iz Posavja in Obsotelja izženejo v taborišča Volksdeutsche Mittelstelle v Nemčiji.



Izgnanci, bilo jih je okoli 37.000, so dan ali dva prebili v taborišču pri gradu Rajhenburg, potem pa so jih z osebni vlaki do konca julija 1942 vozili v Nemčijo. Tiste, ki so jih imeli za »sposobne za ponemčenje«
in še posebej »sposobne za naselitev v vzhodni Evropi«, je Himmler leta 1942 ukazal naseliti v lublinskem orožju generalne gubernije na Poljskem, čemur so se izgnanci upirali in ostali v taboriščih, kjer so jih nemške oblasti uporabljale kot ceneno delovno silo. Grad Rajhenburg nad Brestanico je tako postal največje znano preselitveno taborišče v Evropi. V njem je danes Muzej slovenskih izgnancev.

Komunisti pred ogledalom

17. oktobra 1988 je bila v Beogradu seja CK ZKJ, na kateri naj bi z glasovanjem preverili, koliko zaupanja še uživa zvezni partijski vrh. Predlog predsednika predsedstva Stipeta Šušvarja, naj bi glasovali tudi o zaupnici predsednikom republiških predsedstev centralnih komitejev, ni bil sprejet. Kalkulacije so bile, da podpore ne bi dobila Milošević in Kučan.

Na glasovanju o zaupnici predsedstvu CK ZKJ podpore ni dobil samo srbski predstavnik in Miloševićev privrženec Dušan Čkrebić. Ta je nato odstopil, Milošević pa je v svojem nastopu dejal, da o zaupnici članom predsedstva lahko glasuje samo njihova baza, v tem primeru srbski komunisti. O Čkrebićevem odstopu se nato predsedstvo ni izjasnilo, mesec dni kasneje pa je Čkrebić, ker so ga v ZK Srbije podprli, odstop umaknil.



Makedonski član Vasil Tupurkovski je po glasovanju izjavil: »Bojim se, da je ena republika izgubila, zmagala pa neprincipialna koaliciona.«
Sintagma o t.i. neprincipialni koalicioni je potem postala osrednji očitek vsem republikam, ki so nasprotovale vnovični centralizaciji Jugoslavije in velikosrbstvu.

Mihail Gorbačov

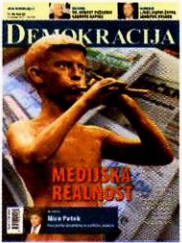
Sovjetskemu predsedniku Mihailu Gorbačovu so **15. oktobra 1990** podelili Nobelovo nagrado za mir. Bil je politik, ki je omogočil združitvev Nemčije in praktično tudi razmeroma miren razpad komunizma v vzhodnoevropskih državah, ki so bile v interesni sferi Sovjetske zveze.



Na začetku opravljanja funkcije generalnega sekretarja KP ZSSR je uvedel politiko perestrojke, ki je v državah Varšavskega pakta spodbudila obsežne demokratizacijske ukrepe. Leta 1988 je v tem okviru spodbudil reformo ustave in sprejetje novega volilnega zakona. Posledica njegovih predlogov zvezi NATO o razorožitvi je bila umik vseh raket znotraj celinskega dosega za jedrskimi konicami v Evropi leta 1987. Po neuspelem vojaškem udaru ortodoksnih komunističnih sil avgusta 1991 ni mogel preprečiti razpada ZSSR. Po oblikovanju Skupnosti neodvisnih držav je decembra 1991 tudi uradno odstopil kot predsednik ZSSR, ki ni več obstajala.

Spoštovani bralci,

uredništvo si pridržuje pravico do krajšanja pisem, ki presegajo dolžino 45 vrstic. Pisma bralcev objavljamo v skladu z načelom profesionalne novinarske etike, katere namen je služiti interesom javnosti ne glede na politično, svetovnonazorsko ali krščno koli drugo prepričanje.



Naslovnica št. 40/72

Ustavnemu sodišču RS (1)

Gospod Stanislav Klep v imenu Združenja ob Lipi sprave v javnem pismu, naslovljenem na Ustavno sodišče RS, navaja, da Okrožno sodišče v Ljubljani 23. 3. 2002 ni vpisalo v vpisnik zadev tožbe, ki jo je vložil proti državi in njenemu nekdanjemu predsedniku, pri čemer naj bi zahtevek za plačilo denarnega zneska temeljil na odločbi Ustavnega sodišča RS št. Up-16/92 z dne 25. 11. 1992. Enako naj bi okrožno sodišče ravnalo tudi sedaj. Ustavno sodišče prosi za odgovor na vprašanje, zakaj ustavno sodišče ne spoštuje svoje navedene odločbe. V zvezi z navedenim Ustavno sodišče RS pojasnjuje:

Pristojnosti Ustavnega sodišča RS so določene v 160. členu Ustave RS. V skladu s tem ustavno sodišče med drugim odloča o ustavnih pritožbah zaradi kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin s posamičnimi akti, vendar o slednjem šele po izčrpanju vseh pravnih sredstev

pred pristojnimi sodišči. Zunaj z ustavo in z zakonom določenih postopkov se ustavno sodišče ni pristojno ukvarjati s posamičnimi primeri, prav tako ni pristojno ocenjevati pravilnosti dela drugih organov ali pravilnosti dela posameznih sodnikov. Zunaj teh postopkov ustavno sodišče tudi ne more sprejemati stališč v zvezi s tem, ali je v posamičnem postopku upoštevana že sprejeta odločitev ustavnega sodišča. Zato na taka vprašanja ustavno sodišče ne more odgovoriti.

Mag. Jadranka Sovdat, generalna sekretarka Ustavnega sodišča RS

Je Krek mrtev?

Janez Evangelist Krek je bil eden največjih Slovencev. Kakšen odnos imamo do svojih velikanov? Koliko je živ spomin nanj, koliko je njegovo delo vir navdih za nas? Najbolj viden spomin je bil do nedavnega njegov priimek v imenu banke, ki so jo ljudje (do)jemali kot cerkveno in ji zato nadvse zaupali. Vrinil pa se je Raifeisen in kot kukavičji mladiček izrinil iz gnezda Krekovo ime oz. priimek. Kdo je to dovolil? Če so bili kaksi monsignorji, so se bili poleg družini odrekli tudi možatosti, zvestobi (tudi narodnemu) izročilu in pokleknil pred (tujim) kapitalom. Vedno znova smo v Mojzesovih knjigah. Namesto Enega, Edinega, ki v sebi združuje vse najzlahtnejše in najzahtevnejše, se častijo zlata teleta. Svoji k svojim.

Če so gospodje odpovedali, kje smo mi, ljudstvo? Koliko je pokončnih ljudi, ki so iz protesta dvignili iz te banke vse svoje vložke? Kar nekaj uglednih, uspešnih ljudi je svoja obličja prodalo na velike plakate. Reklama za banko bistveno osiromašena imena, katere vod-



stvo se je odreklo simbolu zavze-manja za delavca in kmeta, viziji pravične(jše)ga sožitja med stano-vi, ljudmi. J. E. Krek si je prizadeval za blagor delavca, kmeta. Kristus je bil rokodel(av)ec. Govoril in počel je tedanji (duhovni) gos-podi nevšečne stvari (konkretna, »samarijanska« lju-bezen, pravič-nost, paradoks blagrov – kako ne-tržno!), zato so se mu odrekli. Ga izročili tuji oblasti. V eksekucijo. A spomin nanj, njegova navzočnost je nepredstavljivo živa.

Vinko Kos, Ljubljana

Mrtve delijo

Nesoglasja okrog sprejetja oziroma nesprejetja vojnih zakonov v bistvu ne utrjujejo in podaljšujejo svojevrstno nasilje nad mrtvimi. Delitev živih ni dovolj, treba je deliti in razdeliti tudi mrtve. Tako interpretirana pavšalna ocena pa postaja vse bolj zavajajoča in problematična, saj doslej še nihče ni ponudil natančnega pojasnila oziroma definicije (strokovne študije), kdo je kolaborant, kdo je izdajalec, kdo in zakaj je sodeloval z okupatorji, kdo je bil v kolaboraciji za lastni obstoj prisiljen in kdo jo je izvajal prostovoljno; kdo je povzročil revolucijo in zakaj, koliko žrtev je terjala revolucija in koliko NOB, komu je bil cilj pridobitev oblasti in posesti in ne osvoboditev domovine; kdo je obsojal posameznike in skupine pred sodišči, ki so jih ustanovili vojaški štabi in ne zakonodajni organi, kdo je med vojno streljal ranjence in ujetnike in tako ignoriral pravila mednarodnega prava o ravnanju z ujetniki, kdo je zasliševal ujetnike pred naglimi sodišči s postopki, ki so bili ustni in tajni (največkrat pa zaslišanja sploh niso bila potrebna)? Prav tako je treba pojasniti, zakaj obtoženci niso imeli pravice do pritožbe, zakaj so bile obtožnice izrečene le ustno, pisne pa takrat,

ko so bili obtoženci že mrtvi, zakaj so medvojna partizanska sodstva v državi, kjer so takrat še veljali zakoni, uporabljala akte svoje edine politične stranke, ki so bili v nasprotju od civiliziranih narodov priznanimi pravnimi načeli; kdo je streljal sonarodnjake samo zato, ker so bili verni, ker so bili lastniki kmetij, trgovin, podjetij ... Kdo je streljal otroke, stare in tiste, ki so šli na pogreb za ubitim, ki ni mislil z njimi, kdo je povzročal še vrsto takšnih in drugačnih nepojmljivih zločinov, ki jih mnoge države Evropske skupnosti ne poznajo in o njih še niso bile seznanjene?

Šele ko bodo omenjene zamolčane dileme pojasnjene, lahko opredelimo in določimo kolaborante, sodelavce okupatorjev, izdajalce ... Šele potem bo slika jasna, kdo od svojcev žrtev zasluži (ali ga ne zasluži) status žrtve svojega nasilja.

Ive A. Stanič, Kočevska Reka

Javno in zasebno šolstvo

Ko v zadnjem času spremljam polemiko o razmerju zasebnega in javnega šolstva, se mi kot zgodovinki postavlja vprašanje, ali zgodovinski spomin nekaterih Slovencev (ki želijo ustvariti vtis, da je to zgodovinski spomin vseh Slovencev) seže le do povojne preteklosti. Tu mislim na čas po II. svetovni vojni, ki je pri nas na hitro in vendar dosledno iz šolskega polja izbrisal vse, kar je bilo zasebnega šolstva. Da je s tem nastala nepopravljiva škoda in nenadomestljiv primanjkljaj, pričajo številne neuspešne reforme, ki jim je bilo javno šolstvo v naslednjih desetletjih podvrženo. Sedaj pa se ustvarja vtis, da se s spremembami, ki jih namerava uzakoniti aktualna vlada, uvaja v šolstvo nekaj povsem novega in zato nevarnega za preživetje obstoječega javnega šolskega sistema.



► Z analizo bi lahko segli vse tja do srednjega veka, kasneje do protestantskega ali do jezuitskega šolstva in ugotovili, da so za slovensko samobitnost pomembni možje in žene izšli iz zasebnih šol doma ali v tujini. Kasneje je zaradi potrebe, da se šolstvo modernizira in zajame čim večji krog prebivalstva, v 18. stoletju pobudo za njegov razvoj prevzela država, vendar s tem ni onemogočila zasebnega šolstva. Z avstrijskim zakonom iz leta 1869, ki je v večji meri veljal na Slovenskem še po letu 1918, je bilo omogočeno tudi delovanje zasebnih šol vse do II. svetovne vojne. Torej ima pluralnost šolstva tudi na Slovenskem svojo zgodovino. Kot že omenjeno, je do najmočnejšega preloma v razmerju zasebnih in javnih šol v zgodovini slovenskega šolstva prišlo prav po letu 1945. Petinštiridesetletni mrk zasebnega šolstva je za nekatere očitno dovolj dolga doba, da se poskuša razširiti prepričanje, da je pluralnost šolstva za slovensko družbo prej izguba kot prednost.

Morda me bo kdo podučil, da sem zaradi prevelike vneme oziranja v preteklost prezrla zadnje desetletje slovenskega šolstva, ko je pluralnost šolstva in so torej vrata zasebnega tudi tukaj na stežaj odprta, le skozi je treba stopiti.

Zaposlena v šolstvu sem hitro ugotovila, da šola ne more in ne sme biti objekt manevriranja po tržnih kolesnicah in da vodstvo šole, ki poskuša samo zaradi nje-nega golega preživetja ustvarjati materialni dobiček, v istem hipu pedagoška vodila prepušča kapitalu. Menim, da je tukaj na mestu vloga države, ki s svojim zado-

Trg osvoboditve 5, 2230 Lenart, tel: 02/729 02 20, 720 73 24, fax: 02/720 73 22
ELEKTRONSKA POŠTA: radio@radio-rsg.si, INTERNET STRAN: www.radio-rsg.si

97.2, 99.5, 103.7, 106.2 MHz
UKV, STEREO, RDS

stnim finančnim vložkom preprečuje tovrstna ravnanja. V skrbi, da bi sodobne slovenske šole primarno uresničevale vse pedagoške cilje, in teh ni malo, so nekatere od njih (tiste, ki niso financirane v celoti) postavljene v neenakopraven položaj, čeprav izvajajo javno veljavne programe. Gre torej za programe, ki jih soglasje pristojnih komisij opredeli kot programe z doseženim širšim družbenim konsenzom. Kljub temu po sedanji zakonodaji niso upravičene do njihovega odstotnega financiranja. Tako se pluralnost slovenskega šolstva v praksi izjalovi in ostane le še na formalni ravni. Formalnost pa na poti ustanavljanja in delovanja šole zagotovo ni dovolj. To ne nazadnje dokazuje tudi izredno nizek odstotek zasebnega šolstva, ki ni primerljiv z nobeno drugo evropsko državo. Zato podpiram predvidene spremembe zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja, saj v ničemer ne bo ogrozil kvalitete javnega šolstva, ampak le ustvaril materialno podstat, da bo pluralnost šolskega polja lahko dejansko zaživela.

Mag. Damjana Krivec Čarman, Celje

Zakaj katoliške šole?

Kakor vsaka, čeprav dobra zamisel, je tudi predlog za osnovanje zasebnih osnovnih šol naletel na kup nasprotovanj v parlamentu, čeprav nihče od oporečnikov v opoziciji niti točno ne ve ali pa noče vedeti, kakšna šola bo to. Predvsem se bojujejo proti katoliškim šolam. Zakaj jih te tako motijo, je res vprašanje. So pa verjetno seznanjeni z dobrimi uspehi dijakov vseh treh katoliških gimnazij, in če pošteno pre-

mislimo, bi bili lahko samo veseli tudi takih uspešnih učencev v osnovnih šolah. Zato je toliko bolj nerazumljivo, da ta predlog tako odločno odklanjajo. Vsi, posebno še učitelji ali profesorji v srednjih šolah, dobro vedo, koliko energije je treba, da je razred uspešen. Če je še složen, je toliko bolje, saj se v takem razredu tako učitelj kot učenci dobro počutijo in vidni so tudi uspehi. Da se v tem času pojavlja težnja tudi po zasebnih osnovnih šolah, niti ne preseneča. Saj je veliko odvisno, kako otrok s šolo začne. Dobri rezultati so predvsem odvisni od njegovega začetka. Veliko staršev ve, da bi bil njihov otrok uspešnejši, če bi imel boljši start. Ne mislimo tukaj kritizirati učiteljev. Vsaj tistih ne, ki se res trudijo, da bi bili njihovi učenci uspešni. So pa primeri, in teh ni tako malo, kjer bi lahko učitelj ali učiteljica lahko naredila več. Posledice slabega učitelja na učencu ostanejo. Zato v tem času, ko vse teži k čim bolj kakovostnemu življenju, ni čudno, da se pojavljajo predlogi za uvedbo zasebnih katoliških šol. Zakaj je to sporno? Je mogoče to strah, da bi bilo v javnih šolah premalo otrok? Pomembnost je v programu in v kakovosti poučevanja. Kakor povsod tudi tukaj konkurenca ni slaba zadeva. Razumljivo je, da so za učenje in vzgojo naših otrok v zasebnih šolah potrebna enaka finančna sredstva kot v javnih šolah. Mar naj učitelji zastonj učijo? Zakaj? Naj bo to, da iščejo kvaliteto konkurenco sedanjim šolam, kazen, da so se tako odločili? Kdo to lahko razloži?

Upam si trditi, da je mnogo naših današnjih učiteljev zelo utrujenih in ne bi prenesli nobene konkurence na tem področju.

Imajo namreč ustaljeno prakso in od nje ne odstopajo. Samo tako si namreč lahko razlagam nasprotovanje zasebnim šolam. Otroci naj bi bili vsi O. K. Torej! Z izjemami se ne ukvarjajo. Mogoče s tem mnenjem delam komu krivico, vendar nisem daleč od resnice, da nekateri učitelji oz. učiteljice nimajo veliko posluha za posameznika, ki ne more takoj zablesteti. Ali mogoče tisti, ki preprečujejo ustanavljanje zasebnih šol, branijo obstoječo prakso, ki velikokrat ni spodbudna in tudi ne pravična do tistih učencev, ki niso v ospredju? Se mogoče bojijo napora v svoji utečeni praksi? Res je! Napor je potreben, posebej tam, kjer se ustvarja prihodnost naših otrok. Za nami so časi, ko so se nekatere vrle učiteljice spozabile tako daleč, da so spraševale otroke, kdo hodi v cerkev, in so jih, če so si to upali priznati, zasmehovale, kaznovale pri ocenah in tudi drugače zapostavljale. Mar zdaj prihajamo v čase, ko se nekateri bojijo, da se bo zgodilo obratno? Ali ne zaupamo ljudem, staršem, da znajo presoditi, kaj je za njihovega otroka dobro? Saj za to gre, da vsem otrokom omogočimo pogoje za zdrav razvoj. Zakaj se torej obremenjujemo s takimi brezplodnimi zaprekami? Zahteva po konkurenčnih zasebnih šolah je nujna. Če bi to vizijo zanikali, žagamo vejo, na kateri sedimo. Menda nismo upravičeni preprečevati zdravega razvoja svojih otrok in brez slabe vesti strpati vse v avtomatske razločevalne kaste? V vsakem, prav v vsakem otroku je treba odkrivati njegove talente. To pa brez posluha naj in ljubezni ne gre. Zato nam naj bo jasno, da niso otroci zaradi šol, temveč šole zaradi otrok.

Cilka Avsenik, Jesenice

O gledanosti TVS

Vsem neobjektivnim in nepoštenim kritikom gledanosti TVS naj povem, da sem kot izjemno zahtevna gledalka z novim vodstvom in novim TV-programom izredno zadovoljna. Gledam izključno TVS, ker zaradi komercialnosti, ki je ne prenesem, nočem kablskega priključka, kar je dokaz, da drugih TV ne gledam. Pred letom 2006 je TVS zaradi katastrofalno slabega TV-programa res izgubljala gledalce, o čemer se lahko prepričate, če prelistate stare časopise, v katerih so se ljudje pritoževali. Se pa sedaj množično vračajo, kar vem iz pogovorov z ljudmi. Niti eden nima pripomb glede novega programa TVS, kar kritikom seveda ni po volji, ker še vedno niso preboleli izgubljenih volitev in s tem donosnih pozicij. Sicer pa smo zakon o RTV na referendumu potrdili in izglasovali gledalci. Kaj bi še radi?

Izredno sem zadovoljna, da imamo samostojno Slovenijo, in nikoli ne bom dovolj hvaležna ljudem, ki so nam jo izbojevali. Isti ljudje so se tudi tokrat izkazali in takoj nesebično priskočili na pomoč ljudem v nesreči ob katastrofalni poplavi, ki je pred nedavnim zajela Slovenijo.

Mihaela Afner, Celje

Goriška pokrajina

O tem, koliko bo v Sloveniji pokrajin in kako se bodo imenovala, je bilo že veliko govora, toda nazadnje je slišati, da se nekateri resno bojijo, da bo za območje od Goriškega Krasa do Bovškega in Idrijsko-Cerkljanskega, prevladalo lobiranje o imenu pokrajine, če pa bo samo eno, naj to ne bi bila Goriška. Kot povsod tudi na Goriškem mnenja o imenu nove regije niso enotna in tudi ne razdeljena na dva pola.

Severni predel je v prvotnem predlogu vlade o razdelitvi države na pokrajine, sodeč po objavi zemljevidov na ozemlju Primorske (v Primorskih novicah), začrtal dve pokrajini, imenovani Goriška in Primorska, potem pa so nekateri vplivnejši glasovi doslegli spremembo imena v Severna Primorska. Ne bi se rad postavil za katero od možnosti, toda sprememba je pri velikem številu

ljudi povzročila začudenje in dregnila v užaljeni ponos, ker so jih tako brez narodno prepoznavne identitete poimenovali že tujci, ko so nas kolonizirali.

Kljub temu je videti, da so še ostala v igri imena: Severna Primorska, Posočje in Goriška.

Pri imenu Goriška kot oznaki za območje prihodnje pokrajine ima večjo težo kot družbenogeografski kulturnozgodovinsko-etnološki pomen te oznake, kar daje večje možnosti identifikacije. Zato dajejo temu poimenovanju prednost, razlagata znana strokovnjaka dr. Branko Marušič in dr. Branko Pavlin.

Kot se vode s tega območja zlivajo skupaj v bližini Gorice, tako so se tudi tokovi ljudi v preteklosti stekali v Gorico in Novo Gorico. Zato so že pred tisoč dvesto leti dali vasi v bregu slovensko ime Gorica in ga skozi čas zgradili v mesto Gorica, ki je postalo odprto v furlanski prostor, odvisno pač od državne politike, v kateri se je mesto znašlo. V Gorici so se zato po naravni geografski zakonitosti dolga stoletja zgoščali ljudje in njihovi gospodarski ter duhovni potenciali celotne Goriške. Postala je gospodarsko in kulturno središče Slovencev z vsega območja – regije in je dosegla raven slovenskega visokošolskega središča Goriškega bogoslovja. Po drugi svetovni vojni je bil ta proces močno okrnjen, saj se je zarezala vanj meja. Nastalo pa je pri nas novo, samo slovensko središče pokrajine, že po svoji mestni zasnovi povsem drugačno od drugih tukajšnjih mest. Razvoj Nove Gorice je na simbolni in stvarni ravni zgodba, ki se za Slovence v tem delu uspešno nadaljuje namesto Gorice, ki je ostala v Italiji. Danes je tu zaposlitveno, šolsko, upravno in kulturno središče. Kje so še kraji, kjer jim je v petdesetih letih uspelo iz blatne, glinaste ravnice zgraditi mesto z univerzo? Prebivalcem Goriške je to uspelo! Ime je nosilec pomena, identifikacije. Na celotnem Goriškem imamo pravzaprav srečo, da se lahko identificiramo z imenom, ki je povsem slovenskega izvora in ki spominja na vztrajnost, sposobnost in uspeh, ki budi ponos Slovencev na tej in drugi strani meje.

Zato imena pokrajine ne moremo prepustiti v last italijanski asi-

Ohromela miselnost!

Marija Vodišek

Dediščina preteklosti, od katere se mnogi nočejo ločiti. Tam se počutijo varne, saj so jim jo zapustili predniki. Tisto, kar je bilo prav za prednike, mora biti tudi za dediče, pa čeprav ti hočejo veljati za naprednjake. Svoje filozofije ne spreminjajo, ker druge itak ne poznajo. Tako ohromelost opažamo povsod – tako pri liberalcih vseh kategorij kot pri Pahorjevi »moderne socialdemokraciji«. Vendar so prepričani, da so svobodomislecij najširšega spektra. Njihovi idejni in biološki predniki so enkrat za vselej določili, kaj sta lahko njihova filozofija in zgodovina. Za nobeno ceno se ne smeta spreminjati. Se zato njihovim potomcem ni treba intelektualno naprezati? Glavno je, da miselni status quo še bolj zabetonirajo in intelektualnim »prišlekom« ne pustijo blizu. Enako se je dogajalo tudi ves čas enoumnega obdobja celotne Jugoslavije, morda še najbolj v Sloveniji. Prvič sem slišala za ime Draga Jančarja v času, ko je bil visoko jugoslovansko-slovenski funkcionar Josip Vidmar uradni literarni kritik. Ne spomnim se več (naj mi pisatelj oprostijo), za katero njegovo delo je šlo. Nekdo je Josipa Vidmarja vprašal, zakaj ne da nobene ocene o delu Draga Jančarja. Vidmar je odgovoril: »Saj to ni nič. To ni nič.« S tako »objektivno« kritiko je poskušal zapečatiti prihodnost Draga Jančarja, dosegel pa je nasprotno. Danes je Jančar svetovno znan pisatelj. Prav tako sem daljnega leta 1962 prvič slišala za Aleksandra Solženicina. V prevodu Franceta Klopčiča je v Tribuni izhajal njegov roman »En dan Ivana Denisoviča«. To je bila prva pri nas objavljena pripoved o grozotah Stalinovih gulagov, kjer je avtor preživel dolga leta. Leta 1971 so izšli spomini hrvaškega revolucionarja Karla Štajnerja »7000 dni v Sibiriji«. Pozneje, ko sem bila zaposlena v predstavnštvu Renaulta v Ljubljani, sem v časniku Le Monde sledila izdajam literarnih del raznih avtorjev. Tako sem zasledila knjigo Aleksandra Solženicina »Archipel de Goulag«. Moji francoski sodelavci so mi prinašali knjige, ki sem jih želela. Nekomu sem hotela poslati to Solženicinovo delo v slovenskem prevodu. Šla sem v današnji Konzorcij in »tovarišico«, ki je bila tam kot svetovalka, vprašala za omenjeno knjigo. Njen odgovor je bil: »Ja, tega pa nimamo«. Na moje vprašanje zakaj ne, je odgovorila: »On je vendar zapustil naše vrste in nas izdal«. Moja reakcija je bila tej razlagi primerna in »tovarišici« sem povedala svoje mnenje. Nekdo, ki je prebil dolga leta v najbolj grozljivih razmerah, ki je gledal okrog sebe tisoče in tisoče pozabljenih žrtev Stalinovih zločinskih čistk, bi moral po mnenju slovenskih komunističnih »intelektualcev« ostati še naprej komunist, kar sta kljub Sibiriji in gulagom ostala Klopčič in Štajner. To pa je tista zblojena, paralizirana miselnost, s katero se še dandanes srečujemo. Dediščina, ki se ji mnogi nočejo odreči, saj se lahko levijo, kot jim narekujejo situacije! Menim, da se tudi »glavni« kandidati za prihodnjega predsednika Slovenije preveč trudijo, da bi bili všeč prav vsem, tako rdečim kot črnim. Kaj pa neuvrščeni?

milaciji. Za njim moramo stati in obstati, čeprav brez spreminjanja mej v celoti slovenskega kulturnega prostora.

Stroka torej priporoča, da moramo sebi in drugim tudi na simbolni ravni poimenovanja sporo-

čati, da na obeh straneh državne meje, ob Italijanih in Furlanih, živijo ljudje, ki svojo pokrajino enako poimenujejo – ker smo po narodnosti in duhu ter po poimenovanju enotni!

Miran Mihelič, Bovec

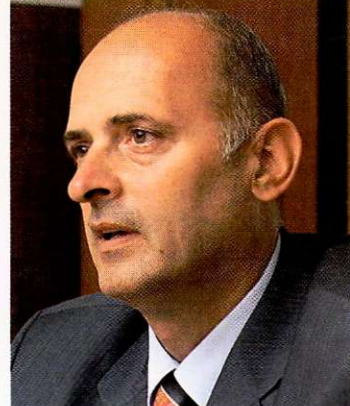
Politični semafor



Zaviralica Predsednica komisije za peticije, človekove pravice in svoboščine Majda Potrata (SD) kljub pozivom poslancev SDS ni določila namestnika, ki bi zagotovil nadaljevanje seje po obstrukciji opozicijskih članov komisije. Potratova očitno želi preprečiti sprejetje sklepa, da Ropova izjava in izjava Aleksandra Čeferina, pravnega zastopnika nekdanjega direktorja Sove Iztoka Podbregarja, kaže na to, da je prisluškovanje Janezu Janši potekalo nezakonito.



Nadomestna poslanka Poslansko mesto Mojce Kucler Dolinar, ki je postala ministrica, bo po odločitvi Državne volilne komisije zasedla Majda Zupan. Komisija je razveljavila žreb volilne komisije tretje volilne enote, po katerem bi izpraznjeno poslansko mesto NSi zasedel Anton Zakrajšek. Prejela je 14,1403 odstotka glasov, Zakrajšek pa 14,1356 odstotka. V NSi so bili pred tem precej zaskrbljeni, saj je župan Velikih Lašč že pred časom prestopil v SDS.



Za odpravo nepravilnosti Parlamentarna preiskovalna komisija, ki ugotavlja razmere na državnem tožilstvu in morebitno odgovornost nosilcev javnih funkcij v obdobju 2000–2004, se je na zadnji seji dogovorila, da bodo pripravili vmesno poročilo. Predsednik komisije Dimitrij Kovačič (SDS) pravi, da je komisija ugotovila več nepravilnosti, vendar pa so imeli tožilci zaradi nejasne kazenske zakonodaje težave pri kvalifikaciji nekaterih kaznivih dejanj.



Evroposlanka leta

Slovenska poslanka v evropskem parlamentu Romana Jordan Cizelj je kot prva poslanka iz Slovenije 9. oktobra v Bruslju prejela prestižno nagrado »evroposlanec leta 2007 na področju energetske politike«, ki jo enkrat letno podeljuje mesečnik The Parliament Magazine.

Romana Jordan Cizelj je ob tem dejala: »Ker se v naslednjem mesecu pričakuje veliko dela prav na področju energetske politike, sporočam, da imam sama še veliko energije!« in namignila, da njeno energetske mešanico sestavlja tudi energija iz obnovljivih virov.

The Parliament Magazine je revija, ki sistematično analizira dogajanje v evropskem parlamentu. Jordan Cizljevo so nevladne in neprofitne organizacije v Evropski uniji uvrstile v ožji krog kandidatov za naslov »evropski poslanec leta na področju energije«. O favoritu v posamezni kategoriji pa z glasovanjem odlo-

čijo poslanci. To je prva in doslej edina tovrstna nominacija in nagrada kakemu Slovencu.

Področje energetske politike je eno pomembnejših področij delovanja EU, nagrada pa dokazuje, da je aktivno delo Romane Jordan Cizelj prepoznavno v evropskem parlamentu.

Nominiranci so glede na področje svojega delovanja razdeljeni v devet kategorij, med njimi so zaposlovanje, zdravje, razvoj, kultura, okolje, raziskave, regionalna politika, pravosodje in energetska politika. Izmed 785 evropskih poslancev, kolikor jih ta čas sedi v poslanskih klopeh, je tako na podlagi izrednih dosežkov pri svojem delu za leto 2007 nagrajenih devet kandidatov.

Jordan Cizljeva je doktorica znanosti s področja jedrske tehnike, podpredsednica SDS, predsednica Ženskega odbora SDS ter številnih drugih organizacij in združenj. M. B.

NAROČILNICA**NAROČILO** (označite z x):

- | | |
|---|-----------|
| <input type="checkbox"/> Tone Kuntner: Mati Slovenija | 9,18 EUR |
| <input type="checkbox"/> Dušan S. Lajovic: Med svobodo in rdečo zvezdo | 25,87 EUR |
| <input type="checkbox"/> Milan Zver: 100 let socialdemokracije | 9,18 EUR |
| <input type="checkbox"/> Janez Janša: Okopi | 9,18 EUR |
| <input type="checkbox"/> Janez Janša: Premiki | 9,18 EUR |
| <input type="checkbox"/> Jaklič in Toplak: Ustava Združenih držav Amerike s pojasnili | 20,82 EUR |
| <input type="checkbox"/> Cijan, Toplak, Dubrovnik (ur.): Državna ureditev Republike Slovenije | 35,46 EUR |
| <input type="checkbox"/> Viktor Miklavčič: Pričevanja | 20,44 EUR |
| <input type="checkbox"/> NOVO Matjaž Klemenčič, Vladimir Klemenčič: Prizadevanja koroških Slovencev za narodnostni obstoj po drugi svetovni vojni | 32,00 EUR |
| <input type="checkbox"/> NOVO Silvin Eiletz: Skrivnost komiterne | 23,96 EUR |
| <input type="checkbox"/> Jan F. Triska: Pozabljena fronta prve svetovne vojne | 22,95 EUR |
| <input type="checkbox"/> M. Zajc, F. Kozina, F. Dejak: Ušli so smrti | 16,29 EUR |
| <input type="checkbox"/> Vasja Klavora: Predel 1809 | 28,07 EUR |
| <input type="checkbox"/> Tomaž Butkovič: Vzpon Bohinja pred zatonom Avstro-Ogrske | 22,95 EUR |
| <input type="checkbox"/> Jože Dežman: Moč preživetja | 27,16 EUR |
| <input type="checkbox"/> Jože Hubad: Dolga slovenska pot v svobodno Evropo | 4,13 EUR |
| <input type="checkbox"/> Andrej Capuder, Bogdan Kladnik: Slovenija brez meja | 45,27 EUR |
| <input type="checkbox"/> Jože Dežman, Marjan Linas: Med kljukastim križem in rdečo zvezdo | 20,82 EUR |
| <input type="checkbox"/> Jože Dežman: S spravno ljubeznijo iz rdeče ledene dobe | 27,16 EUR |
| <input type="checkbox"/> A. Elste, M. Koschat, H. Filipič: Nacistična Avstrija na zatožni klopi | 22,11 EUR |
| <input type="checkbox"/> Stane Kos: Stalinistična revolucija na Slovenskem 1941-1945, I. | 4,52 EUR |
| <input type="checkbox"/> Stane Kos: Stalinistična revolucija na Slovenskem 1941-1945, II. | 4,52 EUR |
| <input type="checkbox"/> Tamara Griesser-Pečar: Stanislav Lenič, življenjepis iz zapora | 18,56 EUR |
| <input type="checkbox"/> Eiletz: Zgodovina neke kolaboracije: Boljševiki in Nemci 1914-1918 | 27,94 EUR |
| <input type="checkbox"/> Andrej Rahten: Pozabljeni slovenski premier | 17,65 EUR |
| <input type="checkbox"/> Dieter Blumenwitz: Okupacija in revolucija v Sloveniji (1941-1946) | 16,02 EUR |
| <input type="checkbox"/> Vasja Klavora: Koraki skozi meglo | 26,95 EUR |
| <input type="checkbox"/> Milan Zver: Demokracija v klasični slovenski politični misli | 18,36 EUR |
| <input type="checkbox"/> Tita Kovač Artemis: Baron Janez Vajkard Valvasor | 12,51 EUR |
| <input type="checkbox"/> Ive A. Stanič: V objemu osvoboditeljev | 10,43 EUR |
| <input type="checkbox"/> Jože Zemljič: Življenje je večna borba | 8,34 EUR |

Izpolnjeno naročilnico pošljite na naslov:

**Demokracija, p.p. 4315,
1000 Ljubljana
ali na faks 01 230 06 61.***Poštino po veljavnem ceniku Pošte Slovenije plača naslovnik ob prevzemu. Vse cene vsebujejo 8,5% DDV.***Ob naročilu**2 (dveh) knjig:
darilo lonček "Demokracija"3 (treh) knjig:
darilo lonček + kapa "Demokracija"4 (štirih) in več knjig:
darilo lonček + kapa "Demokracija" + knjiga (po našem izboru)

Ime in priimek (ime podjetja): _____

Datum naročila: _____

Datum rojstva (samo fizične osebe): _____

Ulica: _____

Podpis in žig naročnika (samo pravne osebe): _____

Kraj, poštna št.: _____

Kontaktna oseba (samo pravne osebe): _____

Davčni zavezanec: NE DA ID za DDV: _____

Priključite se kjerkoli.

**HITRO IN
ENOSTAVNO**



Odštekano! Odslej se lahko na **širokopasovni internet** priključite kjerkoli in kadarkoli. Pločevinka instant interneta vsebuje **prenosni USB modem**, ki omogoča hitrosti prenosa podatkov do **3,6 Mb/s** (**modem je pripravljen na prenos podatkov do 7,2 Mb/s**). Namestitev modema je zelo enostavna, priključite pa ga lahko na prenosni ali namizni računalnik. Za optimalno uporabniško izkušnjo izberite **Podatkovni bonus** - dodatno SIM kartico **brez mesečne naročnine**, na katero vklopite želeni paket za prenos podatkov. Izbirate lahko med paketi: **Maksi**, **Mega** in **Giga**, ki že vključujejo ustrezno količino **brezplačnega** prenosa podatkov. Polni in prodaja Mobitel.



USB Modem Option iCon 7.2

Za priklop na širokopasovni internet je potreben ustrezen signal Mobitela ali tujih pogodbenih operaterjev. S signalom Mobitel GSM je pokritega 99,3%, z Mobitel UMTS 72,3% prebivalstva Slovenije.